स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७९

LOCAL DISASTER AND CLIMATE RESILIENCE PLAN-LDCRP

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९

Local Disaster and Climate Resilience Plan-LDCRP 2079

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

सर्वाधिकार © मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगुमा सुरक्षित ।

प्रकाशक
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका

योजना तर्जुमा र प्रकाशन सहयोग
करानी सामुदायिक विकास केन्द्र र युनाइटेड मिसन टु नेपाल

ग्राफिक डिजाइन
आवृति मिडिया

मुद्रण
आवृति मिडिया

आवरण फोटो
मुगुम कार्मारोङ गाउपालिका - ४, किम्री गाउँ
फोटोः मिनेश गुरूङ

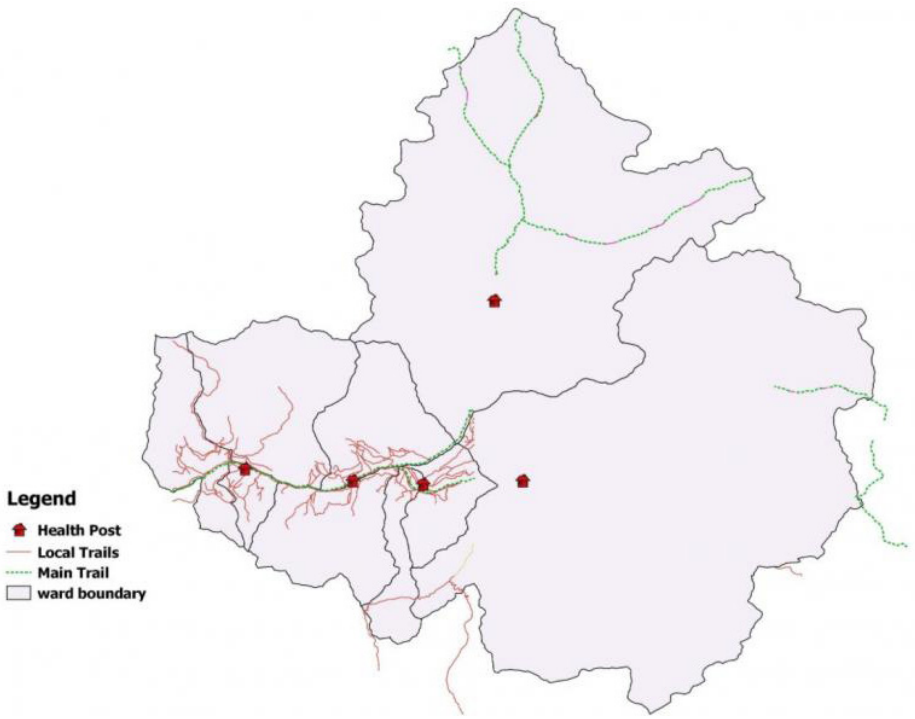

निर्माण निर्देशिका	:	मस्यौदा २०७४, (Local Disaster and Climate Resilience Planning Guidelines 2074)
दस्तावेज	:	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९
सर्वाधिकार	:	© मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु
आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	:	करानी सामुदायिक विकास केन्द्र र युनाइटेड मिसन टु नेपाल
समन्वय तथा सहकार्य	:	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिक
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

प्रतिबद्धता

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको धेरै स्थान भूकम्प, खहरे, आगलागी, बाढी र पहिरोको उच्च जोखिममा छ । शे-फो क्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्जलगायत अन्य वनबाट आउने जंगली जनावरको कारण मानव र खेतीपाती दुवै सुरक्षित छैनन् । पहिरो, बाढी, चट्याङ, खडेरी, आगलागीजस्ता प्राकृतिक समस्या झेल्दै आएका पालिकावासीले पछिल्लो समय रोगव्याधि तथा महामारीको सामना गर्नुपरेको छ । अहिलेसम्म सडक मार्गबाट वञ्चित यो गाउँपालिकामा विपद् प्रतिकार्यमा चुनौती धेरै छ ।

विपद्बाट हुने जनधनको क्षति कम गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले गाउँपालिकास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरु समेत गठन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रयास भइरहेका छन् । त्यसैअनुरूप मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका ९ वटा वडाको विभिन्न समुदायमा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणपछि पालिकास्तरीय स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय समुदायलाई पहिलो विपद् सामनाकर्ताका रूपमा लिई प्रस्तुत यो जना स्थानीयस्तरमै विपद् अल्पीकरण, पूर्वतयारी, सचेतना अभिवृद्धिका उपायलाई प्रभावकारी बनाउन र स्थानीय विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको अवधारणालाई मूलप्रवाहीकरण गर्न यो योजना सहयोगी हुने विश्वास छ । विपद्बाट प्रभावित व्यक्ति वा समुदायको आफ्नै स्रोत र क्षमताबाट समाधान हुन नसक्ने अवस्थामा बाह्य सहयोगको आवश्यकता पर्ने हुन्छ । त्यसैले, यस गाउँपालिकामा कार्यरत सबै साझेदार निकायलाई विकासका परि योजना सञ्चालन गर्दा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका विषयलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आग्रह गर्दछु ।

यो योजना तर्जुमाका लागि आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल, मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टरप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । साथै, स्थानीय तथा वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र सम्पूर्ण राजनीतिक दलबाट निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

अन्तमा, सबैको साथ र सहयोगबाट मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकालाई विपद् उत्थानशील गाउँपालिकाका रूपमा विकास गर्न सहयोग पुग्ने आशा गरेको छु । यो योजनालाई वार्षिक योजनामा समायोजन गर्दै कार्यान्वयन गर्न मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको कार्यालय सदा तत्पर रहनेछ ।
धन्यवाद ।

छिरिङ क्याप्ने लामा
अध्यक्ष

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिक
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

प्रतिबद्धता

प्रकोप तथा विपद्हरु मूलतः मानवको जीवन-चक्रमा घट्छन् । विपद् आइसकेपछि त्यसको सामना गर्न हामीसँग जति क्षमता छ, सोहीअनुसार नै त्यसबाट हुने प्रभाव निर्भर रहन्छ । समुदायमा भएको क्षतिले विपद्को क्षतिलाई निर्धारण गर्दछ ।

विगतमा विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रतिकार्य योजनामा जोड दिइन्थ्यो । आजभोलि विपद् सहनशीलता र उत्थानशीलताको आँखाबाट हेर्न थालिएको छ । बढ्दो जलवायु परिवर्तनको असर र विपद् जोखिमलाई मध्यनजर गर्दै स्थानीय सरकारले आफ्ना गतिविधिमा जलवायु अनुकूलन र उत्थानशील योजना समावेश गर्न आवश्यक छ ।

जलवायु परिवर्तनको असर र विपद् जोखिम प्रभाव सबैभन्दा पहिले स्थानीय तहबाट सुरू हुने भएकाले विपद्सँग सामना गर्न पूर्वतयारी तथा उत्थानशील योजना आवश्यक हुन्छ । विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील यो जनालाई पालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न सर्वप्रथम संकटासन्न क्षेत्र समुदायको पहिचान गरी सोही बमोजिम स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्नुपर्छ ।

स्रोत-साधनको परिचालन गर्दा विशेष गरी जोखिममा रहेका वर्ग, क्षेत्र, समुदायको समान पहुँच, अर्थपूर्ण सहभागिता र स्वामित्व स्थापना हुने गरी गरिनुपर्दछ । सोही कुरालाई आत्मसात गर्दै नेपाल सरकारले जारी गरेका विभिन्न नीति, कानुन, प्रतिबद्धता र मार्गदर्शनलाई आधार बनाई स्थानीय सरकार ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयो ग गरी मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल योजना २०७९ तयार गर्ने प्रक्रियामा प्राविधिक र आर्थिक सहयोग गर्ने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टरलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्तमा, सबै शुभेच्छुक, सहयोगी र जनप्रतिनिधिहरूको सहयोगमा विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील यो जना आगामी नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयनका लागि प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।
धन्यवाद !

छिरिङ पुटी लामा
उपाध्यक्ष

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

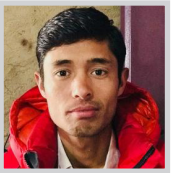

प्रतिबद्धता

हाम्रो मुलुक प्राकृतिक प्रकोपको अतिजोखिममा रहेको छ । बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, चट्याङ, महामारी, जलवायु परिवर्तनजस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोपका कारणले गर्दा यो मुलुक संकटासन्न अवस्थामा रहेको छ । सेन्डाइ फेमवर्क (कार्य संरचना) कार्यान्वयन गर्न नेपाल प्रतिबद्ध भएकोले एउटा ठोस, सारभूत एवं एकीकृत यो जनाका रूपमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका-२०७४ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोप, संकटासन्नता र विपद्बाट हुने जोखिम व्यवस्थापनका लागि तयार गरिएको यो दस्तावेजले पहिलो विपद् सामनाकर्ताका रूपमा स्थानीय स्तरमै विपद् अल्पीकरण, पूर्वतयारी, सचेतना, अभिवृद्धिका उपायलाई प्रभावकारी बनाई विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण अवधारणालाई मूल प्रवाहीकरण गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

विपद्ले धनजनको क्षतिका साथै स्थानीय विकास कार्य पनि प्रभावित तुल्याउँछ । यस योजनाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउनेछ । यस्ता स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनले यस पालिकालाई विपद्बाट उत्थानशील समाजमा स्थापित गर्न मद्दत मद्दत गर्नेछ ।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका-२०७४, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य ढाँचा २०७५, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ अनुरूप निर्माण भएको यो योजना गाउँपालिका र स्थानीय समुदायको साझा सम्पत्ति हो । यस निर्देशिकाबाट गाउँपालिका तहको विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न मद्दत पुग्नेछ ।

अन्तमा, विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सूचना संकलन तथा अन्य विविध कार्यमा सहयोग गर्नुहुने स्थानीय विपद् तथा जोखिम उत्थानशील समितिका सदस्यहरु, यस कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिनुहुने पालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष र जनप्रतिनिधिज्यूहरु र यस कार्यलाई महत्व दिई आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल, मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टर प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

सहयोगका लागि धन्यवाद !

सुवास चन्द्र रावल
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

महत्वपूर्ण शब्द र अर्थ

१. प्रकोप (Hazard)

एक प्रक्रिया, दृश्य, मानव क्रियाकलाप वा परिस्थिति, जसले जनधनको नोक्सानी, घाइते हुने सम्भावना वा अन्य स्वास्थ्यसम्बन्धी असरहरु, सम्पत्तिमा क्षति साथै आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय अवरोध ल्याउन सक्छ ।[१]

२. विपद् (Disaster)

विपद् भन्नाले कुनै स्थानमा आपतकालीन अवस्था सिर्जना भई जन वा धनको क्षतिको साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद् सम्झनुपर्दछ ।[२]

३. संकटासन्नता (Vulnerability)

तुलनात्मक रूपमा कम क्षमता भएका त्यस्तो व्यक्ति वा सामाजिक समूह जोसँग सम्भावित प्रकोपको सामना, रोकथाम गर्न र पुनस्थापित हुन कुनै स्रोतसाधन र उपाय हुँदैन भने त्यसलाई संकटासन्नता भनिन्छ । संकटासन्नता भन्नाले खतरामा भएका वा हुनसक्ने जोखिम तत्वहरु वा जोखिम अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरु भन्ने बुझिन्छ ।[३]

४. सम्मुखता (Exposure)

प्रकोपबाट विपद् उत्पन्न हुनसक्ने क्षेत्रतर्फ उन्मुख रहेका मानिस, सम्पत्ति, प्रणाली वा अन्य तत्वहरूको उपस्थितिलाई नै सम्मुखता भनिन्छ । ती तत्वहरु प्रकोपको सम्मुख हुन्छन् र प्रकोपबाट उत्पन्न हुन सक्ने विपद् बाट प्रभावित हुन सक्छन् ।[४]

५. क्षमता (Capacity)

संस्था, समुदाय वा समाजसँग उपलब्ध भएको सबै प्रकारका बलिया पक्ष, विशेषता, स्रोतहरूको समग्र पक्ष, जसले विपदको जोखिम कम गर्न, व्यवस्थापन गर्न र उत्थानशीलता बलियो बनाउँछ ।[५]

---

[१] UN ISDR 2017

[२] विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

[३] UN ISDR 2017

[४] UN ISDR 2017

[५] UN ISDR 2017

६. विपद् जोखिम (Disaster Risk)

कुनै निश्चित समयमा प्रकोप, सम्मुखता, संकटासन्नता र क्षमताको अन्तर्क्रियाबाट समुदाय अथवा समाजमा मृत्यु हुन सक्ने, घाइते हुन सक्ने र सम्पतीको क्षति हुन सक्ने सम्भावित अवस्था ।[६]

७. रोकथाम (निवारण) (Prevention)

अहिले अवस्थित रहेको जोखिम र नयाँ विपद्को जोखिम हुन नदिने क्रियाकलापहरु र उपायहरु । [७]

८. अल्पीकरण (Mitigation)

विपद्मा पर्नुभन्दा पहिले विपद्को असर वा प्रभावलाई कम वा न्यून गर्नका लागि सञ्चालन गरिने कार्य वा उपायहरूलाई अल्पीकरण भनिन्छ । यसअन्तर्गत संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक अल्पीकरणका कार्य वा उपायहरु पर्दछन् ।[८]

९. अनुकूलन (Adaptation)

जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरूसँग घुलमिल हुन सक्ने गरी अर्थपूर्ण वातावरण सिर्जना गर्न गरिने कार्यहरु ।[९]

१०. विपद् प्रतिकार्य (Response)

विपद्को घटना घट्नासाथ तत्कालै गरिने खोज, उद्धार एवं राहतसँग सम्बन्धित कार्य सम्झनुपर्छ र सो शव्दले विपद् प्रतिकार्यको पूर्वतयारीलाई समेत जनाउँछ ।[१०]

११. पूर्वतयारी (Preparedness)

सम्भावित वा हालको प्रकोप घटना अथवा प्रकोप अवस्थाका असरहरूको प्रभावकारी ढंगले पूर्वानुमान गर्न सक्ने,

---

[६] UN ISDR 2017

[७] UN ISDR 2017

[८] UN ISDR 2017

[९] UN ISDR 201

[१०] विपद् जोखिम न्यूनिकण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

प्रतिकार्य गर्नसक्ने र त्यसबाट पुनर्लाभ लिन सक्ने सरकारी निकाय, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभमा काम गर्ने संस्था, समुदाय र स्वयं व्यक्तिहरूद्धारा विकसित ज्ञान तथा क्षमता ।[११]

१२. विपद् पुनर्लाभ (Disaster Recovery)

विपद्को घटनापछि गरिने पुनर्निर्माण एवं पुनर्स्थापनासँग सम्बन्धित कार्य सम्झिनुपर्छ ।[१२]

१३. उत्थानशील (Resilience)

"उत्थानशीलता" भन्नाले प्रकोप सम्मुखतामा रहेका प्रणाली, समुदाय वा समाजमा अन्तर्निहित क्षमता जसले प्रकोपका असरहरूलाई समयमा नै प्रभावकारी ढंगले प्रतिरोध, शमन वा समायोजन गर्नुका साथै पूर्वावस्थामा फर्कन सामर्थ्य गराउँछ । यसअन्तर्गत आधारभूत संरचना वा सेवा-प्रणालीको संरक्षण एवं पुनर्स्थापनालगायत पर्दछन् ।[१३]

१४. विपद् खोज तथा उद्धार समूह :

विपद्को अवस्थामा खोजी तथा उद्धार गर्न क्रियाशील वा विपद् व्यवस्थापनको लागि परिचालन गर्न तयार गरिएको विशिष्टीकृत खोज तथा उद्धार समूह सम्झिनुपर्छ र सो शब्द्धले मानवीय सहायताकर्मीलाई समेत जनाउँछ ।[१४]

१५.विपद् जोखिम न्यूनीकरणः

विपद्पूर्व गरिने जोखिमको विश्लेषण तथा मूल्यांकन, विपद् रोकथाम वा विपद्बाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण तथा विकासका कार्यमा विपद् जोखिमलाई कम गर्नेसम्बन्धी कार्य सम्झिनुपर्छ ।[१५]

१६. विपद् व्यवस्थापनः

विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्झिनुपर्छ ।[१६]
विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

---

[११] UN ISDR 2017

[१२] UN ISDR 2017

[१३] स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४

[१४] विपद् जोखिम न्यूनिकण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

[१५] विपद् जोखिम न्यूनिकण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

[१६] विपद् जोखिम न्यूनिकण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४

विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

नेपाली शब्द	अङ्ग्रेजी शब्द
भवन निर्माण संहिता	Building Code
क्षमता	Capicity
क्षमता विकास	Capacity Building
जलवायु परिवर्तन	Climate Change
आपतकालीन व्यवस्थापन	Emergency Managemet
सामना क्षमता	Coping Capicity
विपद्	Disaster
विपद् जोखिम	Disaster Risk
विपद् व्यवस्थापन	Disaster Management
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	Disaster Risk Management
पूर्वचेतावनी प्रणाली	Early Warning System
वातावरणनीय ह्रास	Environmental Degradation
सम्मुखता	Exposure
पूर्वानुमान	Forecast
भौगर्भिक प्रकोप	Geological Hazard
प्रकोप	Hazard
पूर्वतयारी	Preparedness
रोकथाम	Prevention
पुनर्लाभ	Recovery
उत्थानशील	Resilience
प्रतिकार्य	Response
प्रबलीकरण	Retrofiting
जोखिम	Risk
जोखिम विश्लेषण	Risk Assessment
जोखिम व्यवस्थापन	Risk Management
जोखिम स्थानान्तरण	Risk Transfer
सङ्कटासन्न/सङ्कटासन्नता	Vulnerable/Vulnerability

कार्यकारी सारांश

नेपाल बाढी, पहिरो, आगलागी, भूकम्प आदिको अत्यधिक जोखिम भएको मुलुक हो । जलवायु परिवतर्नका कारण पर्ने प्रतिकूल प्रभावबाट पनि नेपाल संवेदनशील अवस्थामा छ । जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया भए पनि मानव सिर्जित क्रियाकलापले यसको प्रवेग दरमा वृद्धि ल्याएको तथ्यलाई नकार्न सकिँदैन र यसबाट सिर्जित प्रकोपसँग जुध्नु अहिलेको प्रमुख चुनौती रहेको छ ।

विश्वको ध्यान नै अहिले जलवायु परिवर्तन तथा प्रकोपको असरसँग जुध्ने, जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने र विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्नमा छ । नेपाल सरकारबाट स्वीकृत "विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६" मा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील विपद् जोखिम व्यवस्थापनको क्षेत्रमा पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यलाई विशेष महत्व दिइएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवाललाई विकासका योजनासँग मुलप्रवाहीकरण गरी विपद् उत्थानशील समाज निमार्ण गर्ने क्रममा जिम्मेवार निकायले पहलकदमी लिन आवश्यक भइसकेको छ । यस परिस्थितिमा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूल प्रवाहीकरण गर्दै दिगो विकासको मान्यतालाई सुनिश्चित गर्न आवश्यक छ । यसै सर्न्दभमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ ले मार्गदर्शन गरेको प्रक्रिया र चरणलाई अवलम्बन गर्दै मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरेको हो ।

कार्ययोजना तयारीका प्रत्येक चरणमा स्थानीय समुदायको सक्रिय सहभागिता रहेको छ । साथै तयारी गर्ने क्रममा विभिन्न निकायका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा अन्तर्क्रिया गरिएको थियो । अन्तर्क्रियाबाट आएका तथ्यका आधारमा यस स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना (LDCRP) तयार पारिएको हो ।

तालिका नं. १: योजनाको सारसंक्षेप

शीर्षक	विवरण			
योजनाले समेटेको क्षेत्र	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका (मुगु, डाल्फु, कार्ती, किर्मी, दाउरा, चिताई, ताखा, खारी, पुवा, रिउसा, सेरोग, पुलु मह, माग्री, चिमाथ, पापु र छाईला)			
क्षेत्रफल र भूउपयोग	कूल २१०६ वर्गकिलोमिर, जसमध्ये (६३२७२ हेक्टर) वनक्षेत्र			
घरधुरी	११६६			
जनसंख्या	पुरूष : ४६०५ महिला : ४८०९ जम्मा : ९४१४ (सर्भेक्षण २०७६ *KCDC)*			
जातको आधारमा घरधुरी विवरण	दलित	जनजाति	बाहुनक्षेत्री	नेवार
	१३०	८३२	२०४	

शीर्षक	विवरण		
प्रमुख जीविकोपार्जनको आधार	जडीबुटी, कृषि, पशुपालन, ब्यापार, घरेलु उद्योग (गलैंचा), ज्याला मजदुरी ।		
हावापानी/जलवायु	उच्च पहाडी तथा हिमाली		
संकटासन्नताको स्तरीकरण आधार	उच्च	मध्यम	न्यून
प्रकोप	खहरे बाढी, पहिरो भूकम्प,	जंगली जनावर आतंक, आगलागी, हावाहुरी, महामारी	असिना, चट्याङ, रोगकिरा, ढुंगा खस्ने, सडक दुर्घटना
परिकल्पना	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका		
योजनाको अवधि	२०७८/०७९ देखि २०८४/०८५ सम्म		
विषयगत क्षेत्रका लक्ष्य तथा योजनाका प्राथमिकताः तालिका २ मा प्रस्तूत गरिएको छ ।			
अनुमानित लागत	ने.रू. २५४,४७५,०००		
लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	जलवायु परिवर्तन र विपद्को प्रभाव तथा जोखिमबाट महिला, भूमिहीन, दलित, जनजाति, अपांगता भएका व्यक्ति, वृद्ध, बालबालिका आदि वर्गमा पर्ने बढी र फरक प्रभाव पर्ने कुरालाई मध्यनजर गरी यस योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत उक्त वर्गलाई विशिष्ट कार्यक्रमका साथै हरेक उपयुक्त कार्यक्रमहरूमा विशेष प्राथमकिता दिइनेछ । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिनेछ ।		
योजनाको समायोजन	योजनालाई मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका र यसका वडाहरूका वार्षिक एवं आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाको कार्यान्वयनलाई नीतिगत रूपमा नै प्राथमिकतामा राखी हरेक वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा कार्यक्रम हेरी समुदाय, वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रममा समावेश गरी आवश्यक बजेट विनियोजनका साथ कार्यान्वयन गर्ने गराइनेछ । अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायको वार्षिक योजनामा समेत समावेश गराउन प्रयास गरिनेछ ।		
योजनाको कार्यान्वयन	गाउँपालिकाको नेतृत्व तथा स्थानीय सेवाप्रदायक संघसंस्थाको सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको समन्वयमा स्थानीय समूह, सहकारी, संघसंस्था, प्रभावित वर्ग एवं सरोकारवालाहरूमार्फत् योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ ।		

शीर्षक	विवरण
योजना कार्यान्वयनामा मुख्य भूमिका/सहयोग गर्नसक्ने निकायहरु	गाउँपालिका, जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, वन कार्यालय, वन तथा भू-संरक्षण कार्यालय, खानेपानी डिभिजन कार्यालय, सिँचाई कार्यालय, रेडक्रस, स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी चौकी, अस्पताल, सहकारी संस्थाहरु, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, आमा समूह, युवा तथा बाल क्लबहरु, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकण, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति आदि ।
अभिलेखीकरण, अनुगमन तथा मूल्यांकन	कार्यान्वयन भएका क्रियाकलापहरु, आर्थिक एवं महत्वपूर्ण उपलब्धिहरुको अभिलेख व्यवस्थित गरिनेछ । लक्षित वर्गहरुमार्फत् स्वअनुगमन, सरोकारवालाहरुको सहभागितामा संयुक्त अनुगमन, अनुगमन तथा व्यवस्थापन समितिमार्फत् नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिले सम्पूर्ण गतिविधिको अभिलेख राख्नेछ ।
क्षमता विकास	योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन, व्यवस्थापन र अनुगमन कार्य गर्नका लागि स्थानीय तहमा विषयगत क्षेत्रको जनशक्ति तथा तीनको क्षमता विकास गरिनेछ ।

विषयसूची

खण्ड १ : प्रारम्भिक परिचय १८
१.१ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको परिचय १८
१.१.२ भौगोलिक अवस्था १८
१.१.२ जलवायुको अवस्था १८
१.१.३ प्राकृतिक स्रोत-साधन १९
१.१.४ पेसा तथा रोजगारीको अवस्था २१
१.१.५ यातायात तथा सञ्चारको अवस्था २१
१.१.६ जनसङ्ख्याको विवरण २२
१.१.७ बसोबासको स्थिति २३

१.२ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको परिचय २३
१.२.१ योजनाको उद्देश्य २३
१.२.२ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व २३
१.२.३ योजनाका सीमा २३
१.२.४ योजना निर्माण र स्वीकृति प्रक्रिया २३

खण्ड २ : प्रकोप, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण २५
२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण २५
२.१.१ प्रकोपहरूको पहिचान २५
२.१.१.१ परिवर्तित मौसम तथा प्रकोप र बाली पात्रो २६
२.१.१.२ बस्ती तहको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण ३०
२.१.१.३ ऐतिहासिक समय रेखा ३०
२.१.२ प्रकोपहरूको स्तरीकरण ४१
२.२ प्रकोपको विश्लेषण ४२
२.२.१ पारिस्थितिकीय प्रणालीको सङ्कटासन्नता विश्लेषण ४२
२.२.२ प्रकोपको कारण र असर विश्लेषण ४३
२.२.३ जोखिम तथा जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमाथिको प्रभाव विश्लेषण ४९
२.३ गाउँपालिका, वडा तथा घरधुरीहरूको सङ्कटासन्नता नक्साङ्कन ४९
२.३.१ गाउँपालिकाको सङ्कटासन्नता नक्साङ्कन ४९
२.३.२ वडाहरूको सङ्कटासन्नता अवस्था ४९
२.३.३ घरधुरीहरूको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण ५०
२.४ गाउँपालिकामा रहेका स्रोत तथा क्षमताको विश्लेषण ५०
२.४.१ सरोकारवाला व्यक्ति तथा सङ्घ-संस्थाहरूको विवरण ५०
२.४.२ स्थानीय ज्ञान, सीप, प्रविधि तथा प्रयासहरूको अवस्था ५४
२.४.३ भौतिक, प्राकृतिक, सामाजिक तथा मानवीय स्रोत ५७

खण्ड ३ : दीर्घकालीन सोच तथा नीति ५८
३.१ दीर्घकालीन सोच ५८
३.२ नीति तथा रणनीति ५८

खण्ड ४: स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना ६०
४.१ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण ६०
४.२ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरु ६२
४.३ योजनाको परिकल्पना, विषयगत लक्ष्य तथा प्राथमिकताहरु ६५
४.४ कार्ययोजनाहरु र अनुमानित लागत ६५

खण्ड ५ : योजनाको कार्यान्वयन ६७
५.१ योजना कार्यान्वयन रणनीति ६७

अनुसूचीहरु ६९
अनुसूची १: जनसङ्ख्याका आधारमा पेसागत विवरण ६९
अनुसूची २: उमेरअनुसार जनसङ्ख्या विवरण ७०
अनुसूची ३: अपाङ्गताको विवरण ७०
अनुसूची ४: पहिरो, ढुङ्गा खस्ने समस्या तथा भेलबाढीको जोखिममा रहेका तत्वहरु ७०
अनुसूची ५: वडागत सङ्कटासन्नताको अवस्था ७३
अनुसूची ६: वडास्तरीय सङ्कटासन्नता स्तरीकरण ७३
अनुसूची ७: स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच ७७
अनुसूची ८: बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी क्रियाकलापहरु ९३
अनुसूची ८: (क) प्रतिकार्य योजना ९९
अनुसूची ८: (ख) पूर्वतयारी योजना १०१
अनुसूची ८: (ग) पुनर्लाभ (पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण)का क्रियाकलापहरु १०३
अनुसूची ८: (घ) कोरोना महामारीको न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजनाहरु १०४
अनुसूची ९: स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति १०५
अनुसूची १०: विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका उपायहरु १०६
अनसूची ११: नियमित योजना प्रक्रियामा यस योजना समायोजनको कार्ययोजना १०८
अनुसूची १२: कार्यक्रम कार्यान्वयनका समयमा मूल प्रवाहीकरण १०९
अनुसूची १३: व्यवहार, अभ्यास तथा नीतिगत परिवर्तन ११०
अनुसूची १४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना १११
अनुसूची १५: पहिरो, ढुङ्गा खस्ने समस्या तथा बाढीबाट भएको जोखिम स्थान र न्यूनीकरणको योजना ११२
अनुसूची १६: महत्वपूर्ण स्थानको सम्पर्क नम्बर ११८
अनुसूची १७: सामाजिक, स्रोत र जोखिम नक्सा ११९
अनुसूची १८: सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषणको झलक ११९

तालिकाहरूको सूची

तालिका १: योजनाको सारसङ्क्षेप ११
तालिका २: भूउपयोगसम्बन्धी विवरण १९
तालिका ३: वन क्षेत्र तथा नर्सरीसम्बन्धी विवरण २०
तालिका ४: खानीसम्बन्धी विवरण २१
तालिका ५: परिवर्तित मौसम तथा प्रकोप पात्रो २७
तालिका ६: परिवर्तित बाली तथा वनस्पति पात्रो २८
तालिका ७: पालिकास्तरीय सङ्कटासन्नता स्तरीकरण ३०
तालिका ८: इतिहास नक्साङ्कन ३०
तालिका ९: प्रकोपहरूको जोडा स्तरीकरण ४१
तालिका १०: प्रकोपहरूको प्राथमिकीकरण ४२
तालिका ११: प्रकोपको कारण, प्रभाव र सम्भावित उपायहरु ४३
तालिका १२: सेवाप्रदायक निकाय र उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग ५०
तालिका १३: स्थानीय ज्ञान, सीप, प्रविधि तथा प्रयासहरु ५५
तालिका १४: विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका रणनीतिक कार्यहरूको प्राथमिकीकरण ६०
तालिका १५: योजनाको परिकल्पना, विषयगत लक्ष्य तथा प्राथमिकताहरु ६४
तालिका १६: विस्तृत बजेट ६५
तालिका १७: पेसागत विवरण ६९
तालिका १८: उमेरअनुसार जनसङ्ख्या विवरण ७०
तालिका १९: अपाङ्गता विवरण ७०
तालिका २०: पहिरो तथा भेलबाढीले पार्न सक्ने असरहरु ७१
तालिका २१: सङ्कटासन्नताको अवस्था ७१
तालिका २२: सङ्कटनासन्नता स्तरीकरण ७१
तालिका २३: वडाअनुसार स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच ७७
तालिका २४: बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी क्रियाकलापहरु ९३
तालिका २५: प्रतिकार्य योजना ९९
तालिका २६: पूर्वतयारी योजना १०१
तालिका २७: पुनर्लाभका क्रियाकलापहरु १०३
तालिका २८: कोरोना महामारीको न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजनाहरु १०४
तालिका २९: स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति १०५
तालिका ३०: विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका उपायहरु १०७
तालिका ३१: नियमित योजना प्रक्रियामा यस योजना समायोजन गर्ने कार्ययोजना १०८

तालिका ३२: वातावरणमैत्री, विपद् जोखिमरहित विकास कार्यक्रमहरूका लागि सहयोगी चेकलिस्ट १०९
तालिका ३३: व्यवहार, अभ्यास तथा नीतिगत परिवर्तनका केही उपायहरु ११०
तालिका ३४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना १११
तालिका ३५: पहिरो, ढुङ्गा खस्ने तथा बाढीबाट भएको जोखिम स्थान र न्यूनीकरणको योजना ११२
तालिका ३६: महत्वपूर्ण स्थानको सम्पर्क नम्बर ११८
सन्दर्भ सामग्री १२०

खण्ड १ : परिचय

१.१ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको परिचय

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत मुगु जिल्लामा पर्द्छ । यो हिमाली जिल्लाको हिमाली गाउँपालिका हो । साबिकका गाविसहरु मुगु, डोल्फु, किम्री, पुलु र माङ्ग्री गाविसहरूलाई मिलाएर गाउँपालिका भित्रको माथिल्लो क्षेत्रमा पर्ने एक गाउँ एक गाविसका रूपमा रहेको मुगु गाउँलाई मुगुम तथा तल्लो क्षेत्रहरूका १२ ओटा करानलाई कार्मारोङ भनेर दुवै क्षेत्रको संयोजनका रूपमा दुवै क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायहरूको पहिचानलाई मध्यनजर गर्दै मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो । गाउँपालिकामा ९ ओटा वडाहरु रहेका छन् । प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा र विकासका सम्भावना भएको पालिका हो । ९ ओटा वडाहरु रहेका छन् । प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा र विकासका सम्भावना भएको पालिका हो ।

१.१.२ भौगोलिक अवस्था

(क) भौगोलिक स्थिति

अक्षांश : २९ डिग्री ३४ मिनेट ५६ सेकेन्ड उत्तरदेखि २९ डिग्री ५८ मिनेट ०३ सेकेन्ड उत्तर
देशान्तर : ८२ डिग्री १३ मिनेट ४४ सेकेन्ड पूर्वदेखि ८२ डिग्री ३२ मिनेट १७ सेकेन्ड पूर्व
क्षेत्रफल : २१०६ वर्ग किमि
उचाइ : ३५०० मिटरदेखि ६००० मिटरसम्म

(ख) भौगोलिक सीमाना

पूर्व : शेफोक्सुण्डो गाउँपालिका, डोल्पा
पश्चिम : छायानाथ रारा नगरपालिका, मुगु र चँखेली गाउँपालिका, हुम्ला
उत्तर : चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत
दक्षिण : जगदुल्ला गाउँपालिका डोल्पा र पातारासी गाउँपालिका जुम्ला

१.१.२ जलवायुको अवस्था

यस गाउँपालिकाको सबै भूभागमा जाडो र ठण्डी हुन्छ । भिरालो तथा कठिन धरातलीय स्वरूपले बनेको यो

(ग) भूउपयोगको अवस्था

कुल क्षेत्रफलको ३.९८ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिन छ । ३०.०४ प्रतिशत जमिनमा वन तथा नर्सरी छ । २०.७४ प्रतिशत बुट्यान तथा चरिचरण क्षेत्र छ । ३३.३१ नाङ्गो डाँडा छ । त्यस्तै, ६.४३ प्रतिशत जमिन हिउँले ढाकेको छ । बाँकी भूभागमध्ये १.३३ प्रतिशत झाडी क्षेत्र, ०.३२ प्रतिशत जमिन पानी र ३.८५ प्रतिशत अन्यले ओगटेको छ ।

तालिका २ : भूउपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको प्रकार	क्षेत्रफल (हेक्टर)	प्रतिशत
१	वनजङ्गल	६३२७२	३०.०४
२	चरन एवम् घाँसे क्षेत्र	४३६८१	२०.७४
३	नाङ्गो डाँडा	७०१५०	३३.३१
४	कृषियोग्य जमिन	८३९०	३.९८
५	हिउँले ढाकिएको क्षेत्र	१३५४१	६.४३
६	झाडी क्षेत्र	२७९३	१.३३
७	तालतलैया तथा नदी	६४५	०.३२
८	अन्य	८१२८	३.८५
	जम्मा	२१०६००	१००

Source: Land Resource Mapping Project, 1996

यो क्षेत्रमा शीतोष्ण हावापानी रहेको छ ।

हिमाली हावापानी : ४१०० मिटरदेखि ६००० मिटरसम्मको उचाइमा हिमाली हावापानी पाइन्छ । यो भूभाग खेतीका लागि त्यती उपयुक्त छैन । हिउँदमा हिउँको कारण केही गर्न नसके तापनी वर्षायाममा भने भेडा, च्याङ्ग्रा, चौंरी चराउन सम्भव हुन्छ । ज्यादै चिसो हुने हुनाले यहाँ मानिसको बस्ती त्यती भेटिँदैन ।

शीतोष्ण हावापानी : २५०० मिटरदेखि ४००० मिटरसम्मको उचाइमा यस किसिमको हावापानी पाइन्छ । यस क्षेत्रमा चौंरी, भेडा, च्याङ्ग्रा पाल्नुका साथै चिनो, कागुनो, कोदो, आलु खेतीका लागि यो खालको हावापानी राम्रो मानिन्छ । हिउँदमा चिसो र वर्षामा न्यानो हुने हुनाले यस्तो हावापानी भएको क्षेत्रमा कम बस्तीहरु पाइन्छन् । यहाँ धुपी, सल्ला, गुराँस जस्ता बोटबिरूवा पाइन्छ । साथै पालिकाको तल्लो क्षेत्रमा खाद्यान्न, तरकारी तथा नगदे बालीको खेती गर्ने गरिन्छ ।

१.१.३ प्राकृतिक स्रोत-साधन

खोला तथा नदीनाला : प्राकृतिक स्रोत-साधनको दृष्टिले यस गाउँपालिका सम्पन्न छ । यहाँ उच्च हिमाली र लेकाली गरी फरक-फरक भौगोलिक बनावट पाइन्छ । दुई ओटा कर्णाली (मुगु कर्णाली र दोल्फु कर्णाली) नदी यहाँको सबैभन्दा लामो र महत्वपूर्ण नदी हो । स-साना नदीहरु पनि बाह्रै महिना बग्छन् ।

वन तथा नर्सरी : गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफलमध्ये ६३२७२ हेक्टर वन क्षेत्रले ढाकेको छ । जसमध्ये २१०८.६२ हेक्टर सामुदायिक वन र ८९.११ हेक्टर कबुलियती वन क्षेत्र पर्छ । गाउँपालिकालाई शेफोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको बफर जोनले समेत छोएको छ ।

यस गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकारका वन पैदावार, गैरकाष्ठ वन पैदावार, पशुपक्षी, पुतली, सरिसृप आदि पाइन्छन् । गुराँस, देवदार, सल्लो, धुपी जस्ता वनस्पति तथा जैविक विविधता पाइन्छ । गैरकाष्ठ वन पैदावारमध्ये यस क्षेत्रको माथिल्लो भेगमा यार्सागुम्बा, तितो, कटुकी, चिराइतो, पाँचऔँले, अतिस, वनलसुन, सेतोचिनी, घुच्ची च्याउलगायतका प्रशस्त जडीबुटी पाइन्छ । राष्ट्रिय निकुञ्जसमेत स्थापित यस क्षेत्रमा डाँफे, मुनाल, घोरल, कस्तुरी, नाउर, झारल, बँदेल, चितुवा, भालु, स्याल, बाँदर, बँदेल, थार, कस्तूरी, मृगलगायतका वन्यजन्तुहरु पाइन्छन् । यी जनावहरु राष्ट्रको सम्पत्ति हुन् । तर जङ्गलनजिकका बस्तीहरुमा यी जनावरहरुको आतङ्क बढेको छ । जसका कारण खेतीयोग्य जमिन बाँझो हुने क्रम बढेको छ ।

तालिका ३ : वन तथा नर्सरी क्षेत्रसम्बन्धी विवरण

विवरण	सङ्ख्या	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत	कैफियत
सामुदायिक वन	१२	२१०८.६१	२९.१५	
कबुलियती वन	९	८९.११	१.३५	
सरकारी संरक्षित तथा अन्य				केही शेफोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र
जम्मा	२१९७.७२	३०.५०		

स्रोत : जिल्ला वन डिभिजन कार्यालय, मुगु, २०७५

खानेपानीका स्रोतहरु : यस गाउँपालिकाको ९९५ परिवार (८५.३२५) ले सुरक्षित पाइप लाइनबाट मूलको पानी उपयोग गरिरहेका छन् । १७१ (१४.६८ ५) घरपरिवारले कर्णाली खोलाको पानी प्रयोग गर्दै आएका छन् । अधिकांश घरपरिवारले मूलको पानी प्रयोग गरिरहे तापनि शुद्ध तथा सहज तरिकाद्वारा खानेपानीको प्रयोग गरिरहेको छैन । तसर्थ, त्यस्ता ठाउँहरुको पहिचान गरी ठोस तथा स्थायी रुपमा खानेपानीको पाइप लाइनलाई योजना तर्जुमा गर्नु आवश्यक छ ।

इन्धनको स्रोत : कुल परिवारमध्ये ११६६ (९४.५१५) परिवारले खाना पकाउने इन्धनका रुपमा दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । त्यसै गरी ६२ (५.४९५) परिवारले खाना पकाउने इन्धनका रुपमा एलपी ग्यास प्रयोग गर्ने गरेका छन् ।

शौचालय प्रयोगको अवस्था : गाउँपालिकामा ११६६ (७७.९८%) घरपरिवारले शौचालय प्रयोग गरिरहेका छन् भने २१५ (२२.०२%) परिवारको शौचालय नै छैनन् र प्रयोग गर्दैनन् ।

उत्पादन : गाउँपालिकाको प्रमुख बालीमा रैथाने बालीहरु चिनो, काँगुनो, कोदो, फापर, जौ, नाँफल, भटमास,

आलु आदि रहेका छन् । त्यस्तै तल्लो भेगमा काउली, बन्दा, गोलभेँडा, भेडेखुर्सानी र माथिल्लो भेगमा आलु, मुला, लसुन आदिको खेतीपाती हुन्छ । स्याउ, चुली, आरूबखडा, आरु आदि यस क्षेत्रमा पाइने फलफूलहरु हुन् । खानी तथा खनिज : खानीका रूपमा स्लेट, ढुङ्गा, बालुवालगायत पाइन्छन् । खनिज पदार्थका रूपमा तामा खानी रहेको छ तर उत्खनन हुन सकेको छैन । गाउँपालिकामा भएका प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई व्यवस्थित तथा वातावरणमैत्री प्रविधि अपनाएर उचित प्रयोग गर्न सकेमा स्थानीय स्तरमा आवश्यक रोजगारीको सिर्जना हुनुका साथै स्थानीय स्रोत परिचालनमा समेत दिगोपना ल्याउन सकिने देखिन्छ ।

तालिका ४ : खानीसम्बन्धी विवरण

क्र.	ढुङ्गा खानीको नाम	रहेको स्थान	क्षेत्रफल
१	तामा खानी	वडा नं. १ डोल्फु	
२	ढुङ्गा खानी	सबै वडाहरूमा	
३	बालुवा खानी	वडा नं ४, ५, ६, ७, ८, ९	

स्रोत : मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको परिवेश विश्लेषण तथा रणनीतिक कार्ययोजना, २०७५

१.१.४ पेसा तथा रोजगारीको अवस्था

गाउँपालिकाको ठूलो जनसङ्ख्याको हिस्सा रोजगारीका लागि बाहिरिएको देखिन्छ । ११६६ घरपरिवारमध्ये ७८.९४ प्रतिशत घरपरिवारका सदस्यहरु कृषि पेसामा छन् । दोस्रोमा व्यापार-व्यवसायमा मात्र अँगाल्ने परिवार ७.६९ प्रतिशत प्रतिशत छन् । नोकरीमा ३.४७ प्रतिशत लागेका छन् । कुल सक्रिय जनसङ्ख्यामध्ये १.६२ प्रतिशत वैदेशिक रोजगारीका लागि बिदेसिएका छन् । विवरण अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१.१.५ यातायात तथा सञ्चारको अवस्था

यो गाउँपालिका सडक यातायातको पहुँचका हिसाबमा सबैभन्दा पछाडि रहेको छ । मुगु जिल्लालाई तिब्बतसँग जोड्ने प्रमुख महत्व रहेको गमगढी नाक्चालाग्न सडक विगत लामो समयदेखि चर्चाको विषय बनेको भए पनि हालसम्म यसको निर्माण र सञ्चालन कार्य सरकारको प्राथमिकतामा पर्न सकेको छैन । जिल्ला सदरमुकाम गमगढीदेखि सञ्चालनमा रहेको यस सडकको केही खण्ड (कच्ची)मध्ये गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब दुईदेखि तीन किलोमिटर मात्र पर्छ । कर्णाली नदीको वहाब र पहिरोका कारण मौसमी मात्र चल्ने यस सडकमा जिप, ट्याक्टर, मोटरसाइकललगायतका सवारीका साधनहरु सञ्चालनमा आउने गरेका छन् । हाल छाइलदेखि माङ्ग्रीतर्फ कच्ची बाटो खन्ने काम थालिएको छ ।

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार करिब ९७.३७ प्रतिशत घरपरिवारहरूमा मोबाइल फोनको पहुँच पुगको देखिन्छ । तर सञ्चारका लागि नेपाल टेलिकम मोबाइल मात्र सीमित मात्रमा ग्रामीण स्तरसम्म पुगेको छ । मोबाइल नेटर्वक सबै ठाउँमा उपलब्ध छैन । अझै अधिकांश गाउँहरु मोबाइल नेटर्वकबाट वञ्चित छन् ।
WORLDLINK नामक निजी कम्पनीले गाउँपालिका केन्द्र, केही वडा, स्वास्थ्य संस्था तथा माध्यमिक विद्यालयमा इन्टरनेट सेवा प्रदान गरेको छ । गाउँपालिकाभित्र एफएम रेडियो सञ्चालनमा नभए पनि सदरमुकाम गमगढीमा

सञ्चालित दुई ओटा सामुदायिक रेडियोहरूबाट गरिने प्रसारण सेवाले भने गाउँपालिकाको वडा न. ९ को तल्लो बस्तीमा रेडियो सेवाको पहुँच पुगेको देखिन्छ । यहाँका बासिन्दाहरूले रेडियो, एफएम र इन्टरनेटका साधनहरूको प्रयोग न्यून गर्ने गरेका छन् ।

तालिका : दूरसञ्चार टावरसम्बन्धी विवरण

क्र.स.		ठेगाना
१	नेपाल टेलिकम टावर	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका ७ मह
२	नेपाल टेलिकम टावर	मुगुम कर्मारोङ गाउँपालिका ५ सेरोग
३	नेपाल टेलिकम टावर	मुगुम कर्मारोङ गाउँपालिका २ मुगु
४	WORLDLINK टावर	मुगुम कर्मारोङ गाउँपालिका ६ पुअ

१.१.६ जनसङ्ख्याको विवरण

गाउँपालिकाले २०७६ मा गरेको घरधुरी सर्वेक्षणअनुसार १८२६ घरधुरी र ९४१४ (महिला ४८०९ पुरूष ४६०५) रहेको छ । २०६८ सालको जनगणनाअनुसार पछिल्लो सात वर्षमा ३३७३ सङ्ख्याले बढेको देखिन्छ । तर हाल २०७८ सालको जनगणनाको सङ्क्षिप्त प्रतिवेदनअनुरूप ७३०१ रहेको छ ।

(क) उमेरअनुसारको जनसङ्ख्या

उमेरअनुसार यहाँ रहेका जम्मा ९४१४ जनामा १८ वर्षमुनिका बालबालिकाहरूको सङ्ख्या ४२७२ छ । त्यसैगरी ७० वर्षभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकको सङ्ख्या ४५६ रहेको छ । विस्तृत विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(ख) जातजातिको जनसङ्ख्या

जातजातिको अनुपात हेर्दा यहाँ ७१ प्रतिशत जनजाति (लामा र तामाङ) र १७ प्रतिशत बाहुन-क्षत्री रहेका छन् । विस्तृत विवरण अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(ग) अपाङ्गताको विवरण

गाउँपालिकामा विविध कारणबाट भिन्न क्षमता वा अपाङ्गता हुन पुगेका व्यक्तिहरु जम्मा १०७ रहेका छन् । जसमध्ये ८६ जना आंशिक र २१ जना पूर्ण अपाङ्ग रहेका छन् । वडा नं ८ र ९ मा सबैभन्दा कम अपाङ्ग भएका व्यक्तिहरु छन् । हालसम्म २३ जनाले मात्र अपाङ्गता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका छन् । विस्तृत विवरण अनुसूची ४ मा उल्लेख गरिएको छ ।

घ) शैक्षिक अवस्था

अनौपचारिक शिक्षा केन्द्रबाट सञ्चालन हुने साक्षरता तथा प्रौढ कक्षामा सहभागी भएका तथ्याङ्कलाई समेत आधार मान्दा सो उमेर समूहको साक्षरता दर ६४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस समूहका ३६ प्रतिशत अर्थात् कुल १२१८ जना निरक्षर रहेको देखिन्छ । सङ्ख्यात्मक हिसाबमा सबैभन्दा बढी निरक्षर वडा न ५ मा २५१ जना रहेका छन् भने सबैभन्दा कम वडा न ३ मा ५१ जना रहेका छन् ।

१.१.७ बसोबासको स्थिति

बसोबासको स्थितिलाई हेर्ने हो भने नियमित गाउँमै बस्ने ७८.०३ प्रतिशत, विदेशमा बस्ने १०.२९ प्रतिशत जना

पालिकाबाहिर तर नेपालमै १०.६ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्क रहेको छ । विपद्को समयमा सबैभन्दा बढी प्रभावित हुन सक्ने जनसङ्ख्या भनेको निरन्तर गाउँमा बस्ने परिवारहरु नै रहेका छन् ।

१.२ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको परिचय

१.२.१ योजनाको उद्देश्य

जलवायु परिवर्तनको असर साथै विपद्का घटनाका कारण भइरहेको तथा हुन सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्दै उत्थानशील समुदाय निर्माण स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको मुख्य उद्देश्य हो ।

१.२.२ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व

विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ आदिमा स्थानीय तहले विपद् तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनसम्बन्धी योजना निर्माण गर्नुपर्ने र आफ्नो क्षेत्रको जोखिम कम गर्न लगानी गर्नुपर्ने प्रावधान छ । राष्ट्रिय रणनीतिक योजना २०१८-२०३० मा स्थानीय तहले विपद्को जोखिमबारे जनचेतना जगाई जोखिम कम गर्ने, पूर्वतयारी गर्ने, विपद्पछि प्रभावकारी प्रतिकार्य र विपद्पश्चात् पुनर्स्थापनाका कार्यहरु बलियो, उत्थानशील र दिगो बनाउनुपर्ने उल्लेख गरिएको छ ।

१.२.३ योजनाका सीमा

तथ्याङ्क सङ्कलनका क्रममा विगतका वर्षहरूमा भएका विपद्का घटनाहरु तथा त्यसबाट भएको क्षतिको सम्पूर्ण यथार्थ विवरणहरु प्राप्त गर्न कठिनाइ भएकाले वडाको सङ्कटासन्नताको स्तर निर्धारण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको तर्जुमा, विपद् जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरु तथा बजेट निर्धारण गर्दा केही लचकता अपनाइएको छ ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापनको योजनाअन्तर्गत बनाएका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनका लागि केही मात्रामा बाहिरी स्रोतको भर पर्नुपर्ने अवस्था देखिन्छ । जसले गर्दा बाह्य स्रोत प्राप्त नभएमा योजनाको कार्यान्वयनमा केही असर पर्ने सम्भावना देखिन्छ । यसका लागि गाउँपालिकाले अन्य निकायसँग स्रोत खोजी र व्यवस्थापन गर्नेछ ।
यो योजना समुदायमा भएको छलफल र सीमित प्राविधिक ज्ञानका आधारमा तयार पारिएको छ ।

१.२.४ योजना निर्माण र स्वीकृति प्रक्रिया

सहकार्यका लागि समझदारी : विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमाका लागि करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, यु.एम.एन, मुगु क्लस्टर, र मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाबीच ३ भदौ २०७८ मा समझदारी भयो ।
सूचना सङ्कलन : समुदायका अगुवा र सामुदायिक सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण सहजकर्ताहरूमार्फत सामाजिक र आर्थिक सूचनाहरु, गाउँपालिकामा हुने प्रकोपहरु र विपद्को ऐतिहासिक विवरण आदि सङ्कलन गरिएको थियो । उक्त सूचनालाई वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो ।

सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण : सहभागितामूलक सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण गरिएको थियो । जसअन्तर्गत सामाजिक तथा प्रकोपको नक्साङ्कन, ऐतिहासिक तथ्याङ्क, प्रकोप स्तरीकरण, स्रोतको विश्लेषण, मौसमी पात्रो, समस्या वृक्ष, संस्थागत विश्लेषण, प्रत्यक्ष अवलोकन तथा घरघरमा गएर गरेको सूचना सङ्कलन गरिएको थियो । यसरी सहभागितामूलक रूपमा समुदायबाट आएका विवरणहरूको वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । पुनरावलोकनका क्रममा सहभागीबाट विवरणहरु थपघट गरिएको थियो ।

योजनाको समीक्षा तथा पुनरावलोकन : साबिक गाविसअनुसार निर्माण भएको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन योजनाको समीक्षा गरी बाँकी रहेको काम र सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेशण गर्दा समुदायबाट आएको सूचना तथा योजनालाई समेटी वडा स्तरको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिबाट योजनाको अनुमोदन गरिएको थियो ।

गाउँपालिकास्तरीय योजना बैठक : प्रकोपका असरहरु कम गर्न र विपद्को अवस्था सिर्जना हुन नदिन विपद्पहिले के-के कार्य गर्ने, विपद् भइहालेको अवस्थामा के-के कार्यहरु गर्ने र विपद्पश्चात् के-के कार्य गर्ने भन्ने सर्न्दभमा विस्तृत छलफल तथा समुदाय तथा वडा स्तरमा गरिएको थियो । उक्त समुदाय तथा वडाबाट आएको सूचनाका आधारमा मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको पालिकास्तरीय योजना तयार गरिएको थियो । योजना निर्माणका क्रममा वडा स्तरबाट आएका योजनाको आवश्यकताअनुसार थप योजनाहरु छनोट गरिएको थियो ।

योजनाको प्रस्तुति र सुझाव सङ्कलन : योजनालाई पालिकास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमा प्रस्तुति गरी प्राप्त सुझावका आधारमा योजनामा थपघट गरियो ।

गाउँ परिषद्बाट अनुमोदन : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषणमार्फत तर्जुमा गरिएको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई गाउँ परिषद्मा छलफल गरी अनुमोदनपश्चात् अन्तिम रूप दिइयो ।

खण्ड २ :
प्रकोप, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण

२.१.१ प्रकोपहरूको पहिचान

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको जलवायु परिवर्तन तथा विपद् जोखिम पहिचान र स्तरीकरणका निम्न प्रयास गरिएको थियो :

- लक्षित समूह, वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय छलफल तथा विश्लेषण,
- विभिन्न वडाको सामाजिक, आर्थिक तथा शैक्षिक अवस्थाबारे विश्लेषण,
- विभिन्न स्थानीय स्तरमा कार्यरत सङ्घ-संस्थाहरूमार्फत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि उपलब्ध हुन सक्ने क्षमताको विश्लेषण,
- सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषणको औजारहरूको प्रयोग
- अन्य उपलब्ध अन्य दस्तावेजहरूको अध्ययन ।

यस अध्ययनबाट मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका बहुप्रकोपको जोखिममा रहेको देखिन्छ । खहरे बाढी, पहिरो, भूकम्प, खरेडी, आगलागी, जङ्गली जनावरबाट बालीनालीको क्षति, महामारी, हावाहुरी, असिना, चट्याङ र ढुङ्गा खस्ने समस्या यस गाउँपालिकाको जोखिम तथा विपद् निम्त्याउने प्रकोप हुन् ।

प्रकोप धान्न नसक्ने भौतिक संरचनाहरू, जलवायु परिवर्तन स्थानीय ज्ञान, सीपको क्षमताको कमी, प्रकोपजन्य स्थानहरूमा मानिसको बस्ती, कमजोर तथा कठिन भौगोलिक अवस्थिति र अन्य भौतिक संरचनाको अवस्थितिले जोखिम बढाएको छ ।

पहिरो : गाउँपालिकामा पहिरोको जोखिम उच्च छ । सबै वडामा साना-ठूला गरी पहिरो गरी २४९ घरधुरीका १२४५ जनसङ्ख्या पहिरोको जोखिममा छन् । यस्तै अन्दाजी ६६३ रोपनी जमिन १४ पिउने पानीका संरचनाहरू, तीन ओटा सिँचाइका संरचना, ६ मन्दिर, आठ ओटा गुम्बा, ६ ओटा विद्यालय, एक सडकका विभिन्न स्थान पनि पहिरोको जोखिममा छन् । गाउँपालिकाको छायालासम्म सडक कच्ची र संरचनाहरू पहिरोको जोखिममा छन् । विस्तृत विवरण अनुसूची ४ मा छ ।

खडेरी : गाउँपालिकाको अर्को ठूलो प्रकोपका रूपमा खडेरी रहेको छ । यसले उत्पादन कम हुन गई कृषिमा आश्रित समग्र घरधुरीका सबै जनसङ्ख्या खडेरीको जोखिममा रहेका छन् । यसैगरी माथिल्लो भेगमा रहेका खानेपानीका संरचना र सिँचाइ संरचनामा खडेरीका कारण पानीको स्रोत कम हुँदै गएको छ

आगलागी : विपद्को ऐतिहासिक समय रेखामा उल्लेख भएअनुसार बर्सेनि आगलागीले धेरै धनजनको क्षति गरेको पाइन्छ । १४ बस्तीका ४४४ घरधुरी आगलागीको जोखिममा छन् । आगलागीबाट २०४२ देखि हालसम्म ११ जनाले ज्यान गुमाएका छन् भने १०७ घर र ७० गोठ जलेर नष्ट भएको छ । यसैगरी आगलागीबाट बस्ती, विद्यालय जोखिममा रहेको पाइन्छ । वनमा लाग्ने डढेलोका कारण सामुदायिक वनका बिरूवा, जडीबुटी, जीवजनावरलगायत कैयौँ प्राकृतिक स्रोत नोक्सान हुने गरेको छ ।

बाढी : बाढीबाट सात वडाका बस्तीहरूका १४८ घरधुरीका ७४० जना जोखिममा रहेका छन् । यसैगरी ३ विद्यालयका चार सय बालबालीका, १० हेक्टर जमिन, दुई ओटा खाने पानी संरचनाहरु, सात ओटा सिँचाइ संरचना, चार विद्युत्गृह, दुई बाँध, दुई सार्वजनिक भवन र सात झोलुङ्गे पुल बाढीको जोखिममा रहेको वडाबाट सङ्कलन गरिएको तथ्याङ्कबाट थाहा हुन्छ । २०४५ देखि हालसम्म खहरे बाढीका कारण तीन जनाले ज्यान गुमाएका छन् ।

भूकम्प : मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका ९९ प्रतिशत घर भूकम्पप्रतिरोधी छैनन्, नेपाल भूकम्पीय जोखिममा उच्च स्थानमा पर्ने भएकाले जुनसुकै बेलामा पनि भूकम्पका कारण ठूलो मात्रामा मानवीय, भौतिक क्षति हुने देखिन्छ । जङ्गली जनावरबाट क्षति : जङ्गली जनावर विशेष गरेर बाँदरले बालीनालीको नोक्सान र मानिसहरूलाई आक्रमण गर्ने जोखिम छ । बर्सेनि हजारौँ रोपनी जमिनमा लगाएको बालीनाली बाँदर, बँदेल, दुम्सी, मृगले नष्ट गर्ने गरेको छ ।

असिना : प्राय वर्षमा दुईदेखी तीन पटक असिना आउँछ । फागुनदेखि वैशाखभित्र असिनाले बालीनाली क्षति गर्छ । अन्य जोखिमको तुलनामा न्यून भए पनि यसले उत्पादनमा भने नोक्सान गरेको छ ।
हावाहुरी : हावाहुरीबाट प्रायःजसो माथिल्लो स्थानमा रहेका १०२ घरधुरीका ५१० जनसङ्ख्या जोखिममा छन् । जसका कारण बर्सेनि खेतीबालीमा नोक्सान पुग्ने गरेको र घरका छाना उडाउने समस्या छ । आठ विद्यालय र दुई स्वास्थ्य चौकी पनि हावाहुरीको जोखिममा रहेका छन् ।

चट्याङ : गाउँपालिकाको वडा नं ९ को ६ स्थान र वडा नं ७ को लेकबँसीमा पाँच स्थान र अन्य वडाहरूमा गरी १८ स्थान चट्याङको जोखिममा छन् । यस गाउँपालिकामा ३० वर्षभित्र (२०४५-२०७८ साल)भित्रमा चट्याङका कारण पाँच जनाले ज्यान गुमाइसकेका छन् ।

२.१.१.१ परिवर्तित मौसम तथा प्रकोप र बाली पात्रो

समुदायस्तरबाट सङ्कलन गरिएको सूचनाका आधारमा प्रकोपहरूको मौसमी पात्रो तयार गरिएको छ । विभिन्न प्रकोपले कुन-कुन महिनामा मानिसहरु बढी सङ्कटासन्न हुन्छन् भन्ने तलको तालिकाले देखाउँछ । तलको तालिकाबमोजिम मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा पहिले भन्नाले २०४० सालअघिको समय (करिब ४० वर्षअघिको) र अहिले भन्नाले ४० सालपछि परिमार्जन गर्ने मितिसम्मको समयलाई जनाउँछ ।

(क) प्रकोप, गर्मी, जाडो हुने समय, वर्षाको समयको मौसमी पात्रो

तालिका ५ : परिवर्तित मौसम तथा प्रकोप पात्रो

विवरण	समय	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
गर्मी	पहिले												
	अहिले												
मनसुन वर्षा	पहिले												
	अहिले												
हिउँदे वर्षा	पहिले												
	अहिले												
भेलबाढी	पहिले												
	अहिले												
पहिरो	पहिले												
	अहिले												
आगलागी	पहिले												
	अहिले												
असिना	पहिले												
	अहिले												
खडेरी	पहिले												
	अहिले												
चट्याङ	पहिले												
	अहिले												
कुहिरो	पहिले												
	अहिले												
हावाहुरी	पहिले												
	अहिले												
महामारी हैजा भाडापखाला, रूघाखोकी)	पहिले												
	अहिले												
भूकम्प	पहिले												
	अहिले												
जङ्गली जनावर	पहिले												
	अहिले												
जाडो	पहिले												
	अहिले												
तुसारो	पहिले												
	अहिले												
हिउँ पर्ने	पहिले												
	अहिले												

माथिको तालिकाअनुसार आँकडामा खासै परिवर्तन नदेखिए पनि सहभागीहरूको अनुभव तथा विश्लेषण निम्नानुसार रहेको छ ।

- गर्मीको समय पहिलाभन्दा वृद्धि भइरहेको र एक्कासि गर्मी बढ्ने गरेको छ ।
- वर्षामा अनियमिता हुने गरेको छ । वर्षा हुने समय पनि पहिलाको तुलनामा कम र सुरूको वर्षा अलिपछि धकेलिएको र हिँउदमा वर्षा हुने क्रम रोकिएको देखाएको छ ।
- मुख्य जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरूको विश्लेषण गर्दा खडेरी, पहिरो र असिना पर्ने समयमा परिवर्तन देखिएको छ । साथै अन्य प्रकोपहरू पनि पहिलेभन्दा बढी र बारम्बार बढेको देखिन्छ । बाढीको तीव्रता पनि पहिलेभन्दा अहिले बढी देखिएको छ ।
- ग्रामिण मोटर बाटो निर्माण कार्य सुरू भएको हुँदा पहिरो जाने सम्भावना उच्च छ । भिरालो जमिनको बनावटका कारण सुक्खा पहिरोको पनि समस्या सिर्जित हुँदै गएको पाइन्छ ।
- खडेरी पनि पहिलेको तुलनामा धेरै बढी समय हुने गरेको छ भने चट्याङ जुनसुकै बेलामा पर्ने र हिउँदे वर्षा घटेका कारण खडेरी बढेको छ ।
- जाडो हुने समयावधिमा एकरूपता रहे तापनि जाडोपनको मात्रा घटेको महसुस गरिएको छ । त्यसै गरी हावाहुरी हुने समयमा पनि वृद्धि भएको पाइन्छ भने जसका कारण र खडेरीले गर्दा आगलागीको प्रकोपलाई बढावा दिएको देखिन्छ ।

(ख) बाली पात्रो

बाली पात्रो विधि यस क्षेत्रको बालीमा जलवायु परिवर्तनको असरको स्तर विश्लेषण गर्न प्रयोग गरिएको छ । यस विधिमा पहिले र अहिलेको बाली लगाउने तथा काट्ने समयमा आएको परिवर्तनबारे सहभागितामूलक विश्लेषण गरिएको छ ।

तालिका ६ : परिवर्तित बाली तथा वनस्पती पात्रो

विवरण	समय	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
कोदोको बिउ छर्ने	पहिले												
	अहिले												
कोदो रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
कोदो टिप्ने	पहिले												
	अहिले												
मकै छर्ने	पहिले												
	अहिले												
मकै पाक्ने	पहिले												
	अहिले												
गहुँ छर्ने	पहिले												
	अहिले												
गहुँ काट्ने	पहिले												

विवरण	समय	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
धान छर्ने	पहिले												
	अहिले												
धान काट्ने	पहिले												
	अहिले												
कागुनो	पहिले												
	अहिले												
कागुनो पाक्ने	पहिले												
	अहिले												
आलु रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
आलु खन्ने	पहिले												
	अहिले												
चिनो छर्ने	पहिले												
	अहिले												
चिनो पाक्ने	पहिले												
	अहिले												
जौ छर्ने	पहिले												
	अहिले												
जौ पाक्ने	पहिले												
	अहिले												
फापर रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
फापर पाक्ने	पहिले												
	अहिले												
बिरूवामा फूल लाग्ने समय	पहिले												
	अहिले												

बाली तथा वनस्पति अवस्थाको विषयमा समुदायमा गरिएको छलफलबाट स्पष्ट रूपमा बालीमा जलवायु परिवर्तनको असर देखिन थालेको निष्कर्षमा पुग्न सकिन्छ । उदाहरणका लागि मकै लगाउने समय परम्परागत रूपमै चलिआए पनि हाल यसको पाक्ने समय तथा लगाउने समयमा निरन्तरता रहेको पाइँदैन । पहिलाभन्दा १५ दिनपहिले पाक्ने गरेको छ । गर्मीयाम लामो समयसम्म रहने हुँदा छिटो पाक्न थालेको स्थानीय समुदाय बताउँछन् । वर्षा हुने समय परिवर्तन हुन थालेको र रोप्ने बेला र फूल तथा दाना लाग्ने बेलामा परिवर्तन आएको छ । खडेरीले गर्दा खोर्सानी तथा आलुखेतीमा पर्याप्त मात्रमा असर परेको देखिन थालेको छ । चिनो कागुनोको उत्पादनमा कमी आएको स्थानीयको अनुभव छ । सिमीखेतीतर्फ आकर्षित भएको पाइन्छ तर लामो खडेरी तथा अत्यधिक पानी पर्दा पनि समस्या देखिन्छ ।

२.१.१.२ बस्ती तहको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

समुदाय तथा वडा तहमा गरिएको सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण गर्दा बस्तीबीचको दूरी, जोखिम र त्यसको पार्ने प्रभावका आधारमा सङ्कटासन्ना स्तरीकरण गरियो । पहिचान भएका प्रकोप र सम्भावित जोखिममा रहेका घरधुरीको विवरण यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७ : पालिकास्तरीय सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

क्र.स	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ्कटासन्न	न्यून सङ्कटासन्न	जम्मा
१	पहिरो	२१५	१९१	२३	४२९
२	खहरे बाढी तथा बाढी	२५९	१८९	८२	५३०
३	ढोल ढुङ्गा खस्ने	३३५	१६५	१८९	६८९
जम्मा		८०९	५४५	२९४	१६४८

स्रोत : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण, २०७८

माथिको तालिकालाई विश्लेषण गर्ने हो भने धेरैजसो टोल तथा बस्तीहरु बाढी र पहिरोको संङ्कटासन्नतामा रहेका छन् भने ढोल ढुङ्गा खस्ने समस्याबाट पनि धेरै परिवार सङ्कटासन्न अवस्थामा छन् । अत्यन्तै जोखिममा रहेको अवस्थालाई उच्च सङ्कटासन्नतामा र मध्यम खालको जोखिममा रहेको अवस्थालाई मध्य सङ्कटासन्नता र जग्गाजमिन क्षति पुग्न सक्ने अवस्थामा रहेकालाई न्यून सङ्कटासन्नतामा वर्गीकरण गरिएको छ ।

२.१.१.३ ऐतिहासिक समय रेखा

समुदायमा विगत ३० वर्षदेखि कुन-कुन विपद्का घटनाहरु घटे र त्यसले कहाँ, कति क्षति गऱ्यो भनी सोध्ने क्रममा आएका मुख्य-मुख्य विपद्का घटनाहरु, तिनका असर निम्नानुसार रहेका छन् ।

तालिका ८ : इतिहास नक्साङ्कन (मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका) वडा नं १ चितै गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
बाढी	२०७६ साउन	माहोर	७ घरमा पानी पसेको र क्षति भएको, जसले गर्दा गाउँलेहरूबीच झैंझगडा भएको
	२०७७ साउन	माहोर	७ घरमा १ लाख ४० क्षति, गाउँलेहरूबीच झैंझगडा भएको
पहिरो	२०७५ साउन	ताकावा	१ ओटा काठे पुल बगाएको, करिब १ लाख क्षति, वरपरको वातावरण तहसनहस, ३०० वर्ग मिटर वन क्षेत्र नष्ट र मानिस तथा पशु चौपायाहरु हिँडडुल गर्न असहज भएको
खहरे बाढी	२०७३ साउन	चुरी चाँगा	बाटो बगायो, खेतीयोग्य जमिन नष्ट, ३०० मि. जति क्षति

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
आगलागी	२०४५ कात्तिक	चिताई	९ घरधुरी जलेको, खानेपानी पाइप जलेको, २० लाखजतिको क्षति
	२०५४ जेठ	चिताई	१२ घरबारविहीन भएको, २४ लाखजतिको क्षति
भूकम्प	२०७२	चिताई	१ घर भत्किएको, हिँड्ने बाटो भत्किएको, ७ ओटा झोवा मरेको, र २०० मि. जमिन चिरा परेको
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	गाउँको खेतबारी	८० हजार जतिको अन्न बाली क्षति
वडा नं १ डोल्फु गाउँ			
पहिरो	२०६० जेठ	क्युसिरी	१४ रोपनी जमिन क्षति, बाली नालीमा क्षति
बाढी	२०५४ आसर	छयाएप	२ जनाको मृत्यु, वनजङ्गलमा क्षति ।
आगलागी	२०६४ फागुन	डोल्फु	५ लाखबराबरको क्षति, गाईबस्तुको क्षति
हिम पहिरो	२०६१ माघ	ढुक्वी	१६ ओटा याक मरेको
तुइन चुँडिएको	२०६७ जेठ	नाम्लयाङ्क खोला	४ जना मरेको, आवतजावतमा कठिनाइ भएको

वडा नं २, मुगु गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
बाढी	२०६६।०६	स्वगा	३ ओटा काठे पुल बगाएको, ३ ओटा चितिम बगाएको, बाटो बगाएको र करिब ५ लाख बराबरको आलु खेति नष्ट, १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन नष्ट, २०० वर्गमिटर वन नष्ट
	२०७४ साउन	सिरान चौर	१ ओटा घर बगाएको, १ घरमा सामान्य क्षति, पानीट्याङ्कीमा क्षति, ८००००० आर्थिक क्षति, वन जङ्गलमा क्षति
पहिरो	२०७५ साउन	ताकावा	१ ओटा काठे पुल बगाएको, करिब १ लाख क्षति, वरपरको वातावरण तहसनहस, ३०० वर्ग मिटर वन क्षेत्र नष्ट र मानिस तथा पशु चौपायहरु हिँडडुल गर्न असहज भएको ।
हिउँ पहिरो	२०५९ र २०६० साल फागुन	छुजेन, दाने ओडार	५ ओटा काठे पुल बगाएको, मूल बाटो बगाएको, ५ लाख ७० हजार क्षति र ५०० वर्ग मिटर वन नष्ट, २०० वर्ग मिटर वन क्षेत्र नष्ट
खहरे बाढी	२०७४ जेष्ट	छुजेन	करिब ३ लाख क्षति, मूल बाटो बगाएको, मानिस तथा पशु चौपायहरु हिँडडुल गर्न असहज भएको
ढोल ढुङ्गा	२०७६ साउन	काङमार्वु सामुदायिक वन	१००० वर्ग मिटर वन क्षेत्र नष्ट, वन जङ्गलमा क्षति

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
आगलागी	२०७७ माघ	दैक्षे गुम्बा	गुम्बा भत्किएको, करिब ५० लाख क्षति, वरपरको स्याउ तथा चुलीको बोटमा क्षति
	२०५६	झापावा	गुम्बामा रहेका पुजा सामार्ग्रीहरु नष्ट, करिब ५० लाख क्षति, वरपरको वन क्षेत्रमा क्षति
भुकम्प	२०७२	मुगु गाउँ	१ लाख ५० हजार क्षति, २ ओटा चितिम भत्किएका र जमिन चिरा परेको
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	मुगु गाउँको खेतबारी	१ लाख जतिको अन्न बाली क्षती

वडा : ३ ताखा, खारी गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
बाढी	२०४२।०४।१०	खास्हुवा	२ ओटा काठे पुल १ घट्ट र ९० मिटर बाटो, ६००००० , वन जङ्गल विनाश
	२०५५।०४।१४	ङिलुङ	१ ओटा काठे पुल र ३५ मिटरजति बाटो १५०००० र वनको जडीबुटीहरु नष्ट
	२०६८।०४।२१	खोलुङ	१ ओटा काठे पुल ४० मिटर बाटो भत्किएको , २००००० आर्थिक क्षति र वन विनाश भएको
पहिरो	२०६१।०४।१०	ताखा विद्यालय र खेत	विद्यालयको १ कोठा, खेलमैदान ६००००० आर्थिक क्षति र ८ रोपनीबराबरको खेतबारीको क्षति भएको
	२०६५।०४।१५	स्हिबुक	९००००० , ११ ओटा झोबा र ८ ओटा घोडाक्षति
	२०७२।०४।३०	झ्होङ झ्होङ ला	५० मि. बाटो, १००००० र वन विनाश भएको
	२०७४।०१।२०	माबिया	२० मि. बाटो र ६००० आर्थिक क्षति
	२०७७।३।१	सामारदेखि एत्नाक	खाने पानिको मुहान र १०० मि. जति बाटोको क्षति भएको
	२०७८।५।५	ङिमाङ	५० मि. बाटो, २००००० र वन विनाश भएको
हिमपहिरो	२०७४।१०।१०	डेब्लुङबा	५० मि.जति बाटोको क्षति भएको, रू १००००० आर्थिक क्षति र २ ओटा चौंरी गाई मरेको

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
हुरीबतास	२०४५।१२।१६	ताखा गाउँको विद्यालय	विद्यालयको टिन उडाएको, रू ६०००० आर्थिक क्षति
	२०७६।१।५	गाउँको गुम्बा	गुम्बाको टिन उडाएको, रू ११०००० क्षति
	२०७८।१।१५	वडा कार्यलय ट् हाकामा	वडा कार्यलयको छाना उडाएको, रू २०००००
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	तखा खारी गाउँ	बर्सेनि रू २००००० क्षति
आगलागी	२०४८।२।२०	ङिरी	२५ ओटा गोठ, रू १२००००, वनजङ्गल र खेतको घेरबार सबै विनाश
	२०६३।०९।०३	ङिमाङ	१५ ओटा गोठ जलेको, आगो निभाउने क्रममा झैझगडा भएको रू २५०००० र आगो निभाउने क्रममा १ जना घाइते
	२०७०।८।७	तेग्मिक तोक्पो मान थाङराजे	२५ ओटा गोठ ३ क्वाइल खानेपानीको पाइप, रू ६२५००० र वन विनाश भएको
	२०७५।१।१४	साक सार	२०००००० र ५२५ जति स्याउको बिरूवा नष्ट भएको
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	तखा खारी गाउँ	बर्सेनि रू २०००००० को बालीनाली नष्ट र धपाउने क्रममा झैझगाडा हुँदा घाइते भएको
कोरोना भाइरस	२०७७।७८	ताखामा	घरेलु हिंसा बढ्यो, रू ५०००००० आर्थिक क्षति, समुदायमा तीव्र सङ्क्रमण

वडा : ४ कार्ती र किर्मी, गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
पहिरो	२०६१ साउन	त्हालत	१ लाखसम्मको क्षति, ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बथाएको ।
	२०६२ साउन	कार्ती	१ जना मान्छेको मृत्यु, १ घर क्षति, २ लाखबराबरको क्षति ।
आगलागी	२०७२ पुस	मारजुवा	खानेपानीको ५०० मि. पाइप जल्यो, ९० हजार क्षति र वनजङ्गलको क्षति ।
	२०६४ माघ	झोबी रि	४ ओटा गोरू र ६ गाई जलेका, ३० हजारको क्षति, वनजङ्गलको क्षति
बाढी	२०७५ भदौ	छायानाथ खोला	७ ओटा गाई र ४० हजार क्षति, वनजङ्गलको विनाश ।
ढुङ्गा खस्ने	२०५८ असार	भाँची फुक	२० ओटा गाई क्षति, १ लाख ४० हजार क्षति

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
हुरी बतास	२०५८ मङ्सिर	र्माजुवा	१ जनाको मृत्यु
जङ्गली जनावर आतङ्क	बर्सेनि	कार्ती र किर्मी गाउँको खेतबारी	बर्सेनि करिब १ लाखजतिको बाली क्षति,
महामारी	२०६३ जेठ	कार्ती गाउँ	१ जनाको मृत्यु
भिरबाट खस्ने	२०६२, असोज	चनाक	४ जनाको मृत्यु
	२०७६, असोज	किर्मी	१ जनाको मृत्यु
	२०७७, असोज	किर्मी	१ जनाको मृत्यु
	२०७८, असोज	कार्ती	१ जनाको मृत्यु

वडा : ५ दाउरा, गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
पहिरो	२०६६ साउन	नाकचुम	करिब ३ लाखजतिको अन्न क्षति, जमिन धेरै ठाउँमा चिराचिरा परेको, गोरेटो बाटो बगाएको ।
बाढी	२०६६ साउन र २०६७ भदौ	पाङमुछु	गोरेटो बाटो बगाएको, १० घोडा, ५० बाख्रा र ८ झोवा मरको, जमिन बगाएका, मानसिक तनाव र हिँडडुलमा समस्या
	२०७७ साउन	टास्याक खोला	५ गाई र १ झोवा बगाएको, करिब १० लाख व्यक्तिगत क्षति र १ लाख काठेपुल क्षति, १२ रोपनी खेत बगाएको, १२ रोपनी खेत बगाएको ।
आगलागी	२०७३ माघ	टास्याक पछाडि	गाईबस्तुका लागि काटेको घाँस जलेर नष्ट, वरपरको वातावरण जलेर नष्ट ।
ढोलढुङ्गा खस्ने	२०६९ असार	पेलताङदेखि लादेघाट सम्म	२ जनाको मृत्यु भएको, त्रास र जोखिममा हिँडडुल गर्नुपर्ने ।
	२०७२ साउन	पेलताङदेखि लादेघाट सम्म	१ जनाको मृत्यु भएको
कोरोना महामारी	२०७७	सिङौ दाउरा गाउँ	१ जनाको मृत्यु, गरिब तथा कमजोर वर्गहरूमा प्रभाव, मृतक परिवारको पाँच लाख खर्च, गरिब तथा कमजोर वर्गहरूमा प्रभाव मृतक परिवारको पाँच लाख खर्च ।
जङ्गली जनावर आतङ्क	बर्सेनि	दाउरा गाउँको खेतबारी	बर्सेनि करिब आधा हिस्साजति बाली क्षति, मानसिक तनाव र वितृष्णा

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
टिपोन रोग (गाईबस्तुमा)	बर्सेनि	दाउरा गाउँ	गाईबस्तुमा रोग भएपछि मानसिक तनाव
खोरेद रोग (गाईबस्तुमा)	बर्सेनि	मुगु गाउँका खेतबारी	गाईबस्तुमा रोग भएपछि मानसिक तनाव

वडा : ६ रिउसा र पुवा

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय, प्राकृतिक क्षतिको विवरण
आगलागी	२०३५।९	पारिपट्टि टोल रिउसा	२५ घर जलेको, ५ घरपरिवारमा झगडा हुँदा सामाजिक द्वन्द्व, रू ५००००० आर्थिक क्षति
	२०३८।२	पारिपट्टि टोल रिउसा	८ घर जलेको, २५००००० आर्थिक क्षति र वन तथा खेत जलेको
	२०४५	रिउसा होङमा टोल	१५ परिवारविहीन, रू ८००००० आर्थिक क्षति, ४ जनाको मृत्यु
बाढी	२०४८।५	नाहाँछिमिक	२ ओटा काठेपुल बगाएको, १००००० , १ जनाको मृत्यु, वन पाखा तथा २० रोपनी बारी
	२०७३।६	टुङजुङमा पुल	१ ओटा काठेपुल, आवतजावत गर्नमा समस्या, २ लाख आर्थिक क्षति, वनजङ्गलको क्षति
	२०७५।५	नाचेन खोला	१ काठेपुल, १००००० योजनाको पुल बगाएको र १० रोपनी खेतीयोग्य जमिनको क्षति
	२०६०।३।१०	ध्येले खोला पुवा	विद्यालय, घट्ट र काठेपुल, ४ लाख, २० रोपनी जग्गा क्षति
	२०७७।४।१७	क्षायाप (झराना) पुवा	२ घट्ट र १००००० आर्थिक क्षति
पहिरो	२०७७	ठाबोसा लुङबा पुवा	विद्युत् पोल १ ओटा, बाटो भत्केको, ५० हजारको विद्युत् पोल र तार, चरण क्षेत्र क्षति
	२०७४	छ्होयाप पुवा	बाटो र घाँसे मैदान तथा रूखबिरूवाको नाश
	२०७८।४।१७	सन्जेन खोला पुवा	१ लाख, १० हलजति खेतीयोग्य जमिन
	२०७२।५।२५	हुक्पाताक्सा लुङबा पुवा	बाटो ५० मिटर क्षति, रू ७०००० आर्थिक क्षति र वन नाश गराएको
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	पुवा र रिउस	२ लाख ५० हजारको आर्थिक क्षति, २८ हलबराबरको खेतीयोग्य जमिन बाँझो रहेका
महामारी	२०४८	रिउसा	३ जनाको मृत्यु
कोभिड-१९	२०७८।२	रिउसा बगर	२ जनाको मृत्यु

वडा : ७ महगाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
महामारी झाडाबान्ता	२०४८।२।१५	महगाउँ	डर-त्रास भयनाक अवस्था, मृत्यु ८ जना
कोरोना	२०७८।१।१	महगाउँ	हजारौँ बिरामी भएको
असिना	२०५०।२।१	थारचा लेख	१ लाखको अन्नपात क्षति
पहिरो	२०४८।४।१	रोङबुक	एउटा गाई बगायो १० हजार, १ जना मानिसको मृत्यु भयो
	२०५२।४।२	महगाउँ	३ लाख ३० हजारजति क्षति, १० रोपनी जग्गा बगायो
	२०७०।३।४	थाक्पा तोक्पा	३ लाख, ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगायो
	प्रत्यक बर्ष	साखाङ, झाङदार खोला	बर्सेनि दुई-तीन लाख, बर्सेनि ४ रोपनीजति जग्गाको
	२०७१।४।२	तानरिङमु	२ लाख, ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएका
	२०७२ ।४।५	साकारबो	२ लाख र १० रोपनीजति क्षति भएका
	२०७७।५।१५	महगाउँ धार्के	१ घर भत्कियो, ५ लाखजति क्षति भयो, १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन
बाढी	२०६०।४।१६	च्याप्ने खोला	१ काठेपुल बगाएको, ५० हजारजति क्षति भयो, वनजङ्गल बगायो
	२०६६।४। १५ गते	सुम्दो, च्याप्ने छाल्दाक, त्हारमर्छे, चौरी	७ ओटा काठेपुल वगायो, ६ लाख
बर्सेनि खहरे बाढी	प्रत्येक वर्ष	छिर्मेक लुङबा	५ लाखबराबर क्षति, ३ ओटा ओखरको रूख र खोलाका आसपासका २० रोपनी जग्गा
	२०७०।५।२५	भाले	८० हजार क्षति भयो
	२०६९।४।२०	कुजत	१० लाख आर्थिक क्षति खेतीयोग्य जमिन
हुरीबतास	२०७१।१२।१५	मह विद्याल	विद्यालय भवनको जस्तापाता उडायो, रू १ लाख आर्थिक क्षति र वनजङ्गल विनाश
आगलागी	२०७४।१२। ३०	रोनबुक	६ ओटा गोठ जलेको, रू १ लाख ५० हजारक्षति, १५ ओटा स्याउका बुटा आगोले जलेको

वडा : ८ माङ्ग्री गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय, प्राकृतिक क्षतिको विवरण
पहिरो	२०४६।०४।१०	छेल चाँगा	बाटो भत्किएको, १० रोपनी बारीमा लगाएको कोदो, २०००० बराबरको आर्थिक क्षति, १० रोपनी हल खेतीयोग्य जग्गा
	२०७५।०५।२७	त्याँगा छिमिक लुङबा	खानेपानी ट्याङ्की, बाख्रा ११० बगाएको, १ कुकुर, १ जनाको मृत्यु, बाटो र वनजङ्गल बगायो
	२०७८।०४।१८	पिउलुङबा च्याङनाग	४ हल जग्गाजमिन, ४० हजारबराबर क्षति, वनजङ्गल
बाढी	२०४८।४।११	माहालुङबा	२०० बाख्रा, मानसिक तनाव, १५००००० आर्थिक क्षति, बाटो र वनजङ्गल बगायो
	२०६३।४।१५	बाडारलुङबा	१ ओटा घट्ट क्षति, ३ हल जमिन,
	२०६८।४।५	ताक्ली खोला	३ ओटा घट्ट, एउटा काठेपुल, २००००० क्षति, ४० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा बगायो
महामारी	२०४५।३।४	माङ्ग्री गाउँ	१० महिला ५ पुरूष गरी १५ को मृत्यु
	२०७८।२।६	माङ्ग्री (कोभिड-१९)	२ लाखबराबरको आर्थिक क्षति, महिला २० पुरूष २५ गरेर जम्मा ४६ कोभिड-१९ पोजेटिभ
माटो खानी भत्किएर पुर्ने	२०५०।९।१०	चेजिलुङबा	१ महिलाको मृत्यु, माटो खानी बारम्बार भत्किँदा वन तथा खेतीयोग्य जमिनका नास
	२०७०।१।१८	फुछिया	१ मृत्यु र १ घाइते
आगलागी	२०४२।१०।२४	माङ्ग्री गाउँ	४२ घर जलेको, सामूहिक झैझगडा, चोरी-डकैती, ५० लाखबराबरको क्षति ७ जनाको मृत्यु वनजङ्गल विनाश
	२०७८।१।१५	थेनसिङ ग्याल्बो सामुदायिक वन	आपसी झैझगडा, वनजङ्गल विनाश
जनावर आतङ्क	२०७१।१।१५	तोम्ला खोला	१ जना घाइते, बालीनाली नस्ट
हुरीबतास	२०५०।१२।२५	माङ्ग्री बुद्ध मावि	४ काठे भवन टिनको छाना उडाएको, रू १००००० बराबरको क्षति, वनजङ्गल विनाश

वडा : ९ छायल गाउँ

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
बाढी	२०६५	ढेल्नी खोला	काठे पुल २ ओटा, घट्टा २ रू ३००००० आर्थिक क्षति र १२ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा
	२०७३।३।३१	चिमाथ खोला	किराना पसल १ ओटा रू ६००००० आर्थिक क्षति र ६ रोपनी जग्गा
पहिरो	२०६५।१२।२८	ढाँड थाप्ला	१ घर क्षति, ४ मौरीको घार, रू ५००००० आर्थिक क्षति ३ रोपनी जग्गा
	२०७१।३।५	चैती ढाँढ बिसाउनी	२ रोपनी जग्गा
	२०७५।४।१२	तिखे ढुङ्गे	४ रोपनी जग्गा
	२०७८।२।२३	लुवार कुम्दा	खानेपानी बगाएको, ४ हलका मेलो जग्गा
	२०७८।३।८	बारमेला र झुल खोला	१ ओटा खानेपानी नस्ट मेला पाखा बगाएको
	२०७८।३।१६	काउले खोला	३ ओटा खानेपानी बगाएको, वनविनाश
	२०७८।४।२	भान थान	१ ओटा खानेपानी, मेला पाखा बगाएको
चट्याङ	२०६०।२।२०	ओखल्याडिल	१५ ओटा घर, १ जना मान्छे घाइते र सल्लाको बुट्टा
	२०७४।४।२१	विष्य दह	२ सय बाख्रा, १ मन्दिर, १८ लाख र ५ जना घाइते
आगलागी	२०४७।१२।६	बोल्दा धसाउना	३ ओटा मन्दिर भत्किएको, ५ हजार पुला घाँस, रू १ लाख ५० हजार आर्थिक क्षति र वनजङ्गल नष्ट
	२०४७।१।९	चैती	१ जना घाइते, वनजङ्गल
	२०५०।११।२५	मोठ धार	४ ओटा गाईगोरू जलेको, सामुदायिक वन विनाश रू ४०००० आर्थिक क्षति
	२०७७।६।२५	नराकोटा	स्याउका बुट्टा १० ओटा, रू १००००० को आर्थिक क्षति वनजङ्गल विनाश
	२०७८।१।५	च्याप्नी	निजी वन विनाश, स्याउका बुट्टा १० ओटा, वनजङ्गल विनाश
जनावर आतङ्क	बर्सेनि	छायल	अन्न बाली, मौरीको घार क्षति र वार्षिक १०००००० क्षति
महामारी (झाडापखला)	२०४९।३।१५	छायल	४ जना सिकिस्त बिरामी
महामारी पशु रोग (चर्चरें)	२०४८।८	छायल	५ ओटा गाई
	२०५६।४	छायल	४ ओटा गाई
	२०७४।४	छायल	६ ओटा गाई

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
महामारी पशुरोग (बर्ड फ्लु)	२०७२ साल मंसिर	छायल	१ हजार कुखुरा मरेको
	२०७८ बैशाख	छायल	७ सय कुखुरा मरेको
वडा नं ९ पापु			
बाढी	२०४७।३।१६	थाउ खोला	५ ओटा काठेपुल, बाटो घाटो, २ ओटा गाई, ३० रोपनी जग्गा
	२०५६	ढेल्नी खोला	काठे पुल ६ ओटा, घट्टा ४ ओटा १ खानेपानी, ४० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा
	२०६५।४।१७	फुटा रैत खोला	८ ओटा काठेपुल, १८ रोपनी जग्गा
पहिरो	२०४७।३।१२	डिमुर पाखा	वन विनाश
	२०५१।५।२५	तिते पाखा	बाटो घाटो, ३ ओटा गाई गोरू, वन विनाश
	२०५३।३।५	रिग्दुला पाखा	मेला पाखाको क्षति, ४ गाई र गोरू, वन विनाश
	२०७४।६।१७	नौलो कुम्दा	बाटो अवरूद्ध र ३४ रोपनी जग्गाजमिन
	२०७७।३।२२	धारी	२७ हल जग्गाजमिन वन विनाश
	२०७८।२।१६	ढरकराल	५ ओटा घरलाई धक्का, ६४ रोपनी जग्गाजमिन वन विनाश
चट्याङ	२०४८।५।१६	धारी खोर	१ जनाको मृत्यु, ५ जना घाइते
	२०५१।१।१२	चङ्खेली	३ गाईगोरू मरेको र ३ जनाको मृत्यु
	२०५४।२।१७	बडिमेली	५ भेडा मरेको १ जनाको मृत्यु
	२०७८।२।२५	सुक्का रूख	४ भेडा मरेको १ मान्छे घाइते
महामारी	२०४९।२।५	पापु	मृत्यु ३
	२०६०।३।७	पापु	मृत्यु ५
	२०७८।२।२९	पापु	२ जनाको मृत्यु र बिरामी ५
असिना	२०७३।८।११	पापु	९ भेडा मरे
	२०७७।११।६	पापु	६ भेडा मरे
वडा : ९ चिमाथ गाउँ			
बाढी	२०७५।२।१५	छइटागागाका	काठेपुल ७ ओटा, १ किराना पसल, २ ओटा घट्ट, रू२ लाख आर्थिक क्षति, १० रोपनी बारी
	२०७२।३।३१	चैती खोला	३ सय बाख्रा, १ कुकुर, १ खानेपानी, २१,००००० आर्थिक क्षति १ जनाको मृत्यु
	२०७२।०३।१५	थ्याम्च्या पानी	२ ओटा बाटो बगायो, १५०००० क्षति र ६ रोपनी जग्गा
	२०७८।२।१२	खल	१ स्कुल भवन, १ काठेपुल, ३ ओटा घर, १ खानेपानी बगाएको, वनजङ्गल बगायो

विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षतिको विवरण
पहिरो	२०७३।२।५	धुपीरुख नुवाड	रू २००००० , १० रोपनी बारी
	२०७३।२।९	चौबस्या	३ ओटा घर, २ ओटा काठेपुल, १ खानेपानी बगाएको १ राँगो र ४ भैंसी र वन विनाश
	२०७८।३।५	लिगुडे खोला	१ ओटा खानेपानी बगाएको, वन विनाश
	२०७८।३।७	काचकुचा	२ ओटा खानेपानी बगाएको, ४० रोपनी जग्गा
	२०७८।३।८	बारमेला र झुल खोला	१ ओटा खानेपानी बगाएको, मेला पाखा बगाएको
	२०७८।३।१	काउले खोला	३ ओटा खानेपानी बगाएको, वन विनाश
	२०७८।४।२	भान थान	१ ओटा खानेपानी बगाएको, मेला पाखा बगाएको
चट्याङ	२०६०।२।२०	ओखल्याडिल	१५ ओटा घर आंशिक क्षति, १ जना मान्छे घाइते, सल्लाको बुट्टा
	२०७४।४।२१	विष्य दह	२ सय बाख्रा, १ मन्दिर, १८ लाख क्षति, ५ जना घाइते, वन विनाश
आगलागी	२०४७।११।६	ओखल्याडिल	८ ओटा आगो लागेको, ५० बाख्रा, १ लाख ५० हजार निजी वनजङ्गल विनाश
	२०६३।११।१२	नाउरी पाखा	जङ्गल विनाश
	२०६६।८।९	खाल्टा धारा	सामुदायिक वन विनाश, २ जना मान्छे घाइते, जङ्गल विनाश
	२०७७।१०।११	दाइँपानी	सामुदायिक वन विनाश, जङ्गल विनाश
जनावर आतङ्क	२०७६।३।५	चिमाथ	मौरीको घार क्षति ७ लाख क्षति, फलफूलको नास, १० रोपनी जग्गा क्षति
असिना-हुरी	२०७३।१।८	चिमाथ	१ घर १ स्कुल भवन १ देउता थान उडाएको, बोटबिरूवा क्षति

२०४२ देखि २०७८ सालसम्म आएका विपद्हरूका कारण जनधन दुवैको व्यापक क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ । महामारीका कारण २७, आगलागीका कारण ११ जनाको मृत्यु भएको छ । १०७ घर तथा ७० वटा गोठ, खानेपानीको पाइप लाइनका साथै जङ्गलसमेत आगलागीका कारण क्षति भएको थियो । ढोलढुङ्गाका कारण तीन जना मानिसहरूको ज्यान गएको छ । त्यसै गरी भिरबाट खस्ने, चट्याङ लाग्नाले पनि मानवीय क्षति, घर, गोठ, गाईबस्तु, विद्युतीय संरचना र सामग्रीहरूको क्षति भएको छलफल र विभिन्न तथ्याङ्कहरूले देखाउँछ । समुदायको भिन्न बुझाइ तथा अनुकूलनको पर्याप्त आर्थिक तथा मानवीय स्रोत नहुनाले जलवायु परिवर्तनको असरबाट प्रभावित देखिन्छ । पहिरो, बाढी, महामारी, आगलागी जस्ता समस्याले समुदाय जोखिममा देखिन्छन् ।

२.१.२ प्रकोपहरूको स्तरीकरण

भूकम्प लामो समयको अन्तरालमा घट्ने प्रकोप भए तापनि यसको प्रभाव र असरको क्षेत्र ठूलो हुने गर्छ । कर्णाली प्रदेशमा लामो समयदेखि ठूला भूकम्प नगएकाले अझै सजग हुनुपर्ने देखिन्छ । नेपालका बागमती, गण्डकी प्रदेशमा २०७२ को भूकम्पले समुदायमा असर गरेको विवरणका आधारमा पहिलो प्राथमिकतामा यहाँ भूकम्पलाई राखिएको छ । समुदायमा गरिएको छलफलअनुसार वडामा पहिचान भएका प्रकोपहरु, त्यसले निम्त्याउने विपद् र असरका आधारमा प्रकोपको स्तरीकरण तपसिलबमोजिम गरिएको छ ।

तालिका ९ : प्रकोप स्तरीकरण

तालिका ९ बमोजिमको जोडा स्तरीकरणबाट आएको नतिजालाई जोड्दा न्यूनतम १ र अधिकतम १० आउन सक्ने सम्भाव्यतालाई ध्यान दिई समान फरकका आधारमा प्राप्त कुल अङ्कहरूलाई तालिका ७ अनुसार ४ भागमा विभाजन गरी प्राथमिकता निर्धारण गरिएको छ ।

वडा	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौं	छैटौं	सातौं	आठौं	नवौं
१	भूकम्प	बाढी	पहिरो	ढुङ्गा खस्ने समस्या	खहरे बाढी	आगलागी	महामारी	खोरेत रोग	
२	भूकम्प	बाढी	पहिरो	खहरे बाढी	हिमपहिरो	आगलागी	जनावर आतङ्क	ढुङ्गा खस्ने समस्या	
३	भूकम्प	महामारी	आगलागी	बाढी	जनावर आतङ्क	पहिरो	हुरी वतास		
४	भूकम्प	भिरबाट खसेर मर्ने	महामारी	ढुङ्गा खस्ने	पहिरो	जनावर आतङ्क	आगलागी	हुरीबतास	
५	भूकम्प	खहरे बाढी	ढुङ्गा खस्ने समस्या	महामारी	जनावर आतङ्क	खोरेत रोग	पहिरो	टिपोन रोग (जनावरमा)	आगलागी
६	भूकम्प	आगलागी	बाढी	महामारी	पहिरो	जनावर आतङ्क	करेन्ट सट		
७	भूकम्प	महामारी झाडापखाला	ढुङ्गा खस्ने समस्या	पहिरो	बाढी	असिना	जनावर आतङ्क	हुरी वतास	आगलागी
८	भूकम्प	महामारी	आगलागी	पहिरो	बाढी	माटोखानी भत्कीएर पुर्ने	जनावर आतङ्क	हुरी बतास	
९	भूकम्प	बाढी	पहिरो	जनावर आतङ्क	महामारी	आगलागी	असिना	हुरीबतास	चट्याङ

तालिका नं. १० : प्रकोपहरूको प्राथमिकीकरण

कुल अङ्क	१०-८	७-४	३-१
प्रकोप	उच्च	मध्यम	न्यून
	भूकम्प, पहिरो, जनावर आतङ्क, आगलागी	खहरे बाढी, महामारी, करेन्ट,	खडेरी, चट्याङ, असिना, हावाहुरी

२.२ प्रकोपको विश्लेषण

२.२.१ पारिस्थितिकीय प्रणालीको सङ्कटासन्नता विश्लेषण

समुदाय तहमा गरिएको छलफलका आधारलाई मान्ने हो भने अहिले सबभन्दा बढी असर परेको क्षेत्रमा कृषि, जलस्रोत, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा जैविक विविधता र आर्थिक स्रोत रहेका छन् । खडेरी तथा अनियमित वर्षाका कारण मुख्य बालीहरु जस्तै : मकै, कोदो, कागुनो, चिनो, सिमी, गहुँ जस्ता बाली रोप्ने र पाक्ने समय पनि फरक हुनुका साथै उत्पादनमा पनि कमी आएको छ ।

हिउँदे वर्षा नपर्नाले हिजोका वर्षहरूमा हिउँदे बालीहरु जस्तै : गहुँ, जौ आदि बढी लगाइने गरीन्थ्यो भने हाल चार-पाँच वर्षदेखि यसको उत्पादनमा ह्रास आउने, बिउ उम्रन नपाउने, जनावर आतङ्कका कारणले यस क्षेत्रमा रहेका बारीहरु बाँझो रहन गएको पाइएको छ ।

असिना र हुरीले मकै तथा वनका बोटबिरूवा भाँचेर यो गाउँमा क्षति गरिरहेको छ । विशेष गरी खडेरी तथा पहिरो प्रभाव यस क्षेत्रमा कृषि तथा पानीका मुहानहरूमा बढी देखिन थालेको छ । लामो समयसम्म खडेरी तथा अचानक पर्ने वर्षाले निम्त्याउने पहिरोको समस्याले बाटोमा क्षति हुने, मुहानहरु बगाउने, घर बगाउने, तथा पशुहरूमा समेत असर परेको देखिन्छ ।

लामो समयको खडेरीले रोगका किराहरूले पनि प्रश्रय पाइरहेको अवस्था छ । असिनाको प्रभाव महसुस गरिए तापनि अन्य प्रकोपको तुलनामा यसको क्षति न्यून हुने गरेको छ । यहाँका अधिकांश किसानहरु परम्परागत कृषि प्रणालीमा आधारित रही खेती गर्छन् ।

पहिलाभन्दा कृषि क्षेत्रमा किराफट्याङग्रामा वृद्धि हुनुका साथै नयाँ-नयाँ किसिमका किराहरु पनि देखिएका छन् । यहाँका कृषकहरु कृषिमा ह्रास आएको बताउँछन् । खडेरी, पहिरो, बाढी, किराफट्याङ्ग्रा आदि प्रकोपका असरसँगै अनियमित वर्षाका कारण कृषिजन्य उत्पादनमा कमी अएको छ । मह, माङ्ग्री, दाउरा, सेरोग, मुगु, चितै, काती किम्रीमा वन क्षेत्र घटको पाइएको छ भने ताखा खारी, पुवामा वनजङ्गल बढेको पाइएको छ । आगलागीका कारण वनको क्षति पुऱ्याएको छ । यस क्षेत्रमा पहिलाभन्दा अहिले चुत्रो, ऐँसेलु जस्ता बुट्यान वृद्धि भएको छ भने कुरो, लिसो आदि वनस्पतिहरु पनि बढेका छन् । पहिलेभन्दा घट्न थालेको रूखका प्रजातिहरूमा गोब्रे सल्ला, ठिङ्गे सल्ला, लालीगुराँस आदि रहेका छन् ।

२.२.२ प्रकोपको कारण र असर विश्लेषण

विपद्को कारण र असर विश्लेषणका लागि समस्या वृक्ष विश्लेषण विधि अपनाइएको थियो । यस विश्लेषणमा सबै वडाबाट आएका सूचनालाई आधार मानेर प्रकोप स्तरीकरण गर्दा पहिलो, दोस्रो गरी क्रमशः ९ ओटा प्रकोपबाट उत्पन्न विपद्को कारण र असर उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ११ : प्रकोपको कारण, प्रभाव र सम्भावित उपायहरु

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
१	भूकम्प	• धरातलीय प्लेटहरु कमजोर हुनु • भूगर्भभित्र हलचल हुनु • पृथ्वीभित्र अत्यधिक ताप र चापका बढ्नु • भवन निर्माण आचारसंहिता कार्यान्वयन नहुनु • भूकम्प प्रतिरोधक भवनहरु निर्माण हुन नसक्नु • घर बनाउँदा गुणस्तरहीन सामग्रीको प्रयोग गर्नु • गरिबीका कारण बलिया घरहरु बनाउन नसक्नु • समुदाय स्तरमा प्राविधिक ज्ञान-सीपको कमी	• भौतिक संरचनाहरुको क्षति • जन धनको क्षति • पहिरो जाने • करेन्ट सर्ट भएर वा मट्टीतेल, ग्यास, पेट्रोल चुहिएर आगलागी हुन सक्ने • फोहोर, मानव तथा पशु चौपायाहरुको लासका कारण महामारी फैलन सक्ने • खेतीयोग्य जमिनहरु मासिन सक्ने • गरिबी बढ्ने • विकासका कार्यहरु अवरूद्ध हुन सक्ने • महत्वपूर्ण कागजात हराउन सक्छ ।	• भूकम्प प्रतिरोधी भवन वा भौतिक संरचना बनाउने • सुरक्षित स्थान पहिचान गर्ने • भवन निर्माण आचारसंहितालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने • पूर्वतयारीका उपायहरु अपनाउने • सामग्री व्यवस्थापन गर्ने

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
२	पहिरो	• कमजोर भौगोलिक संरचना • रूख खटान • अत्यधिक वर्षा • भूकम्प • जथाभावी सडक विस्तार • अनियन्त्रित ढुङ्गा तथा बालुवा उत्खन्न • अव्यवस्थित बसोबास । • पानीको (ढल निकास) उचित व्यवस्थापन नहुनु	• मानवीय तथा भौतिक क्षति • खानेपानीको मुहान दूषित, क्षति तथा सुक्ने • पानीको मुहान तथा कुलो नष्ट हुने • यातायातमा समस्या • बस्ती विस्थापित, काठ, दाउराको अभाव • मानसिक त्रास • गरिबी बढ्ने • जीविकोपार्जन गुम्ने • खेतीयोग्य जमिन तथा प्राकृतिक स्रोत नासिने • अन्नबाली पुरिने वा नासिने • जङ्गली जनावरको बासस्थान नोक्सान	• वन विनाश रोकथाम तथा वनसम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गर्ने • खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने • अनियन्त्रित ढुङ्गा तथा बालुवा उत्खन्नमा रोक लगाउने • भिरालो जमिनमा खेती नगर्ने • पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा तारजाली लगाउने साथै जोखिम भएको स्थानमा बाँस र अम्रिसो लगाउने, • अव्यवस्थित बसोबासमा रोक लगाउने वर्षायाममा पानीको भल तर्काउने • खानेपानीको मुहानबाट खेर गएको पानीलाई पाइपमार्फत अन्यत्र व्यवस्थापन गर्ने सडक विस्तार गर्दा भौगोलिक अवस्था र प्राविधिकको सल्लाहबमोजिम गर्ने • सडक छेउमा नालाको व्यवस्था गर्ने

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
३	जनावर आतङ्क	• वनजङ्गल फँडानी तथा विनाश • आगलागी • जङ्गली फलफूल तथा खाद्यानको कमी • खेती गर्ने र बासस्थान जङ्गलको नजिक हुनु • घरपालुवा जनवारहरुको राम्रो हेरचाह नहुनु • जङ्गलमा जनवारको बासस्थान तथा आहारमा कमी हुनु • सडक विस्तारपश्चात् बाँदरलाई गाउँ पस्न सहज • छेकबार नलगाउनु	• मानवीय क्षति • मानसिक तनाव, डर, भय र असुरक्षित • बालीनाली नष्ट हुनु • जमिन बाँझिँदै जाने र खाद्यान्न उत्पादनमा ह्रास • घरपालुवा जनवारलाई मारिदिने • मानसिक तनाव, डर, भय र असुरक्षित • फलफूलका बोटहरु नष्ट हुने • अपाङ्गता तथा ज्यानसमेत जान सक्ने	• बाँदर नलाग्ने बालीको पहिचान गरी सोहीअनुसार खेती गर्ने, • जङ्गल क्षेत्रमा बाँदरलाई मनपर्ने फलफूलका बिरूवाहरु लगाउने • जनचेतनामूलक नमुना अभ्यासहरु सञ्चालन गर्ने • वनजङ्गलको संरक्षण तथा वृक्षारोपण गर्ने • खेती लगाउने स्थानमा साइरन राख्ने • वैकल्पिक काली लगाउने • बाँदर भाग्ने घाँस लगाउने • चरणको सही व्यवस्थापन गर्ने

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
४	खहरे बाढी	• भिरालो जमिन हुनु • खोला तथा नदीमा पानीको निकास नहुनु • अत्यधिक वर्षा • जथाभावी सडक निर्माण तथा माटो र ढुङ्गा जथाभावी मिल्काउने • खोलाबाट अत्यधिक मात्रामा ढुङ्गा बालुवा निकाल्नु, • नदी तथा खोल्सीको छेउमा बस्ती बस्नु • अव्यवस्थित खेतीपानी • जङ्गल फँडानी र आगलागी	• धनजनको क्षति • आवतजातमा समस्या • मलिलो माटो कटान • महामारी • रोग किराको आक्रमण • वनजङ्गलको क्षति • बस्तीहरु विस्थापित हुनु • उर्वर भूमिमा बालुवा, लेदो र ढुङ्गा थुप्रिनु • जीविकोपार्जनमा समस्या	• खोला तथा खोल्सी छेउ वस्ती नबस्ने • बाँध तथा तटबन्ध लगाउने • गिटी, वालुवाको उत्खनन मापदण्ड अनुसार गर्ने • वृक्षारोपण गर्ने वा जङ् गलफडानी र आगलागी हुनबाट बचाउन • जोखिम स्थानका संरचना तथा वस्तीहरु स्थानान्तरण गर्ने • व्यवस्थित ढल निकासको व्यवस्था गर्ने ।
५	हुरी बतास	• मौसमी प्रभाव, तापक्रम बढ्नाले • कमजोर भौतिक संरचना निर्माण • पुराना रूखका हांगाविंगा समयमा नहटाउनु • कमजोर छाना बनाउनु	• मानसिक डर, त्रास, भय उत्पन्न • घर तथा विद्यालयहरूको छाना उडाउने • भौतिक संरचना बिग्रनु • बोटबिरूवा र मानिसको क्षति गराउँछ • साना-साना बिरूवा भाँचिएर बढ्न नसक्नु • बालीनाली तथा कृषिको क्षति	• घर तथा विद्यालयको छानो तथा भौतिक संरचना मजबुत बनाउने • हावाहुरीको समयमा घरभित्र नै बसोबास गर्ने • ढल्न लागेका रूख र हाँगाबिँगा हटाउने • बिजुलीका पोलहरु व्यवस्थित गर्ने

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
६	महामारी	• सरसफाइको कमीले गर्दा वा समयमा उपचार तथा खोप नलिनाले • नजिक स्वास्थ्य सेवा नहुनु • सरूवा रोग • शिक्षा तथा जन चेतनाको कमीले • दूषित तथा बासी सडेगलेको खाना खानु • खानपानमा ध्यान नदिनु • मरेको सिनु तथा फोहोरको उचित व्यवस्थाप नहुनु	• झाडापखाला, हैजा, कोरोना जस्ता रोगको सक्रमण फैलिने • मानिस तथा जनावरको मृत्यु हुने • रोजगारी गुम्ने र गरिबी बढ्ने • बालीनालीमा विभिन्न रोग लाग्ने • उत्पादनमा कमी र आयात बढाउनुपर्ने • महँगी र कालोबजारी बढ्ने	• खानेपानीको मुहान वा वातावरण तथा व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने • दूषित पानी नपिउने • पानी शुद्धीकरण गर्ने • सरसफाइका लागि जनचेतना जगाउने • रोगविरूद्धका खोप लगाउने • स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय गर्ने • स्वास्थ्य कार्यकर्ताको क्षमता अभिवृद्धि गर्न • स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल जस्ता भौतिक संरचना निर्माण गर्ने • स्थानीय तहमा स्वास्थ्य चेकजाँचसम्बन्धी औषधी उपकरणको व्यवस्थापन गर्ने
७	आगलागी	• खडेरी तथा जमिन सुक्खा हुनु • लापरबाही • जनचेतनाको कमी • चुरोट तथा विभिन्न ज्वलनशील पदार्थको जथाभावी प्रयोग • वनजङ्गलमा डढेलो लगाउनाले • चट्याङ पर्नु • विद्युतीय सट हुनु • हुरी आएका बेलामा आगो बाल्ने	• धनजनको क्षति • वन जङ्गलतथा पशुपक्षी विनाश • एक घर जल्दा पूरै गाउँ जल्न सक्ने • जङ्गलमा आगो लगाउँदा अन्य बिरूवाको उत्पादनमा कमी • गरिबी बढ्ने • महत्पूर्ण जडीबुटी तथा कृषि वनको विनाश	• वनजङ्गलमा आगलागी रोक्ने • बिजुली बत्तीको राम्रो वाइरिङ गर्ने • सलाई, लाइटर बच्चाबाट टाढा राख्ने • धूम्रपान गरी सकेपछि चुरोटको ठुटो सुरक्षित स्थानमा फाल्ने • आगलागीको जनचेतना फैलाउने • हावाहुरीको समयमा घरबाहिर आगो नबाल्ने • समुदायनजिकै पानी पोखरीहरूको व्यवस्थापन गर्ने

क्र. सं.	प्रकोपको घटना	प्रकोपको कारण	प्रभाव	समाधानका सम्भावित उपायहरु
८	खडेरी	• समयमा वर्षा नहुनु • भेलबाढी र पहिरोबाट सिँचाइ कुलोहरु क्षति • खेतीयोग्य जमिन भएको सबै स्थानमा सिँचाइ व्यवस्था नहुनु र भएको स्थानमा मर्मत समयमा नगर्नु • जलवायु परिवर्तनले गर्दा पानीका मुहानहरु सुक्नु • जङ्गल फँडानी वा आगलागी	• जमिन सुक्खा भई आगलागीको सम्भावना बढ्ने, खेती बिग्रने • रोग किराको आक्रमण • अन्न उत्पदनमा कमी भई भोकमरी हुन सक्ने • पानीको स्रोत सुक्नु • बालबालिका कुपोषित हुने • माटोको उर्वरा शक्ति घट्ने • जीवजन्तु, पशुपक्षीलाई प्रभाव पार्ने	• भएका सिँचाइ कुलोहरु समयमा मर्मत गर्ने र नभएका ठाउँमा सिँचाइको व्यवस्था गर्ने • भूमिगत सिँचाइको प्रयोग गर्ने • अकासेपानी सङ्कलन, पानी पोखरी निर्माण गर्ने • खडेरी सहन गर्न सक्ने बिउका प्रजातिहरुको प्रयोग गर्ने • पानीको मुहान संरक्षण गर्ने र वृक्षारोपण गर्ने • विकास निर्माणको काम गर्दा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने ।
९	चट्याङ	• भौगोलिक बनावट • घरवरिपरि अग्ला र चट्याङमैत्री रुखहरु हुनु • घर तथा समुदायमा अर्थिङको व्यवस्था नहुनु • वातावरण सन्तुलन नहुनु • चट्याङसम्बन्धी ज्ञानको कमी	• मानीस तथा पशु चौपायाको मृत्यु वा घाइते हुने • बिजुलीको पोल तथा ट्रान्समिटरमा क्षति • विद्यालय, घर, मठमन्दिर आदिमा नोक्सान पुग्ने • विद्युतीय क्षति तथा ठूलाठूला रुखहरुको क्षति • आगलागी हुने • बोटबिरूवा नष्ट हुने • टिभी, रेडिया, मोबाइल जस्ता समाग्री बिग्रने	• प्रत्येक घर तथा समुदायमा अर्थिङ प्रयोग गर्ने • घरवरिपरि अग्ला रुखहरुको व्यवस्थापन गर्ने • अग्लो टावर र रुखमुनि नबस्ने • समुदायमा राखिएका बिजुलीका पोल तथा ट्रान्समिटर भएको ठाउँमा अर्थिङ अनिवार्य गराउने • पानी परेको बेला विद्युतीय वस्तुहरु वा उपकरणहरु बन्द गरी राख्ने

यहाँ हुने गरेका बहुप्रकोपहरु विपद्मा परिणत हुनुमा समुदायमा भएको ज्ञानको कमी, स्रोतको अभाव, भूबनावट, जलवायुको कारण रहेको पाइन्छ, जसले गर्दा जनधनको क्षति, प्राकृतिक स्रोत नोक्सान हुने गरेको छ ।

२.२.३ जोखिम तथा जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमाथिको प्रभाव विश्लेषण

समग्र प्रकोप स्तरीकरण गर्दा खडेरी, पहिरो, रोगकिरा, खहरे बाढी, आगलागी, चट्याङ, हावाहुरी, जनावर आतङ्क र असिना-पानी प्रभाव पार्ने प्रमुख प्रकोपहरु रहेका छन् । साथै प्रकोपको बढी असर कृषि तथा वनजङ्गलमा र क्रमशः पशुपालन, वन्यजन्तु, जमिन र खानेपानीमा परेको देखिन्छ ।

जलवायु परिवर्तनको असर सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायमा एकै किसिमले पर्दैन । असरसँग जुध्न सक्ने अर्थात् अनुकूलन क्षमता बढी हुनेमा यसको असर न्यून हुन जान्छ । किम्री र माङ्ग्रीमा खानेपानीमा समस्या, अनियमित वर्षा, अत्यधिक वर्षा र खडेरीका कारण बाली समयमा लगाउन नपाउने, लगाएको बालीमा समेत असर पर्नाले खेतबारी नै पूर्ण रूपले बाँझो छोड्नुपर्ने, पहिरो, बाढी, चट्याङ, असिना, हावाहुरी तथा नयाँ-नयाँ रोगको प्रकोपले विशेष गरी एकल महिला, भूमिहीन, सुकुम्बासी, दलित, विपन्न, फरक ढङ्गले सक्षम वर्ग, महिलालाई बढी मात्रामा असर पारेको देखिन्छ ।

असिना र चट्याङले पनि भौतिक स्रोत मा केही मात्रामा असर पारेको देखिन्छ भने चट्याङले विशेष गरेर मानिस तथा पशुलाई बढी असर पारेको देखिन्छ । तसर्थ यो योजना निर्माण गर्ने चरणदेखि नै यी वर्गहरूको प्रतिनिधित्वमूलक समावेशीमा योजनाका क्रियाकलापमा उनीहरूलाई प्राथमिकता दिँदै उनीहरूको हैसियत सुधार हुने र जीविकोपार्जनमा टेवा पुग्ने खालको सचेतीकरण र प्रत्यक्ष लाभ हुने किसिमका कार्यक्रमहरु तयार गरिएको छ ।

२.३ गाउँपालिका, वडा तथा घरधुरीहरूको सङ्कटासन्नता नक्साङ्कन

२.३.१ गाउँपालिकाको सङ्कटासन्नता नक्साङ्कन

वडास्तरीय गोष्ठीमा सङ्कटासन्नता नक्सा तयार गरिएको थियो । प्रकोपका घटना, भौतिक, आर्थिक तथा वातारणीय सङ्कटासन्नता र सम्मुखताले विपद्को जोखिम गाउँपालिकामा बढाएको छ ।

प्रकोप धान्न नसक्ने भौतिक संरचनाहरु, जलवायु परिवर्तन, ज्ञान र सीपको कमी, गरिबी, र प्रकोपजन्य स्थानहरूमा मानिसहरूको बस्ती र अन्य भौतिक संरचनाको अवस्थितिले विपद्को जोखिम बढाएको छ । यदि समयमा नै जोखिम न्यूनीकरण तथा अनुकूलनका कार्यहरु गरीएन र सङ्कटासन्नता र सम्मुखताको न्यूनीकरण गरिएन भने कुनै पनि विपद्को जोखिम विपद्मा परिणत हुन सक्छ । मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको भूभाग खास गरी भूकम्प, वन्यजन्तु आतङ्क, बाढी र पहिरोको जोखिमहरु छन् ।

२.३.२ वडाहरूको सङ्कटासन्नता अवस्था

विगतको ४० वर्षको समय रेखाबाट आएको सूचनाको आधारमा क्षति, जोखिम तथा क्षमता (मानवीय क्षति, प्रभावित परिवार, घरको क्षति, आर्थिक क्षति, खेतीयोग्य भूमि र वन क्षेत्रको क्षति, सामाजिक क्षति, विगतमा भएका विपद् का घटनाक्रम, बाली लगाउने वा भित्र्याउने समयमा आएको परिवर्तन, तापक्रममा आएको परिवर्तन, जोखिमले

भविष्यमा पार्न सक्ने असर, स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच, संस्थागत क्षमता, जनसङ्ख्याको विश्लेषण, स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधि) विश्लेषण गरी त्यसबाट प्राप्त अङ्कभारलाई जोडेर (अनुसूची ७) वडाको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण गरिएको छ ।

२.३.३ घरधुरीहरूको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

२०७८ मा समुदाय तहमा गरिएको सङ्कटासन्नता विश्लेषण र योजना निर्माण गर्दाका चरणहरूको तथ्याङ्कबमोजिम यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न घरधुरीहरूको तीन समूह (आर्थिक, अवस्था, जोखिम, सम्मुखता आदि)मा वर्गीकरण गर्दा ९ ओटा वडाका २३१२ घरधुरी अति जोखिम अवस्थामा रहेको देखिन्छ । वडाअनुसारको विवरण अनुसूची ८ मा उल्लेख गरिएको छ ।

त्यस्तै फरक प्रभाव बमोजिम अपाङ्गहरूको विवरणमा जम्मा १०७ जना रहेका छन् । साथै ५ वर्षमुनिका बालबालिकाहरूको सङ्ख्या १०४४ रहेको छ । त्यसै गरी ७० वर्षभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकको सङ्ख्या ४५६ रहेको छ, जो सङ्कटासन्न समूहमा पर्ने गरेका हुन्छन् र निर्माण गरिएको योजना कार्यान्वयन गर्दा उनीहरूको विशेष निगरानी राख्नुपर्छ । यहाँको आम्दानीको स्रोतमा कृषि तथा जडीबुडी खोजी प्रमुख रहेको छ ।

२.४ गाउँपालिकामा रहेका स्रोत तथा क्षमताको विश्लेषण

२.४.१ सरोकारवाला व्यक्ति तथा सङ्घ-संस्थाहरूको विवरण

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकामा जीविकोपार्जन सुधार र समुदाय विकासका लागि विभिन्न संस्थाहरूले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रममार्फत टेवा पुऱ्याएका छन् । जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका सवालमा आर्थिक, प्राविधिक तथा सहजीकरण सहयोग गर्न सक्ने सङ्घ-संस्था तथा निकायहरु पहिचान गरी सो संस्थाहरूको सम्भावित भूमिका र अपेक्षित सहयोगका बारेमा यसमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १२ : सेवाप्रदायक निकाय र उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग

क्र.स.	सेवाप्रदायक निकायहरु	अनुकूलनमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग
व्यक्ति तथा घरपरिवार तहमा			
१	व्यवसायी	स्रोत सङ्कलनमा सहयोग, सङ्कटासन्न घरधुरीलाइ रोजगारी, वातावरणमैत्री उद्योगको प्रवर्द्धन	राहत र आकस्मिक कोष निर्माणमा सहयोग
२	शिक्षक	सचेतनामूलक कार्यक्रममा सहयोग	सचेतनामूलक कार्यक्रममा सहयोग
३	महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेवक	महिला मानव स्वास्थ्य समस्या समाधानमा सहयोग र प्राथमिक उपचार	महिला मानव स्वास्थ्य समस्या समाधानमा सहयोग र प्राथमिक उपचार

क्र.स.	सेवाप्रदायक निकायहरु	अनुकूलनमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग
४	विद्यार्थी	अनुकूलन कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता, प्रचारप्रसार	उद्धार कार्यमा सहभागिता, जनचेतना अभिवृद्धि कार्यमा सहयोग
५	अगुवा (नेता)	नेतृत्व, समन्वयकारी भूमिका	नेतृत्व, समन्वयकारी भूमिका
समुदाय तथा वडा तहका सरोकारवालाहरु			
१	टोल सुधार समिति	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता, प्रचार-प्रसार	राहत सङ्कलन र वितरणमा सक्रिय सहभागिता
२	सामुदायिक वनहरु	सचेतना र पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा सहयोग	पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा सहयोग
३	आमा समूह	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता, प्रचार-प्रसार	सक्रिय सहभागिता, प्रचार-प्रसार
४	मेलमिलाप केन्द्र	सामाजिक द्वन्द्व व्यवस्थापन	सामाजिक द्वन्द्व व्यवस्थापन र मेलमिलापका लागि सहजीकरण
५	वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	खोज तथा उद्धार, राहत वितरण, अस्थायी आवासको प्रबन्ध, विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालन, प्रभावितहरूको लगत सङ्कलन, महिला हिंसा, यौन हिंसाका घटनाहरूको निगरानी	पुनर्लाभका क्रियाकलाप सञ्चालन, आवासको व्यवस्थापनका लागि सरोकारवाला निकायसँग सहकार्य, प्रभावितहरूको लगत सङ्कलन गरी सहयोगको आवश्यक घरधुरीको पहिचान । पुनर्स्थापनाका लागि सहयोग, आवश्यक कागजातको तयारी तथा बन्दोबस्त, राहत तथा अनुदानका लागि सिफारिस, सहजिकरण
५	वडाका कार्यालयहरु	पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	भौतिक पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

क्र.स.	सेवाप्रदायक निकायहरु	अनुकूलनमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग
वडा बाहिरका सरोकारवालाहरु			
१	जिल्ला समन्वय समिति	भौतिक पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग, स्रोत व्यवस्थापनका लागि सरोकारवालाहरूमा पहल	भौतिक पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग, स्रोत व्यवस्थापनका लागि सरोकारवालाहरूमा पहल
२	गाउँपालिका	पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग, समग्र योजनाको कार्यान्वयन तथा अनुगमन	भौतिक पूर्वाधार तथा विकास निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग
३	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	योजनाको कार्यान्वयन, विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालन, प्रभावितहरूको लगत सङ्कलन, नियमति अनुगमन	योजनाको कार्यान्वयन, विपद् व्यवस्थापन कोषको परिचालन, प्रभावितहरूको लगत सङ्कलन
४	भूसंरक्षण कार्यलय	बाढी, पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रणका लागि एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन	बाढी, पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रणका लागि एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन
५	जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	कोप तथा विपद् व्यवस्थापनमा सहयोग	सहकार्य तथा उद्धार व्यवस्थाप
६	खानेपानी डिभिजन कार्यालय	खानेपानी आयोजनाका लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	खानेपानी आयोजनाका लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग
७	वन कार्यालय	वृक्षारोपण, नर्सरी व्यवस्थापन तथा अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम र जनचेतनाका लागि प्राविधिक सेवा, सामुदायको वन व्यवस्थापनमा सहयोग	वृक्षारोपण, नर्सरी व्यवस्थापन तथा तालिम र जनचेतनाका लागि प्राविधिक सहयोग
८	कृषि कार्यालय तथा केन्द्र	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी कृषक क्षमता अभिवृद्धि, कृषि सेवा, बालीनाली विकास, बिउबिजन वितरण	कृषि सेवा तालिम, बालीनाली विकास, बिउबिजन वितरण

क्र.स.	सेवाप्रदायक निकायहरु	अनुकूलनमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग
९	पशु कार्यालय, पशु सेवा केन्द्र	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी पशुपालक कृषकको क्षमता अभिवृद्धि, पशु स्वास्थ्य तथा पशुपक्षी पालन विकास	पशु स्वास्थ्य तथा पशुपक्षी पालन विकास
१०	विद्युत् वितरण केन्द्र (हाइड्रोपावर)	विपद् प्रभावित समुदायका लागि आवश्यक विद्युत् प्रवाह गर्ने र आवश्यकता हेरी विद्युत् प्रवाह सूचारु र बन्द गर्ने-गराउने	विपद् प्रभावित समुदायका लागि आवश्यक विद्युत् प्रवाह गर्ने र आवश्यकता हेरी विद्युत् प्रवाह सुचारू र बन्द गर्ने गराउने
११	स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य उपचार, निःशुल्क औषधी वितरण, घाइते तथा सङ्क्रमित व्यक्तिको उपचार विभिन्न थरी गाउँघरे क्लिनिक सेवा उपलब्ध	अझ बढी निरन्तर दिने र २४ घण्टा सुविधा र बिरामीको हेरचाह गरी उपचार गर्ने ।
१२	जिल्ला अस्पताल	स्वास्थ्य उपचार, निःशुल्क औषधी वितरण, घाइते तथा सङ्क्रमण व्यक्तिको उपचार	अझ बढी निरन्तर दिने र २४ घण्टा सुविधा र बिरामीको हेरचाह गरी उपचार गर्ने
१२	प्रहरी चौकी	विपद्सम्बन्धी पूर्व सूचना, सचेतनाका कार्यक्रमहरु, तालिमहरु	खोज तथा उद्धार, सुरक्षाका लागि समन्वय
१४	नेपाल रेडक्रस	विपद् समिति गठन, सुपथ मूल्यमा एम्बुलेन्स, सेवा र स्ट्रेचर विपद्मा परेकालाई सिफारिस, आकस्मिक सेवाको स्थापन	योग शिविर, दन्त शिविर, स्वास्थ्य शिविर, स्ट्रेचर, प्राथमिक उपचार, भूकम्प तथा अन्य प्रकोपसम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम, राहत सामग्रीको व्यवस्था
१५	युवाक्लब	सचेतीकरण, विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना, खोज तथा उद्धारसम्बन्धी तालिम	खोज तथा उद्धारमा सहयोग, अस्थायी आवास व्यवस्थापनका लागि सहयोग, राहत वितरणमा सहयोग,
१६	नेपाली सेना	विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिम र प्रचार-प्रसारमा सक्रिय सहभागी	राहत वितरण तथा पुनर्निर्माणमा सहयोग, राहत वितरणमा सहयोग
१७	बैङ्क तथा सहकारी	वित्तिय कोष सञ्चालन र बचत गर्ने बानीको विकास	आय-आर्जनका कार्यक्रमहरु गर्नका लागि सहुलियत दरमा ऋण प्रदान

क्र.स.	सेवाप्रदायक निकायहरु	अनुकूलनमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग	विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा उपलब्ध हुन सक्ने सहयोग
१८	विद्यालय	सुरक्षित स्थान तयारी गर्ने र आवश्यक पर्दा स्थानीय समुदायलाई उपलब्ध गराउने	सुरक्षित स्थान तयारी गर्ने र आवश्यक पर्दा स्थानीय समुदायलाई उपलब्ध गराउने
१९	राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन गर्नलाई समन्वयकारी भूमिका खेल्ने, आवश्यकताअनुसार नीति-नियम निर्माण गर्ने र बजेटको व्यवस्था गर्ने	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि र तयार गरिएको योजनाको कार्यान्वयनमा सहयोग
२०	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन गर्नलाई समन्वयकारी भूमिका खेल्ने, आवश्यकताअनुसार नीति-नियम निर्माण गर्ने र बजेटको व्यवस्था गर्ने ।	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि र तयार गरिएको योजनाको कार्यान्वयनमा सहयोग
२१	केसिडिसीलगायत सङ्घ-संस्था	विपद् व्यवस्थापनलगायत प्राकृतिक स्रोत उपयोगका लागि जनचेतनाको काम सञ्चालन गर्ने	समुदाय तहमा काम गर्दा विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यक्रम ल्याउने । विभिन्न खालका तालिमहरु उपलब्ध गराउने । चेतना फैलाउने, योजनाको कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोतमा स्थानीय तहसँग साझेदार गर्ने
२२	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी कृषक क्षमता अभिवृद्धि, सामुदायिक वन विकास तथा व्यवस्थापन	सामुदायिक वन विकास तथा व्यवस्थापन

आगामी दिनमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनमा सबैको साथ र सहयोग आवश्यक हुन जान्छ । यसका लागि गाउँपालिकाले प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा रहेका माथि उल्लिखित सम्पूर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला-बेला अन्तर्क्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी अनुकूलन योजना कार्यन्वयन गरिनेछ ।

२.४.२ स्थानीय ज्ञान, सीप, प्रविधि तथा प्रयासहरूको अवस्था

समुदायमा विपद्को सामना गर्न परम्परागत रूपमा अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरी निम्न तालिकाअनुसार राखिएको छ ।

तालिका १३ : स्थानीय ज्ञान, सीप, प्रविधि तथा प्रयासहरु

जोखिमहरु	प्रभाव र असरहरु	समुदायबाट भए-गरेका अनुकूलनका उपाय र प्रयास	बाहिरबाट भए गरेका अनुकूलनका उपाय र प्रयास	गर्न सकिने वा गर्नुपर्ने अनुकूलनका उपाय तथा प्रयासहरु
पहिरो	मोटरबाटो पुरेको भत्काएको, विद्युत् बिगारेको, खाने पानीको मुहान बिगारेको, कच्ची सडक पुरिएको, खेतबारी पुरिएको, वन तथा वन्य जन्तु बगाएको	तटबन्धनका लागि अम्रिसो लाएको, भल तर्काएको, सडक सफा गरिएको, सकिने ठाउँको पुनः प्रयोग गर्दै आएको	भूसंरक्षण कार्यालय साबिकको गाविसले तटबन्ध गर्न बिरूवा दिएको	वृक्षारोपण, बायो इन्जिनियरिङ, ग्याबिन वाल तथा तटबन्धन निर्माण
खहरेबाढी तथा कटान	वन क्षेत्र नोक्सानी, जमिन तथा कुलो बगाएको, बाटो बगाएको, पहिरो बढाएको	जमिन सुधार गरी खेत प्रयोग गरेको, ढुङ्गाको पर्खाल निर्माण गरेको		भएका रूख काटेर प्रयोग, समुदायको जीविकोपार्जनका लागि आयोजनासँग माग, कृषि वन, ग्याबिन वाल निर्माण, वृक्षारोपण
आगलागी	घर, लता कपडा र अन्नपात नष्ट गरेको र सामुदायिक तथा कबुलियती वनका केही क्षेत्रमा क्षति, खानेपानीका पाइपहरु जलेर नष्ट	वनजङ्गल संरक्षणका लागि आगो निभाउने गरेका	स्थानीय स्तरबाट बचाउका प्रयासहरु, सामुदायिक वन तथा वडाद्वारा खानेपानीका पाइपहरु उपलब्ध,	अग्निरेखा निर्माण, अग्नि नियन्त्रण तालिम, आगलागीबारे सचेतना कार्यक्रम
खडेरी	खानेपानी, सिँचाइका लागि पानीको अभाव, मूलको पानी सुक्ने, रूख सुक्ने गरेको, आगलागी बढेको, घाँसपात सुकेको, वस्तुभाउलाई घाँसको समस्या, कृषि फलफूल उत्पादनमा कमी, जमिनमा चिस्यानको कमी, रोगकिराको प्रकोप,	मूल संरक्षण, वैकल्पिक स्रोतको खोजी, कुलो मर्मत गरी पुनः प्रयोग गरेका	साबिक गाविस, जिविसद्वारा खानेपानी मूल संरक्षण	अन्य मूल संरक्षण निरन्तरता, बाली लगाउने पद्धतिमा हेरफेर, अकासेपानी सङ्कलन पोखरी, रिजर्भ ट्याङ्की निर्माण, वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापन तालिम प्रदान गर्ने

जोखिमहरु	प्रभाव र असरहरु	समुदायबाट भए-गरेका अनुकूलनका उपाय र प्रयास	बाहिरबाट भए गरेका अनुकूलनका उपाय र प्रयास	गर्न सकिने वा गर्नुपर्ने अनुकूलनका उपाय तथा प्रयासहरु
मानवीय स्वास्थ्य	मानिसमा विभिन्न रोग बढ्दै गएका	सरसफाइ अभियान खुला दिसामुक्त जनस्वास्थ्यसम्बन्धी कार्यक्रम	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, साबिक गाविस, सामुदायिक वन	मानवमा लाग्ने रोगसम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम, पौष्टिक आहार खाने कुरामा र वातावरण स्वच्छ
कृषि बाली तथा फलफूलमा रोग किरा	कृषि तथा फलफूलमा तरकारी उत्पादनमा कमी	खरानी गहुँतको प्रयोग गाईको दूध प्रयोग जैविक झोलमलको प्रयोग	कृषि केन्द्र, साबिक गाविस	बाली लगाउने प्रविधि हेरफेर, उन्नत बिउबिजन मौरी पालन, च्याउखेती, सुन्तला खेती
रोगकिरा	धान मकै, गहुँ आलु आदि विभिन्न बालीमा रोगकिरा लाग्नाले उत्पादनमा कमी साथै भण्डारण गरी राखेको उपजमा चिल्सा तथा अन्य किराहरूको समस्या, जङ्गलका रूखबिरूवामा रोग लाग्ने	सुक्खा भण्डारण	केही मात्र काम भएका	जैविक विषादीको प्रयोग गर्ने, रोग प्रतिरोधी बाली लगाउने, भण्डारण घर आधुनिक प्रविधिको व्यवस्था गर्ने, वृक्षारोपण गर्ने
हावाहुरी	विद्यालयको छत उडाउने, मकै बाली तथा सुन्तला र अन्यमा क्षति हुने गरेको, रूखबिरूवा हाँगा भाचिने	पुनर्निर्माण गर्ने	केही काम गरेको	स्तरोन्नति, टनेल प्रविधि तथा वैकल्पिक फलफूल खेती प्रयोग गर्ने, वन व्यवस्थापन तथा कृषि तालिम र कार्यान्वयन गर्ने
चट्याङ	मानिस घाइते बनाउने, घर र विद्युतीय सामग्रीमा क्षति पुऱ्याउने, रूखबिरूवामा क्षति पुग्ने गरेका	घाइतेको उपचारमा सहयोग र क्षति भएको घरमा केही सहयोग	केही नभएक	अर्थिङको व्यवस्था गर्ने, समुदायलाई सुरक्षा विधिबारे सचेत गराउने

२.४.३ भौतिक, प्राकृतिक, सामाजिक तथा मानवीय स्रोत

गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा ३ ओटा सामुदायिक भवन १८ ओटा सरकारी तथा निजी विद्यालय, प्राइभेट बाहेक ५० सार्वजनिक मुल धाराहरु हुनुका साथै थुप्रै घरसम्म सो स्तरका धाराहरु रहेका छन् । त्यस्तै मठ मन्दिर ६, गुम्बा ३४ गरी ४० धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् । ९ वटै वडाहरु खुला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा भइसकेको छ । मानवीय स्रोतका रूपमा गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यस्थापन तालिमप्राप्त जनशक्ति छैनन् तर क्रियाशील युवाक्लबको सङ्ख्या ८ रहेका छन् । यहाँ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकी ८ ओटा रहेका छन् । एउटा सामुदायिक हस्पिटल रहेको छ । यहाँ १८ ओटा स्थानमा सुरक्षित स्थल रहेको देखिन्छ ।

समुदायस्तरीय सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेणका क्रममा स्थानीयहरूले उपलब्ध गराएका, उनीहरूको जानकारी र पहुँचमा भएका स्रोत, साधन र क्षमताको उपलब्धता र त्यसको अवस्थाको विस्तृत विवरण अनुसूची ९ मा विश्लेषण गरिएको छ ।

खण्ड ३ :
दीर्घकालीन सोच तथा नीति

३.१ दीर्घकालीन सोच

विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई संस्थागत गरी विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्नु यस योजनाको दीर्घकालीन सोच हो ।

दूरदृष्टि

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकालाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशील पालिकाका रूपमा स्थापित गर्ने ।

ध्येय

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूलाई विकास तथा योजनामा मूल प्रवाहीकरण गरी सम्भावित जोखिम कम गर्दै समुदायका हरेक वर्गको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।

प्रत्येक वर्षजसो दोहोरिने बहुप्रकोपबाट हुने मानवीय, भौतिक, प्राकृतिक र आर्थिक क्षतिलाई कम गर्दै लैजाने ।

उद्देश्य

- विद्यमान प्रकोपहरु तथा त्यसबाट हुने विपद्जन्य अवस्था र क्षतिको न्यूनीकरण गर्ने ।
- विपद्को अवस्थामा प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नका लागि आवश्यक संस्थागत संरचना, दक्ष जनशक्ति विकास र भौतिक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकूलनसम्बन्धी समुदायस्तरमा ज्ञान तथा सीपको विकास गर्ने ।
- विपद्पश्चात् गरिने पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका कार्यहरु दिगो र पहिलाको भन्दा उत्तम अवधारणाअनुसार कार्य गर्ने ।

३.२ नीति तथा रणनीति

स्थानीय तहमा रहेका सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र, सार्वजनिक निकाय, सङ्घ-संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरूको गठन गर्ने । उक्त समितिमार्फत समितिका सदस्य र पदाधिकारी एवम् समुदायका व्यक्तिहरूलाई विपद् तथा जलवायुसम्बन्धी गतिविधिहरूमा सहभागिता गराई क्षमता विकास गराउने यस योजनाको मूल नीति रहेको छ । यस योजना कार्यान्वयनका रणनीतिहरु देहायबमोजिम रहेका छन् ।

- समुदाय, वडा र गाउँपालिका स्तरमा जोखिमको पहिचान, बुझाइ र जोखिम न्यूनीकरण गर्ने उपाय सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- समुदायका जोखिममा रहेका समूह तथा वर्गको समानुपातिक सहभागितालाई सुनिश्चित गरी योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने ।
- स्थानीय विपद् जोखिम लेखाजोखा तथा नक्साङ्कन गर्दा अति जोखिम तथा संवेदनशील स्थानमा रहेका बस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने ।
- बाढी तथा पहिरोबाट हुने मानवीय तथा भौतिक क्षतिलाई रोक्नका लागि बाढी तथा पहिरोको पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने ।
- समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय ज्ञान, सीप, स्रोत र साधनको उपयोग गर्ने ।
- स्थानीय तहमा विपद् जोखिम तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय वार्षिक तथा आवधिक विकासका योजनाहरूमा मूल प्रवाहीकरण गर्दै लैजाने ।
- स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा तथा पालिका तहको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण विकास साझेदार संस्था, निजी क्षेत्र, समुदायसमेतको स्रोतको परिचालन गर्ने ।

खण्ड ४ :

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

४.१ विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण

पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकाले त्यसबाट अनुकूलन हुन तथा व्यवस्थापन गर्न विभिन्न उपायहरु तय गरेको छ । पहिचान गरिएका विभिन्न उपायहरूको बहुआधार विश्लेषण विधिमार्फत प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनोट गरिएको छ । गाउँपालिकाको विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण गर्दा स्थानीय बहुसरोकारवालासँग गरिएको छलफलका आधारमा आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय स्थितिको समेत पहिचान गरिएको थियो ।

तालिका १४ : विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलनका रणनीतिक कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

क्रियाकलापहरु	प्राथमिकता
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	
सचेतना, प्रचार-प्रसार, तालिम/क्षमता अभिवृद्धि	पहिलो
आलु पकड, मुला पकड, नाफल पकड क्षेत्र विस्तार	दोस्रो
बाँझो जमिनको अभिलेख राखी न्यून शुल्क तोकी विपन्न परिवारले खेती गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने	तेस्रो
वैकल्पिक तथा व्यवसायमूलक खेती (बेमौसमी तरकारी खेती, च्याउ, आलु, मुला, फलफूलमा स्याउ, आरू, चुली व्यावसायिक बाख्रापालन, भेडा, झोवा, चौंरी, खच्चडपालन र रैथाने जातको बिउ वितरण) तालिम र लक्षित वर्ग सहयोग	चौथो

क्रियाकलापहरु	प्राथमिकता
अनुकूलित प्रविधि तथा औजार (प्लास्टिक टनेल, प्लास्टिक पोखरी, थोपा सिँचाइ, जैविक विषादी, कम्पोस्ट र प्राङ्गारिक मलको प्रयोग आदि)	पाँचौं
कृषि संरचनाको निर्माण, मर्मत तथा सम्भार (सिँचाइ कुलो, सङ्कलन केन्द्र, स्याउ भण्डारण तथा प्रशोधन केन्द्र, चिस्यान केन्द्र)	छैटौं
बजारीकरण तथा बजार व्यवस्थापन, हाटबजार, बिमा, कृषि प्राविधिक सहयोग, नमुना प्रदर्शनी आदि	नवौं
जलस्रोत तथा ऊर्जा	
पानीका स्रोत संरक्षण र मर्मत-सम्भार (मुहान, खोल्सी, कुवा, पोखरी, ट्याङ्की आदि)	पहिलो
जल तथा ऊर्जाको महत्व र किफायती सदुपयोगका लागि सचेतना, क्षमता विकास	दोस्रो
पिछडिएका वर्ग तथा क्षेत्रमा पानीको उपलब्धता तथा न्यायोचित वितरण र वैकल्पिक ऊर्जाको व्यवस्थापन	तेस्रो
पानी सञ्चितीकरण र पाइप लाइन विस्तार जस्ता पूर्वाधार निर्माण गरी एक घर एक धारा निर्माण	चौथो
वन तथा जैविक विविधता	
वन, जलाधार, जैविक विविधता संरक्षण, अग्निरेखा निर्माण तथा सरसफाइ, पानी मुहान, पोखरी संरक्षण	पहिलो
वृक्षारोपण (घाँस, डालेघाँस, अम्रिसो, फलफूल), कृषि वन प्रवर्द्धन, वनको बहुउपयोगी व्यवस्थापन	दोस्रो
वन पैदावारको किफायती तथा दिगो सदुपयोग, वैकल्पिक ऊर्जा, प्रविधि तथा औजार	तेस्रो
लक्षित वर्गमुखी कार्यक्रम (आय-आर्जन, सीप तथा उद्यम सहयोग)	चौथो
चेतना, तालिम र सञ्जालीकरण	पाँचौं
मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण सचेतना तथा राहत कोषको व्यवस्था	छैटौं
जलवायु उत्पन्न प्रकोप	
जनचेतना, समिति, कार्यदलका लागि जनशक्तिको व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास	पहिलो
नीति अभ्यास, व्यवहार परिवर्तनका लागि समुदायमा सचेतीकण	दोस्रो
पूर्वाधार, संरक्षण वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण तथा मर्मत, सामग्रीको व्यवस्था	तेस्रो
आकस्मिक कोष व्यवस्था र परिचालन	चौथो
मानवीय स्वास्थ्य	
एक घर एक धारा, एक घर एक शौचालय	पहिलो
वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत (पानी) सर्वेक्षण र सरसफाइ	दोस्रो
सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि	तेस्रो
स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्र विस्तार	चौथो

क्रियाकलापहरु	प्राथमिकता
महिला तथा प्रजनन् स्वास्थ्यसम्बन्धी घुम्ती सेवा प्रदान	पाँचौं
स्वास्थ्यसम्बन्धी संरचना (अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी)सहित अनुभवी मानव स्रोत व्यवस्थापन	छैटौं
पूर्वाधार विकास तथा बसोबास	
सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि (फोहोरमैला व्यवस्थापन तालिम), सचेतना	पहिलो
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा, अभ्यास तथा व्यवहार परिवर्तन, अनुगमन तथा नियमन	दोस्रो
जोखिमरहित पुर्वाधार निर्माणका लागि सहयोग (भूकम्प प्रतिरोधी घर निर्माणका लागि कमजोर तथा गरिब वर्गलाई अनुदान) बस्ती स्थानान्तरणका लागि जग्गा खोजी र आवास निर्माणमा सहयोग	तेस्रो
पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार (तटबन्ध, भूकम्प प्रतिरोधात्मक घर, अपाङ्गमैत्री वातावरण/बालबालिका/अपाङ्ग आदि मैत्री पूर्वाधार)	चौथो
प्रत्येक समुदायमा लैङ्गिक उत्तरदायी सामुदायिक घर निर्माण	पाँचौं
विपद् जोखिम व्यवस्थाप	
सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि (आगो जन्य प्रकोपसम्बन्धी सचेतना, विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम)	पहिलो
जोखिम क्षेत्रको भूगर्भ अध्ययन, योजना निर्माण र कार्यान्वयन	दोस्रो
जोखिम न्यूनीकरणका लागि पूर्वाधारको निर्माण (पहिरो नियन्त्रण, कच्ची सडक भएको स्थानमा बाँस तथा अम्रिसो, सिट्ठो रोपण, अग्निरेखा निर्माण, पानी पोखरी निर्माण तथा संरक्षण)	तेस्रो
नीति-नियमको कार्यान्वयन (भवन निर्माण आचारसंहिता, भूउपयोग नीति)	चौथो
खुल्ला स्थान तथा ठाउँहरु छुट्याउने	छैटौं
चट्याङको जोखिम क्षेत्रहरुमा अर्थिङ जडान गर्ने	सातौं

४.२ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरु

समुदायको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणवाट आएका सूचनाहरुका आधारमा भावी दिनमा हुन सक्ने विपद्को विश्लेषण गरी क्षति न्यूनीकरण गर्न विस्तृत कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यो कार्ययोजनाले विपद् व्यवस्थापन कार्यमा यस पालिका तथा अन्य सङ्घ-संस्थाहरुको स्रोत-साधनको उच्चतम प्रयोग हुने अपेक्षा राखिएको छ । मूलभूत रुपमा मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास, भौतिक पूर्वाधार, प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, जीविकोपार्जन सुधार, नीतिगत क्षेत्रमा गर्नुपर्ने कार्यहरु, विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा अनुकूलन गर्ने जस्ता प्रमुख क्रियाकलापलाई विकासका योजनासँग मूल प्रवाहीकरण गरिनेछ ।

नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णय

गाउँपालिका तथा वडाले विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवारीसहित पालिकास्तरीय स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र वडा स्तरमा समितिहरु गठन गरिसकेको छ । साथै विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको कामलाई प्रभावकारी बनाउन खोज तथा उद्धार कार्यदल, स्वास्थ्य, प्राथमिक उपचार तथा सरसफाइ कार्यदल, राहत व्यवस्थापन तथा पुनः स्थापना कार्यदल, पूर्वसूचना कार्यदल, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यदल गठन गर्ने योजना भएको छ । आवश्यक परेमा कार्यदलहरु बनाउने तथा थपघट गर्न सकिनेछ । त्यसै गरी प्रचलित कानुनबमोजिम आवश्यक नीतिगत निर्णयसमेत गरी पालिका स्तरमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष खडा भएको छ ।

जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणले समुदाय स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलतामा खासै सचेतना नभएको पाइयो । त्यसैले गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा विपद्प्रतिको ज्ञानमा थप जोड दिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई कार्यान्वयन गर्ने गरी योजनामा समावेश गरिएको छ ।

विपद्पूर्वका क्रियाकलापहरू (रोकथाम, अल्पीकरण अनुकूलन र पूर्वतयारी) : विपद्पूर्वका क्रियाकलापअन्तर्गत जनचेतना अभिवृद्धि, भौतिक स्रोत र साधनको विकास, मानव संसाधनको विकास, नीतिगत संरचना तथा सस्थागत विकास र जीविकोपार्जनका गतिविधिहरूलाई समावेश गरिएको छ । विपद्पूर्वका क्रियाकलापमा कुन गतिविधि कहिले गर्ने, त्यसको मुख्य भूमिका र जिम्मेवारी कसको हुने र त्यसका लागि आवश्यक स्रोतको सहयोग कहाँबाट जुटाउने भन्ने गतिविधिहरु समावेश गरिएको छ ।

विपद्का समयका क्रियाकलापहरू (आपत्कालीन सहयोग, खोज, उद्धार, तत्कालीन राहत) : विपद्पश्चात् प्रभावितहरूको तत्काल खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तुरून्तै गरिने अन्य गतिविधि वा मानवीय जीवन रक्षाका लागि ध्यान दिई आधारभूत आवश्यक भौतिक तथा खाद्य सामग्री, औषधी उपचार, खानेपानी, अस्थायी आवास, सुरक्षा आदि उपलब्ध गराइने गतिविधिहरु समावेश गरिएको छ ।

विपद्पश्चात् (पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण) : विपद्बाट प्रभावित समुदाय, परिवार र व्यक्तिलाई समयमै खतरामुक्त स्थानमा स्थानान्तर गरिसकेपछि भविष्यमा पर्न सक्ने सम्भावित प्रकोपसमेतबाट सुरक्षित हुने गरी पहिलाकै ठाउँ वा अन्य सुरक्षित स्थानमा अस्थायी घर, जीवन बाँच्नका लागि आवश्यक खाद्य, सुरक्षा, पानी, सरसफाइ र स्वास्थ्य सेवाको पूर्वाधार तयार गरी पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण कार्य गर्ने तथा भविष्यमा त्यस्ता विपद् नपरोस् भन्नका लागि गरिने गतिविधिहरु विपद्पश्चात् समावेश गरिएको छ । विस्तृत **अनुसूची १०** मा उल्लेख गरिएको छ ।

४.३ योजनाको परिकल्पना, विषयगत लक्ष्य तथा प्राथमिकताहरु

तालिका १५ : योजनाको परिकल्पना, विषयगत लक्ष्य तथा प्राथमिकताहरु

भूउपयोग र व्यवस्थापन	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	वन तथा जैविक विविधता	जलस्रोत तथा ऊर्जा	जलवायु उत्पन्न प्रकोप	मानवीय स्वास्थ्य	बजार व्यवस्थापन तथा भौतिक पूर्वाधार	विपद् जोखिम व्यवस्थापन
लक्ष्य : जोखिम संवेदनशील धभुउपयोग योजनामार्फत जमिनको वर्गीकरण र दिगो उपयोग	लक्ष्य : माटो सुहाउँदो बिउबिजन, प्रविधि र सेवामा पहुँचमार्फत उत्थानशील कृषिको प्रवर्द्धन	लक्ष्य : वन, जलाधार तथा जैविक विविधताको संरक्षण र न्यायोचित सदुपयोगमार्फत पारिस्थितिकीय र सामुदायिक उत्थानशीलतामा योगदान	लक्ष्य : पानी र ऊर्जाको दिगो उपलब्धता र न्यायोचित पहुँचको व्यवस्थामार्फत उत्थानशीलताको प्रवर्द्धन	लक्ष्य : जलवायु तथा विपद्/प्रकोप उत्थानशील समुदाय र वातावरण निर्माण	लक्ष्य : स्वस्थ्य जीवन र न्यायोचित/उत्थाशील जीविकोपार्जन । फरक प्रभाव फरक सम्बोधन	लक्ष्य : समुदायको सहभागितामा भौतिक पूर्वाधारको दिगो (वातावरणीय, व्यवस्थित, विपद् प्रतिरोधी) विकास	लक्ष्य : न्यूनतम क्षति तथा प्रभावका लागि जनचेतना, पूर्वाधार विकास र प्रभावकारी संस्थागत व्यवस्था
रणनीति प्राथमिकता							
भौगर्भिक अध्ययन, माटोको परीक्षण र जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन नीति (भूउपयोग) तथा योजना तर्जुमा, अभ्यास तथा व्यवहार परिवर्तन, अनुगमन तथा नियमन जमिनको लगत सङ्कलन तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणालीको विकास नीति-नियमको कार्यान्वयन (भवन निर्माण आचारसंहिता, भुउपयोग नीति कार्यान्वयन भूमि व्यवस्थापन शाखाको विस्तार	सचेतना, प्रचार-प्रसार, तालिम/क्षमता अभिवृद्धि वैकल्पिक तथा व्यवसायमूलक खेती (बेमौसमी तरकारी खेती, च्याउ, अदुवा, फलफूल, बाख्रापालन, स्थानीय बिउलाई प्राथमिकता) तालिम र लक्षित वर्गमा सहयोग अनुकूलित प्रविधि तथा औजार (प्लास्टिक टनेल, प्लास्टिक पोखरी, थोपा सिँचाइ आदि) कृषि संरचनाको निर्माण, मर्मत तथा सम्भार (कुलो, नहर, सङ्कलन केन्द्र) बजारीकरण तथा बजार व्यवस्थापन, बिमा, कृषि प्राविधिक सहयोग, नमुना प्रदर्शनी आदि	वन, जलाधार, जैविक विविधता संरक्षण, अग्निरेखा निर्माण तथा सरसफाइ, पानी मुहान, पोखरी संरक्षण वृक्षारोपण (घाँस, डालेघाँस, अम्रिसो, फलफूल), कृषि वन प्रवर्द्धन, वनको बहुउपयोगी व्यवस्थापनवृक्षारोपण (घाँस, डालेघाँस, अम्रिसो, फलफूल), कृषि वन प्रवर्द्धन, वनको बहुउपयोगी व्यवस्थापन वनपैदावारको किफायती तथा दिगो सदुपयोग, वैकल्पिक ऊर्जा, प्रविधि तथा औजार लक्षित वर्गमुखी कार्यक्रम (आय-आर्जन, सीप तथा उद्यम सहयोग) सचेतना, तालिम, गोष्ठी, सञ्जालीकरण मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण सचेतना तथा राहत कोषको व्यवस्था	पानीका स्रोत संरक्षण र मर्मत-सम्भार (कुवा, पोखरी, ट्याङ्की आदि) जल तथा ऊर्जाको महत्व र किफायती सदुपयोगका लागि सचेतना, क्षमता विकास पछडिएका वर्ग तथा क्षेत्रमा पानीको उपलब्धता तथा न्यायोचित वितरण र वैकल्पिक ऊर्जा (सुधारिएको चुलो) पानी सञ्चितीकरण, प्रविधि र पाइप लाइन विस्तार जस्ता पूर्वाधार निर्माण तथा विस्तार	जनचेतना, समिति, कार्यदलका लागि जनशक्तिको व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास नीति अभ्यास, व्यवहार परिवर्तन र प्रभावको विषयमा सचेतना पूर्वाधार, संरक्षण वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण तथा मर्मत सामग्रीको व्यवस्था आकस्मिक कोष व्यवस्था र परिचालन	वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत (पानी) सर्वेक्षण, संरक्षण, सरसफाइ सचेतना, क्षमता अभिवृद्धि (सुधारिएको चुलो निर्माण) स्वास्थ्य सेवाको क्षेत्र विस्तार गर्ने (स्वास्थ्य शिविर) फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूलाई स्वास्थ्य उपचारका लागि टोली परिचालन	सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि (फोहोरमैला व्यवस्थापन तालिम), सचेतना नीति तथा योजना तर्जुमा, अभ्यास तथा व्यवहार परिवर्तन, अनुगमन तथा नियमन जोखिमरहित पुर्वाधार निर्माणका लागि सहयोग (भूकम्प प्रतिरोधी घर निर्माणका लागि कमजोर तथा गरिबलाई अनुदान) पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार (तटबन्ध, बाँध, भूकम्प प्रतिरोधात्मक घर, वातावरण/ बालबालिका/अपाङ्गता आदि मैत्री पूर्वाधार)	सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि (आगो जन्य प्रकोपसम्बन्धी सचेतना, विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम, विपद् जोखिम तथा भूबनावटको अध्ययन र कार्यान्वयन विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि पूर्वाधारको विकास निर्माण (पहिरो नियन्त्रण, कच्ची सडक भएको स्थानमा बाँस तथा अम्रिसोको रोपण, अग्निरेखा निर्माण, पानीपोखरी निर्माण तथा संरक्षण उच्च जोखिम समुदाय तथा परिवार स्थानान्तरणका लागि जग्गा खोजी र व्यवस्थापन विपद् प्रभावित क्षेत्रमा पूर्व अनुमान गरी सूचना प्रणालीको विकास

४.४ कार्ययोजनाहरु र अनुमानित लागत
तालिका १६ : विस्तृत बजेट

कोड	क्रियाकलाप	इकाइ	परिमाण	अनुमानित लागत	जम्मा लागत	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१	खोज तथा उद्धार र अन्य आकस्मिक सामग्रीहरूको व्यवस्था	स्थान	८	३००,०००	२,०००,०००	वडा कार्यालय	गाउँपालिका अन्य संङ्घ-संस्थाहरु
२	आकस्मिक कोषको व्यवस्था र परिचालन	स्थान	८	५००,०००	२,४००,०००	वडा कार्यालय	गाउँपालिका
३	बाँध निर्माण	स्थान	२	५००,०००	१,०००,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार सङ्घ-संस्था,
४	सामुदायिक घर निर्माण	सङ्ख्या	८	१,०००,०००	८,०००,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार सङ्घ-संस्था,
५	जोखिम बस्ती स्थानान्तरण र घर निर्माणमा सहयोग	सङ्ख्या	१००	२००,०००	२०,०००,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार सङ्घ-संस्था, ल्म्च्:ड
६	बाँस तथा अम्रिसोको रोपण	सङ्ख्या	२४	५०,०००	१,२००,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश सरकार, गाउँपालिका, वन कार्यालय
७	अग्नि रेखा निर्माण	सङ्ख्या	८	१००,०००	८००,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश सरकार, गाउँपालिका, वन कार्यालय
८	हस्पिटलको सेवा सुचारू गरी डाक्टरको व्यवस्थापन गर्ने	सङ्ख्या	१	१०,०००,०००	१०,०००,०००	गाउँपालिका	प्रदेश सरकार, सङ्घ-संस्था, स्वास्थ्य मन्त्रालय

कोड	क्रियाकलाप	इकाइ	परिमाण	अनुमानित लागत	जम्मा लागत	मुख्य जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
९	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम	सङ्ख्या	२	४००,०००	८,०००,०००	वडा कार्यालय	गाउँपालिका, रेडक्रम
१०	चट्याङबाट बच्ने उपायबारे सचेतना	सङ्ख्या	८	४०,०००	३२०,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश मन्त्रालय, शिक्षा तथा वन कार्यालय, गाउँपालिका
११	हावाहुरी प्रतिरोधी छाना निर्माण गर्ने तालिम	सङ्ख्या	३	२०,०००	६०,०००	वडा कार्यालय	प्रदेश मन्त्रालय, शिक्षा तथा वन कार्यालय, गाउँपालिका
१२	जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	सङ्ख्या	१	५,०००,०००	५,०००,०००	गाउँपालिका	विषयगत कार्यालय
१३	जोखिम क्षेत्रको भूगर्भ अध्ययन, योजना निर्माण र कार्यान्वयन	सङ्ख्या	१	१,०००,०००	१,०००,०००	गाउँपालिका	प्रदेश सरकार, गाउँपालिका, NDRRMA
१४	असिना, बाँदरको समस्याका लागि बाली बिमाको व्यवस्थापन गर्ने वा वैकल्पिक पेसा अवलम्बन गन	सङ्ख्या	१	५००,०००	५००,०००	गाउँपालिका	कृषि शाखा, बिमा कम्पनी, गाउँपालिका
कुल जम्मा					५५,०८०,०००		

खण्ड ५ :
योजनाको कार्यान्वयन

५.१ योजना कार्यान्वयन रणनीति

- विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई गाउँ कार्यपालिकाको बैठक र गाउँ सभाका सदस्यहरूबीच छलफल गरी स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिले स्वीकृत गरेको छ । अतः सम्पूर्ण योजनाको नेतृत्व मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

- प्रभावकारी उत्थानशीलताका लागि यस योजनासँग सम्बद्ध संरचना तथा प्रक्रियाहरूमा स्पष्टता एवं सुशासन कायम हुनु अत्यन्त जरूरी छ । यस योजनाको सफल कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ को दफा १७ अनुकूल हुने गरी निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको नेतृत्वमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति गठन भएको छ । उक्त समितिको सूची **अनुसूची ११** मा उल्लेख गरिएको छ ।

- मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका स्तरका दक्ष तालिमप्राप्त जनशक्ति परिचालन गर्दै जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यस्थापनका लागि स्थानीय जनसमुदायको क्षमता विकास गरिनेछ ।

- स्थानीय स्तरका परम्परागत ज्ञान, सीप, अभ्यास एवम् नवीनतम वैज्ञानिक ज्ञान तथा प्रविधिलाई आवश्यकताअनुसार समायोजन गरी जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । आवश्यकताअनुसार सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी नमूना प्रदर्शनी तथा स्थलगत अनुसन्धानका कार्यक्रमहरूसमेत गरिनेछ ।

- योजना कार्यान्वयन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ । जलवायु परिवर्तन र विपद्को प्रभाव तथा जोखिमबाट भूमिहीनलगायत विपन्न, महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका आदि वर्गमा पर्ने बढी र फरक प्रभाव पर्ने कुरालाई

मध्यनजर गरी यस योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत सो वर्गलाई विशिष्ट कार्यक्रमका साथै हरेक उपयुक्त कार्यक्रमहरूमा विशेष प्राथमकिता दिइनेछ ।

- पूर्वतयारीका लागि विशेष प्राथमिकता दिँदै विपद् व्यवस्थापन चक्रका हरेक चरणका लागि कार्यक्रमहरु **अनुसूची नं. १२** कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकास्तरीय वार्षिक एवम् आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाको कार्यान्वयनलाई नीतिगत रूपमा नै प्राथमिकतामा राखी हरेक वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा कार्यक्रम हेरी टोल विकास समिति, वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय कार्यक्रममा समावेश गरी आवश्यक बजेट विनियोजनका साथ कार्यान्वयन गर्ने-गराइनेछ । समायोजन गर्न अपनाउनुपर्ने तौरतरिका **अनुसूची १३** मा समावेश गरिएको छ ।

- यसरी नै स्थानीय सरकारका वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई वडामार्फत गाउँपालिका, विषयगत कार्यालयहरु, जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश तथा सङ्घीय सरकारमा पठाई समायोजन तथा कार्यान्वयनका लागि पहल गरिनेछ ।

- यस योजनाका कार्यहरूलाई स्थानीय स्तरमा विद्यमान सरकारी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक समूह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरूमार्फत कार्यान्वयन गरिन छ ।

- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरूका अलाबा विकासका नियमित योजनाहरूलाई समेत वातावरणमैत्री, विपद् जोखिमरहित र दिगो बनाउन चेकलिस्ट **अनुसूची १४** बमोजिम विश्लेषण गरी कार्यान्वयन गर्न जोड दिइनेछ ।

- अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको प्रभावकारिताका लागि अलग्गै कार्यक्रम तथा परियोजना जरूरी पर्छ भन्ने हुँदैन । कार्यक्रमको बृहत् प्रभावकारिताका लागि यी कार्यहरूको सुरूवात व्यक्तिगत बानी व्यवहार, आचरण तथा घरपरिवारदेखिकै अभ्यासमा परिवर्तन गर्न जरूरी देखिन्छ । **अनुसूची १५** मा उल्लेख गरिएको छ ।

- यस योजनाअन्तर्गतका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय तथा लक्षित वर्गको अपनत्वका साथै कार्यक्रमको दिगो प्रभावका लागि आधारभूत सचेतीकरण तथा क्षमता विकास, न्यूनत्तम स्थानीय योगदान/श्रमदान र समन्वयात्मक सहयोगलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

- योजना कार्यान्वयनका सिलसिलामा भए-गरेका सम्पूर्ण पत्राचार, निर्णयहरु तथा आम्दानी-खर्चको अभिलेख छुट्टै र दुरूस्त राखिनेछ । यस क्रममा भए-गरेका सम्पूर्ण लेखा तथा अभिलेखहरूलाई स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिले नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्नेछ ।

- यस योजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा भए-गरेका निर्णय तथा आम्दानी-खर्चको सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सार्वजनिक लेखापरीक्षण कम्तीमा पनि वर्षको एक पटक (आर्थिक वर्षको समाप्तिको एक महिनाभित्र) सञ्चालन गरिनेछ । तर समुदाय स्तरबाट बारम्बार प्रश्नहरु उठिरहेमा वा कार्यसमितिले मनासिव देखेमा अर्धवार्षिक रूपमा समेत सार्वजनिक सुनुवाइ तथा सार्वजनिक लेखापरीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- योजना कार्यान्वयनको प्रगति विश्लेषण गरी सोको प्रतिवेदन अर्धवार्षिक रूपमा तयार गरी सम्बन्धित निकायहरूमा पठाइनेछ । तर कुनै दातृ वा सहयोगी संस्था वा निकायसँग गरेको सम्झौताका आधारमा मासिक/त्रैमासिक रूपमा पठाउनुपर्ने भएमा सो सम्झौतालाई ध्यानमा राखी सोहीबमोजिम प्रतिवेदन तयार गरी पेस गरिनेछ ।

- यो योजना विभिन्न निकायहरूमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगका लागि पेस गरी आवश्यकताअनुसार ताकेता गरिनेछ । योजनाको कार्यान्वयनका क्रममा वा कार्यान्वयनपश्चात् देखिएका सफलताका कथाहरु अभिलेखीकरण गरी प्रचार-प्रसार गरिनेछ ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : जनसङ्ख्याका आधारमा पेसागत विवरण

वडा नं	कृषि तथा पशुपालन	नोकरी	उद्योग तथा व्यापार	ज्याला/ मजदुरी	वैदेशिक रोजगारी	विद्यार्थी (अध्ययनरत)	बेरोजगार	अन्य
१	१८२	११	२६		७		७४	
२	९४	२६	६०		२		५१	
३	१०१	३	९		०		०	
४	२२६	३	२२		३		०	
५	२९९	२	२०		४		०	
६	१९०	८	१९		४		२७	
७	३७४	१०	१६		४		१२	
८	२०८	५	११		१४		१२८	
९	४१८	२४	२१		५		३५	
जम्मा	२०९२	९२	२०४		४३		३२७	
प्रतिशत	७८.९४	३.४७	७.६९		१.६२		१२.३३	

अनुसूची २ : उमेर र लिङ्गका आधारमा जनसङ्ख्याको विवरण

वडा न	१-५ वर्ष		६-९ वर्ष		१०-१४ वर्ष		१५-१८ वर्ष		१९-३० वर्ष		३१-५९ वर्ष		६०-६९ वर्ष		७० बर्षभन्दा बढी	
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु
१	७५	६२	६५	९६	७५	६८	७३	१४३	१४५	१०६	९४	३९	२९	१६	११	७५
२	१३१	११२	९१	८४	१४८	१२४	१०३	१३३	२४९	२३४	२८८	२५८	१०५	१११	१३६	७२
३	११	१८	१३	९	२५	२९	२५	३१	३४	३६	६१	५६	२५	१८	१६	९
४	४३	३७	५२	३८	५५	३७	४५	३०	१०७	११२	८०	८०	३४	२०	१५	११
५	३०	५५	४५	४५	६२	६०	३९	५५	१०५	९४	१००	९३	३१	१४	१३	११
६	२७	४५	४१	५०	४९	४९	३७	२७	७५	८४	७७	६८	९	१०	९	६
७	५३	६०	७४	८१	७३	५६	४५	५६	१००	१०३	१३६	१२८	५४	३६	१८	८
८	७५	५७	४५	६१	६२	४८	५०	४२	११६	११४	८०	७२	३९	३७	१७	१३
९	७६	७७	५८	७१	६९	८९	४२	५५	१२९	१३३	१२७	१३९	३०	३३	९	७
जम्मा	५२१	५२३	४८४	५३५	६१८	५६०	४५९	५७२	१०६०	१०१६	१०४३	९३३	३५६	२९५	२४४	२१२

अनुसूची ३ : अपाङ्गताको विवरण

वडा नं.	अपाङ्गताका आधारमा जनसङ्ख्या		
	आंशिक अपाङ्गता	पूर्ण अपाङ्गता	परिचय पत्र प्राप्त गर्नेको सङ्ख्या
१	४	०	०
२	३	१	१
३	४	१	१
४	९	२	२
५	६		१
६	१२	४	४
७	२		०
८	१८	७	७
९	२८	६	७
जम्मा	८६	२१	२३
प्रतिशत	८०.३७	१९.६३	

अनुसूची ४ : पहिरो, ढुङ्गा खस्ने समस्या तथा भेलबाढीको जोखिममा परेका तत्वहरु

तालिका २० : पहिरो, ढुङ्गा खस्ने समस्या र भेलबाढीको जोखिममा परेका तत्वहरु

वडा	जोखिम क्षेत्र	जोखिम घरधुरी	जोखिम जनसङ्ख्या	जग्गा जमिनको क्षति, रोपनी	भौतिक संरचनाको क्षति							
					विद्यालय	स्वास्थ्य चौकी	खनेपानी	सिंचाइ	विद्युत् गृह	मन्दिर	गुम्बा विस्तीम	सडक
१	मान्दाटोल चुरी चाँगा चितै (भेलबाढी)	९	४	२	०	०	०	०	०	०	०	०
	डोल्फु गाउँको खोला (पहिरो)	४४	१०	५	०	०	०	०	०	०	०	०
	भाइलुङ खोलामा बाढी	४४	७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	मेर्की लुङबा (ढुङ्गा खस्ने)	४४	१०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	टोमेखो (बाढी)	१२	८२	३	०	०	०	०	०	०	०	०
	हिउसी (बाढी पहिरो)	१५०	१६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	ताखागाउँ (पहिरो)	४	२०	४	०	०	०	०	०	०	०	०
	खारी गाउँ (हिमपहिरो)	१३	२९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	कार्ती गाउँ (ढुङ्गा खस्ने)	१५	७५	८	०	०	०	०	०	०	०	०
	किम्री गाउँमा माथि (ढुङ्गा खस्ने)	२०	१००	३	०	०	०	१	०	०	१	०
५	ह्युल्मुक्षे सेरोग (ढुङ्गा खस्ने)	२३	११५	१०	०	०	२ धारा	०	०	०	१ गुम्वा	०
	मान्ताक्सा सेरोग (बाढी)	१३	६५	५	१	०	१	०	०	०	०	०
	दाउरा गाउँ परिपट्टी (ढुङ्गा खस्ने)	४७	२५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	रिउसा गाउँमाथि (ढुङ्गा खस्ने)	७	४५	४	१	०	०	०	०	०	१	०

६	पुवा तल्लो गाउँमा पहिरो	२	९	१४	०	०	०	०	०	०	०	०
	पाहघट्ट खोला खोला बाढी	३६	१८०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	फार्चाङ खोला बाढी	३६	१८०	०								
	रिउसा गाउँमाथि ढुङ्गा खास्ने	५	२६	६	०	०	०	०	०	०	०	०
	रिउसा घट्टा खोलामा बाढी	४७	२०४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	धार्क्य बारा (ढुङ्गा खस्ने)	२२	९०	१८	०	०	०	०	०	१	२	०
	माथिल्लो बारा (ढुङ्गा खस्ने)	५२	२६०	३०	०	०	२ धारा	०	०	०	३	०
	गाँगी बारा (बाढी)	११	४४	१५	०	०	२	०	०	०	०	०
	महदेखि विद्यालय जाने बाटो पहिरो	२००	१००	२	०	०	०	०	०	०	०	०
८	महगाउँ तल पहिरो	२०	१००	१५	०							
	बाँडार खोला खहरे बाढी	१०	५१	७	०	०	०	०	०	०	०	०
	त्यगाछिमिक बाढी	२००	९००	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	रालाम सोक्पा ढुङ्गा खस्ने	१९०	५०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	गाउको माथिबाट ढुङ्गा खास्ने	३५	१७४	४	०	०	०	०	०	०	०	०
९	छायलाको पापु खोला पुल (बाढी)	३०६	१,५३०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	छायला(बाढी)	४०	२००	२	०	१	०	१	१	०	०	०
	कोइराडासे बुन्चुरी ढाँट (पहिरो)	३४	१७०	४०	०	०	१	०	०	०	०	०
	बालुवा कुना (बाढी र पहिरो)	४०	२००	१	१	.०	०	०	०	०	०	१
	पाँपु (धारीदेखि पाल्ता सम्म पहिरो)	८५	४२५	५०	१	०	२	०	०	२	०	०
	पाँपुतिरमति (खहरे बाढी)	८५	४२५	३५	०	०	१	०	०	०	०	०
	चिमाथ (पहिरो)	१६	८०	२	१	०	०	०	०	०	०	०

स्रोत : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण, २०७८

अनुसूची ५ : वडागत सङ्कटासन्नताको अवस्था

तालिका २१ : वडास्तरीय सङ्कटासन्नताको अवस्था

वडा नं.	मानवीय क्षति	प्रभावित परिवार	घरको क्षति	आर्थिक क्षति	खेतीयोग्य भूमि र वन क्षेत्रको क्षति	सामाजिक क्षति	विगतमा भएका विपद्का घटनाक्रम	बाली लगाउने मित्र्याउने समयमा परिवर्तन	तापक्रममा आएको परिवर्तन	जोखिमले भविष्यमा पार्न सक्ने असर	स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	संस्थागत क्षमता	जनसङ्ख्याको विश्लेषण	स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधि	जम्मा अङ्क	सङ्कटासन्नताको स्तर
१	४	३	०	३	३	३	३	५	२	३	३	१	३	१	३५	मध्यम
२	२	३	१	३	३	३	२	२	२	३	३	१	३	१	३२	मध्यम
३	६	३	२	३	२	३	३	२	२	३	३	३	२	३	४०	उच्च
४	६	३	२	२	२	१	१	१	१	३	२	२	२	२	३०	मध्यम
५	४	१	१	३	३	३	३	३	२	३	३	१	३	१	३४	मध्यम
६	४	३	२	३	२	३	३	२	२	३	३	३	३	३	३९	उच्च
७	६	३	२	३	३	२	३	२	२	२	३	३	२	३	३९	उच्च
८	४	३	२	३	२	३	३	३	२	२	३	३	३	३	३९	उच्च
९	६	२	३	३	२	२	३	२	३	३	२	३	२	२	३८	मध्यम

स्रोत : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण, २०७८

अनुसूची ६ : घरधुरीहरूको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

तालिका २२ : घरधुरीहरूको सङ्कटानासन्नता स्तरीकरण

वडा नं. १

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ्कटासन्न	न्यून सङ्कटासन्न	जम्मा
१	डोल्फु	जीर्ण घर भत्किने	१५	१०	५	३०
२	डोल्फु	हिमपात	२०	१०	५	३५
जम्मा			३५	२०	१०	६५

वडा नं. २

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	होमे खो	बाढी	१२	१४	१०	३६
२	छुजेन पुल	बाढी	५०	५०	५०	१५०
३	सालाक पुल	बाढी	५०	२०	२०	९०
४	सोलाक बाटो	ढुङ्गा खस्ने	१५	०	०	१५
५	हयुसी बाटो	बाढी पहिरो	७	१०	५	२२
६	ख्यासु बाटो	ढुङ्गा खस्ने	१५	१०	६	३१
७	सालक पुल	पहिरो	१६	१०	५	३१
८	खे	पहिरो र ढुङ्गा खस्ने	३	२	३	८
९	छिथाङ	बाढी	३	२	०	५
जम्मा		१७१	११८	९९	३८८	

वडा नं. ३

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	खारी	हिम पहिरो	१३	०	०	१३
२	ताखा	पहिरो	४	१०	०	१४
३	ताखा खारी	बाढी (बाटो)	२९	०	०	२९
४	किम्री जाने	काठे पुल जीर्ण	१३	०	०	१३
जम्मा			५९	१०	०	६९

वडा नं. ४

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	किम्री	ढुङ्गा खस्ने	२०	१५	३	३८
२	किम्री	जीर्ण चिस्दिम	६	४	२	१२
३	किम्री	जीर्ण गुम्बा	२५	१५	१०	५०
४	कार्ती	कार्ती जीर्ण घर	१	०	०	१
५	कार्ती	ढुङ्गा खस्ने	१५	१०	५	३०
६	कार्ती	जोखिमपूर्ण बाटो	५	३	२	१०
७	कार्ती	जोखिमपूर्ण बाटो	५	३	२	१०
जम्मा			७७	५०	२४	१५१

वडा नं. ५

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ्कटासन्न	न्यून सङ्कटासन्न	जम्मा
१	ह्योल्मोछे	ढुङ्गा खस्ने	१०	१०	३	२३
२	मान्तासा	बाढी	१३	०	०	१३
३	कर्ताङ	बाढी	२५	०	०	२५
४	ताङ्ग्री बाटो	पहिरो	१०	०	७०	८०
५	कर्ताङ	जीर्ण घर	३	०	०	३
६	दाउरा	खहरे बाढी	१५	०	३२	४७
७	दाउरा	ढुङ्गा खस्ने	२५	०	२७	४७
जम्मा			१०१	१०	१३२	२४३

वडा नं. ६

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ्कटासन्न	मध्यम सङ्कटासन्न	न्यून सङ्कटासन्न	जम्मा
१	पुवा	बाढी, पहिरो र ढुङ्गा खस्ने	२०	१०	६	३६
२	फर्चाङखोला	बाढी	६	१०	५	२१
३	तारा याङ	ढुङ्गा खस्ने	१०	०	०	१०
४	रिउसा	ढुङ्गा खस्ने, बाढी	५०	०	०	५०
५	रिउसा	आगलागी	५	३	०	८
जम्मा			९१	२३	११	१२५

वडा नं. ७

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ् कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	महगाउँ	ढुङ्गा खस्ने	४४	२०	१०	७४
२	महगाउँ	पहिरो	१२	५	७	२४
३	महगाउँ	खहरे बाढी	५	३	३	११
४	स्कुल जाने बाटो	ढुङ्गा खस्ने	३९	४३	१८	१००
५	च्यार्चा बाटो	ढुङ्गा खस्ने, जोखिम बाटो	१३	१७	१०	४०
६	रोङबुक	बाटो जोखिममा	२०	१९	११	५०
७	थार्चा	भिर बाटो	१८	१२	७	३७
८	मह	ढुङ्गा खस्ने	१५	१२	०	२७
९	जडीबुटी खोज्ने बाटो	भिरबाट खस्ने	३५	०	०	०
१०	मह	बाटो जोखिम	४८	०	०	४८
जम्मा			२४६	११९	६६	४३१

वडा नं. ८

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ् कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	माङ्ग्री	पहिरो	१०	१०	०	२०
२	रालामसक्पा	ढुङ्गा खस्ने	५	०	०	५
३	माङ्ग्री	ढुङ्गा खस्ने	२०	१०	५	३५
४	माङ्ग्री	खहरेबाढी	१०	०	०	१०
जम्मा			४५	२०	५	७०

वडा नं. ९

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ् कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
१	छायाला	जोखिमपूर्ण पुल	४०	२६६	०	३०६
२	छायाला	बाढी	१५	२०	५	४०
३	छायाला	आगलागी	१०	२१	९	४०
४	छायाला	भिरबाट खस्ने	२२	७	११	४०
५	छायाला	पहिरो	२०	१४	०	३४
६	बालुबाकुना	बाढीपहिरो	४०	०	०	४०

क्र.स	टोल	प्रकोप तथा विपद्	उच्च सङ् कटासन्न	मध्यम सङ् कटासन्न	न्यून सङ् कटासन्न	जम्मा
७	पापु	पहिरो	४५	४०	०	८५
८	पापु	भेल बाढी	३५	०	५०	८५
९	पापु	आगलागी	१५	३५	३५	८५
१०	चिमाथ	पहिरो हावाहुरी	१५	१	०	१६
जम्मा			२५७	४०४	११०	७७१

अनुसूची ७ : स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच

वडा नं. १

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
		भौतिक स्रोत		
पुल	भाइलुङ, डोल्फु कर्णाली काठे पुल	३	एक पटकमा ८ जना आवतजावत गर्न मिल्ने	जीर्ण
	झेलुङगे पुल चितै कुना	१	१६ जना हिंड्ने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री कान्जी रोवा आ.वि.डोल्फु श्री ने.रा.आ.वि.चितै	२	११० जना विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सुरक्षित आवास तथा स्थान	मेर्की ठाउँ, चितै गाउँको पारिपट्टि	२	११०० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	राम्रो
सञ्चारका साधन	ओकेटोके	४४	डोल्फुदेखि कार्तीसम्म कुराकानी गर्न सक्ने	राम्रो
यातायातका साधन	घोडा, झोवा र चौरी	३००	६० केजी बोक्न सक्ने	राम्रो
मानव संसाधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	डोल्फु र चितै गाउँमा छन् ।	५	सक्रिय	सामान्य
शिक्षक	डोल्फु	१	सही सूचना दिन सक्ने	सामान्य
कर्मचारी	डोल्फु	२	सही सूचना दिन सक्ने	सामान्य
सिकर्मी	डोल्फु	९	काम गरिरहेका	सामान्य
डकर्मी	डोल्फु	२३	काम गरिरहेका	सामान्य
		सामाजिक स्रोत		
सामुदायिक भवन	वडा कार्यालय डोल्फु गाउँमा	१	४० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
खानेपानी वितरण धारा	डोल्फु र चितै गाउँ	२	९८ घरधुरीलाई पिउने पानीको सुविधा	ठिकै
गुम्बा र मन्दिर	डोल्फु र चितै	३	८० जना व्यवस्थापन गर्न सकिन	सामान्य
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा/अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समूह	चितै र डोल्फू	६	सचेतनाको कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने	सामान्य
निर्णय तहमा भएका महिला	डोल्फु गाउँमा	१	मेलमिलाप र निर्णय गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	डोल्फु र चितै	२० %	सूचना सम्प्रेषण गर्न सक्ने	सामान्य
आर्थिक स्रोत				
व्यापार-व्यवसाय	डोल्फु	२०	विपद् पर्दा आवश्यक सामग्री उपलब्ध	मध्यम
नोकरी	डोल्फु	५	विपद् पर्दा सहयोग गर्न सक्ने	मध्यम
प्राकृतिक स्रोत				
खेतीयोग्य भूमि	डोल्फु	५० रोपनि	४५घरघुरीलाई ४ देखि ६ महिना धान्ने	
अन्य (उल्लेख गर्नुपर्नेछ)	डोल्फु	जडीबुटीहरु सङ्कलन	घर खर्चमा सहज	मध्यम
प्राकृतिक धारा वा मूल	डोल्फु	२ ओटा	४५ घरधुरीले सुविधा पाइरहेको	राम्रो
वनजङ्गल (हेक्टर)	डोल्फु	५० हेक्टर	काठदाउरामा सहजता	
खेर गइरहेको जमिन	डोल्फु	४० रोपनी		

वडा नं २ (मुगु गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
पुल	छुजेन	१	३० जना मानिस, घोडा र चौंरी आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	रिमार जाने ओडार	१	२०-२५ जना घोडा ,चौंरी आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	छापा खोला	१	३०, ४० जना घोडा, चौंरी आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	मूल पुल	१	३०-४० जना मान्छे आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	टालाक पुल	१	३०-४० जना मान्छे आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	सानो काइगी	१	३० जना घोडा, आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	ठूलो काइगी	१	४० जना घोडा, चौंरी आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
वडा भवन	मुगु	१	१३० जना व्यवस्थापन गर्न सक्ने	सामान्य
स्वास्थ्य भवन	मुगु स्वास्थ्य भवन	२	४०० जना व्यवस्थापन गर्न सक्ने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री जना जागृति आधारभूत विद्यालय मुगु	२	२०० जना विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	राम्रो
सुरक्षित आवास तथा स्थान	गुम्बा र विद्यालय	२	४०० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सञ्चारका साधन	NTC टावट, मोबाइल	४०० जति मोबाइल	३ जी नेटवर्क	सामान्य
यातायातका साधन	घोडा, खच्चर, चौंरी	६००	५० केजी बोक्न सक्ने	सामान्य
मानव संसाधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	मुगु	९	स्वास्थ्यसम्बन्धी जानकारी दिन सक्ने	सामान्य
शिक्षक	मुगु	३	विपद्पछि सही सूचना दिन सक्ने	सक्रिय
कर्मचारी	मुगु	१५	खोज र उद्धार गर्नेका लागि सञ्चार गर्ने सक्ने	सक्रिय

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
सिकर्मी	मुगु	१५	विपद्पछि पुनः निर्माण गर्ने सक्ने	सामान्य
डकर्मी	मुगु	१०	विपद्पछि पुनः निर्माण गर्ने सक्ने	सामान्य
सामाजिक स्रोत				
खानेपानी वितरण धारा	मुगु	२	२०० घरधुरीलाई पिउने पानिको सुविधा पुगेको	जिर्ण
गुम्बा	मुगु	सामुदायिक गुम्बा २ निजी गुम्बा १२	२००० व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा/अपाङगता भएका व्यक्तिहरूको समूह	मुगु	३	विपद्को समयमा सहयोग गर्न सक्ने	सक्रिय
निर्णय तहमा भएका महिला	मुगु	३	समुदायको व्यक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	मुगु	४३ प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	सामान्य
आर्थिक स्रोत				
व्यापार-व्यवसाय	मुगु	५० (पसल र होटेल)	विपद्को बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
प्राकृतिक स्रोत				
प्राकृतिक धारा वा मूल	मुगु	२	खानेपानीको व्यवस्था	जिर्ण
खेतीयोग्य भूमि	मुगु	५०० वर्गमिटर	उत्पादन कम हुने	रूखो जमिन
नदीनाला	मुगु	१ नदी १ खोला	सिँचाइ गर्ने मिल्ने ,आगालागी हुँदा प्रयोग गर्न मिल्ने	राम्रो
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	मुगु	५०००० हजार हेक्टर	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने	राम्रो
खेर गइरहेको जमिन	मुगु	९०० रोपनी		

वडा नं ३ (ताखा र खारी गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक संरचना				
पुल	काठेपुल (खोलुङ, ङिलुङ टाक्पाल र खिम्ङी चागा)	४	१० जना आवातजवात गर्न सक्ने	सामान्य
	फलमे पुल (चेजाङफु र टाक्जाम)	२	१३ जना आवातजवात गर्न सक्ने	राम्रो
वडा भवन	ताखा गाउँको तलपट्टी	१	८० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री ने.रा. आ.वि.ताखा मुगु श्री ने.रा. आ.वि.खारी मुगु	२	१५० जना विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सुरक्षित आवास तथा स्थान	खाङजुङ र लाजोक	२	३०० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	खुला चौर
सञ्चारका साधन	मोबाइल फोन	३७	काम चलिरहेको	मध्यम
यातायातका साधन	घोडा र झोवा	३३	एक झोवाको ५० केजी बोक्ने क्षमता	ठिकै
मानव संसाधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	ताखा र खारी	३	स्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना फैलाउने	ठिकै
शिक्षक	ताखा खारी	४	अध्यापन गराइरहेका	मध्यम
कर्मचारी	ताखा खारी	१४	गाउँमै काम गर्न सक्ने जनशक्ति	मध्यम
सिकर्मी	ताखा खारी	७	पुनर्निर्माणका कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
डकर्मी	ताखा खारी	५	पुनर्निर्माणका कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
खानेपानी वितरण धारा	ताखा खारी	५	पिउने पानीको सुविधा	जिर्ण
सामाजिक संरचना				

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
गुम्बा	ताखा खारी	३	७०० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
महिला/आमा/अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समूह	ताखा खारी	(२ ओटा आमा समूह र १ ओटा स्वस्थ्य समूह)	विपद्को बेला सामूहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने	मध्यम
निर्णय तहमा भएका महिला	ताखा	१ जना केसिडिसी कार्यसमिति सदस्य	समुदायको व्यक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	ताखा खारी	४७ %	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	सामान्य
आर्थिक स्रोत				
व्यापार-व्यवसाय	ताखा खारी	५	विपद्का बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
बचत समूह	ताखा खारी	४	आर्थिक सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
प्राकृतिक धारा वा मूल	ताखा खारी	१	खानेपानीको व्यवस्था	जिर्ण
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	ताखा खारी	५३० हेक्टर	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने	मध्यम
खेर गइरहेको जमिन	ताखा खारी	५० रोपनी		

वडा नं ४ (कार्ती र किम्री गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत				
पुल	काठे पुल (कार्ती कर्णली पुल)	१	५ जना अवातजवात गर्न सक्ने	सामान्य
वडा भवन	कार्ती किम्री विचमा	१	३५ जना बस्न मिल्ने	माध्यम
विद्यालय भवन	छायनाथ आधारभूत विद्यालय, किम्री र एब्लाङ आधारभूत विद्यालय, कार्ती	२	२५० विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य र जीर्ण
सुरक्षित आवास तथा स्थान	दुवै विद्यालय र प्रलोक	२	१२००	खुला चौर
सञ्चारका साधन	ओकेटोके मोबाइल सेट	१३०	मोबाइल नेकवर्कमा समस्या	सामान्य

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
यातायातका साधन	घोडा, झोवा, खच्चड	६०	प्रतिझोवा ५० केजी बोक्ने क्षमता	ठीक
मानव संसाधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	कार्ती र किम्री	३	स्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, भिटामिन वितरण	ठीक
शिक्षक	कार्ती र किम्री	३	सही सूचना लिन र दिन सक्ने	सामान्य
कर्मचारी	कार्ती र किम्री	७	विपद्का समयमा सहयोग पुऱ्याउन सकिने	मध्यम
सिकर्मी	कार्ती र किम्री	१५	विपद्पछिको पुनर्निर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
डकर्मी	कार्ती र किम्री	१०	विपद्पछिको पुनर्निर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
सामाजिक संरचना				
खानेपानी वितरण धारा	कार्ती र किम्री	४	पिउने पानिको सुविधा पुगिरहेको	सामान्य
गुम्बा	कार्ती र किम्री	२	विपद्का बेला १३७ जना सुरक्षितसँग बस्न सक्ने	सामान्य
महिला/आमा/अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समूह	कार्ती र किम्री	६ (४ ओटा आमा समूह र २ ओटा स्वास्थ्य समूह)	विपद्का बेला सामूहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने	मध्यम
निर्णय तहमा भएका महिला	कार्ती	१ जना केसिडिसी कार्यसमिति सदस्य	समुदायका व्यक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	कार्ती र किम्री	४८ प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	मध्यम
व्यापार-व्यवसाय	कार्ती र किम्री	२० (पसल, होटेल)	विपद्का बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
बचत समूह	कार्ती र किम्री	४२	विपद्मा पूर्वतयारी गर्न सक्ने आर्थिक सहयोग मिल्ने	सामान्य

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
प्राकृतिक स्रोत				
प्राकृतिक धारा वा मूल	कार्ती	१	खानेपानीको व्यवस्था	जीर्ण
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	कार्ती र किम्री	१२०० हेक्टर	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने ।	मध्यम
खेर गइरहेको जमिन	कार्ती र किम्री	२०० रोपनी		

वडा नं ५ (दाउरा गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत				
पुल	काठेपुल (छुराक, ताङ्ग्री, दाउरा गाउँको छुराक खोलामा, दाउरा लाधे गाड)	४	२० जना अवातजावत गर्न सक्ने	सामान्य
फलमे पुल	तिसिटुप	१	१२ जना आवजजावत गर्न मिल्ने	राम्रो
स्वास्थ्य भवन	पुलु	१	१३ जनालाई एकै पटकमा सेवा लिन मिल्ने	सामान्य
गाउँपालिका तथा वडा भवन	कोन्स्यार	२	२२० जना बस्न मिल्ने	पक्की
विद्यालय भवन	श्री माहाने आधारभूत विद्यालय, दाउरा श्री सरस्वती आधारभूत विद्यालय, सेरोग	२	२१० विद्यार्थी	सामान्य र जीर्ण
सुरक्षित आवास तथा स्थान	छुमा र विद्यालयमा	२	५००	खुला चौर
सञ्चारका साधन	एनटिसी टावर, खार्की डाडा मोबाइल सेट	१ १३०	२००० मोबाइल चल्न सक्ने १३० जनासँग मोबाइल छ	ठिकै
यातायातका साधन	घोडा, झोवा, खच्चड	६०	५० केजी बोक्ने क्षमता	ठिकै
मानव संसाधन				

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	दाउरा र सेरोग	३	स्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, भिटामिन वितरण	ठिकै
शिक्षक	दाउरा र सेरोग	२	अध्यापन गरारहेको	सक्रिय
कर्मचारी	दाउरा र सेरोग	७	विपद्पूर्व र पश्चात् सही सूचना प्रदान गर्ने	राम्रो
सिकर्मी	दाउरा र सेरोग	२०	विपद्पछिको पुनर्निर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	राम्रो
डकर्मी	दाउरा र सेरोग	१५	विपद् पछिको पुननिर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	राम्रो
सामाजिक स्रोत				
खानेपानी वितरण धारा	दाउरा र सेरोग	७	पिउने पानीको व्यवस्था	
गुम्बा	दाउरा र सेरोग	२	विपद्का बेला २०० जना सुरक्षितसँग बस्न सक्ने	
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा /अपाङ् गता भएका व्यक्तिहरुको समूह	दाउरा र सेरोग	७ (५ ओटा आमा समूह र २ ओटा स्वस्थ्य समूह)	विपद्का बेला सामुहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने	ठिकै
निर्णय तहमा भएका महिला	सेरोग	१ जना कार्यपालिका सदस्य	समुदायको व्यक्तिहरुलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	ठिकै
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	दाउरा र सेरोग	४० प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	ठिकै

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
		आर्थिक स्रोत		
व्यापार व्यवसाय	दाउरा, सेरोग र पुलु	४० (पसल, होटेल)	विपद्को बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने	
बचत समूह	दाउरा र सेरोग	६० जना जति	विपद्मा पुर्वतयारी गर्न सक्ने	
बैङ्क तथा वित्तीय संस्था	पुलु	राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक	आर्थिक क्रियाकलाप गर्न सक्ने	
प्राकृतिक स्रोत				
प्राकृतिक धारा वा मूल	सेरोग, दाउरा	१	खानेपानीको व्यवस्था	
सिँचाइको साधन र स्रोत	दाउरा	१	खेतीपातीमा सहयोग	
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	सेरोग, दाउरा	१२०० रोपनी	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने	
खेर गइरहेको जमिन	सेरोग, दाउरा	७५ रोपनी		

वडा नं ६ (पुवा र रिउसा गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
		भौतिक स्रोत		
पुल	काठेपुल (रिउसा बगार, नेचिन खोला, सोम्जुङ, फोर्चाङ, पाह खोला र ध्यले खोला)	६	३० जना आवातजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	फलमे पुल (क्याङदो र पुलु)	२	२७ जना	राम्रो
वडा भवन	तारायान	१	७० जना बस्न मिल्ने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री ने.रा.आ.वि.रिउसा श्री नेछेन आ.वि.पुवा	२	१३५ जना विद्यालय व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सुरक्षित आवास तथा स्थान	लाजोक र रिउसा गाउँमाथि	२	९०० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	खुला चौर

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
सञ्चारका साधन	मोबाइल सेट १५४	१५४	मोबाइललाई चलाउने र सूचना दिन सक्ने	मध्यम
यातायातका साधन	घोडा र झोवा	९४	५० केजी बोक्ने क्षमता	ठिक
मानव संसाधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	रिउसा पुवा	३	स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, भिटामिन वितरण	ठिक
शिक्षक	रिउसा पुवा	५	सही सूचना लिन र दिन सक्ने	मध्यम
कर्मचारी	रिउसा पुवा	१२	विपद्पूर्व र पश्चात् सही सूचना प्रदान गर्ने, आर्थिक सहयोग गर्न सक्ने	मध्यम
सिकर्मी	रिउसा पुवा	११	काम गरिहेका	मध्यम
डकर्मी	रिउसा पुवा	२३	काम गरिहेका	मध्यम
खानेपानी वितरण धारा	रिउसा पुवा	३	पिउने पानीको व्यवस्था गर्ने	मध्यम
गुम्बा	रिउसा पुवा	४	विपद्का बेला ४३२ जना जति सुरक्षितसँग बस्न सक्ने	सामान्य
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा /अपाङ् गता भएका व्यक्तिहरुको समूह	रिउसा पुवा	५ (३ ओटा आमा समूह र २ ओटा स्वास्थ्य समूह)	विपद्का बेला सामुहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने	मध्यम
निर्णय तहमा भएका महिला	रिउसा पुवा	१	समुदायको व्याक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	रिउसा पुवा	२५ प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	सामान्य
व्यापार व्यवसाय	रिउसा पुवा	३६ (पसल, होटेल)	विपद्का बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
बचत समूह	रिउसा पुवा	४	विपद्मा पूर्वतयारी गर्न सक्ने	सामान्य

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
प्राकृतिक धारा वा मूल	रिउसा पुवा	१	खानेपानीको व्यवस्था	जीर्ण
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	रिउसा पुवा	१३०० हेक्टर	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने	मध्यम
खेर गइरहेको जमिन	रिउसा पुवा	२५ रोपनी		

वडा नं ७ (महगाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
		भौतिक स्रोत		
पुल	काठेपुल (छल्दाक, च्याप्नी, कुसी, ग्यानामा, चौरी सुम्ना, उरी खोला, लिनिया र रोङबुक, सिवार, छोङदाक र सेम)	१२	४७ जना आवतजावत गर्न सक्ने	१ सामान्य १ जीर्ण
फलामे पुल	ढुङ्गेधारा र च्याप्नी गाड	२	५३	राम्रो
वडा भवन	मह दोल्थाक	१	११३ जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	राम्रो
स्वास्थ्य भवन	धेम खोला	१	एक दिनमा १२ सेवा लिन मिल्ने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री जन कल्याण आ.वि.मह मुगु	१	१५० जना विद्यार्थी पठनपाठन गर्न मिल्ने	सामान्य
सुरक्षित आवास तथा स्थान	खाङरोल	१	१९०० जना अट्ने	खुला चौर
सञ्चारका साधन	मोबाइल सेट ६००	६००		मध्यम
यातायातका साधन	घोडा, झोवा, खच्चड	१५३	प्रतिझोवा ५० केजी बोक्ने क्षमता	ठीक
		मानव संसाधन		
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	मह	३	सक्रिय	ठीक

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
शिक्षक	मह	२	सक्रिय	राम्रो
कर्मचारी	मह	१३	सक्रिय	मध्यम
सिकर्मी	मह	३५	गाउँमा काम गर्न सक्ने	मध्यम
डकर्मी	मह	९४	गाउँमा काम गर्न सक्ने	मध्यम
सामाजिक स्रोत				
खानेपानी वितरण धारा	मह	४	ठिकै	
गुम्बा	मह	४	विपद्का बेला ७०० जना बस्न मिल्ने	सामान्य
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा /अपाङ् गता भएका व्यक्तिहरुको समूह	मह	(५ ओटा आमा समूह र ३ ओटा	विपद्का बेला सामुहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने । समूहमा रही विपद् जोखिमको विश्लेषण तथा पुर्वतयारी गर्न सक्ने	मध्यम
निर्णय तहमा भएका महिला	मह	१	समुदायको व्याक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने ।	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	मह	४३ प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने ।	सामान्य
आर्थिक स्रोत				
व्यापार व्यवसाय	मह	५७ (पसल, होटेल)	विपद्का बेला आर्थिक जोहो तथा सहयोग गर्न सक्ने ।	सामान्य
बचत समूह	मह	३	आर्थिक सहयोग गर्न सक्ने	सामान्य
प्राकृतिक स्रोत				
प्राकृतिक धारा वा मूल	मह	४	खानेपानीको व्यवस्था	जीर्ण
वनजङ्गल (हेक्टर)	मह	३२००	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने ।	मध्यम
खेर गइरहेको जमिन	मह	९००		

वडा नं ८ (माङ्ग्री गाउँ)

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत				
पुल	काठेपुल (ताक्ली र चेजी)	२	१७ जना आवतजावत गर्न सक्ने	सामान्य
	फलामे पुल (ढुङ्गे धारा)	१	२३ जना	राम्रो
वडा भवन	स्यार्की लामुक	१	८० जना बस्न मिल्ने	राम्रो
विद्यालय भवन	श्री बुद्ध नमुना मा.वि.माङ्ग्री	१	१२०० जना विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	सामान्य
सुरक्षित आवास तथा स्थान	जोरूक र थाङ	२	१७०० जना	खुला चौर
सञ्चारका साधन	मोबाइल सेट ६५२	६५२	मोबाइललाई चलाउने र सूचना दिन सक्ने	मध्यम
यातायातका साधन	घोडा र झोवा	१३५	५० केजी बोक्ने क्षमता	ठीक
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	माङ्ग्री	२	स्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, साधारण औषधीहरु वितरण गर्ने, भिटामिन वितरण	ठीक
शिक्षक	माङ्ग्री	१	सही सूचना लिन र दिन सक्ने	मध्यम
कर्मचारी	माङ्ग्री	१०	विपद्पूर्व र पश्चात् सही सूचना प्रदान गर्ने, आर्थिक सहयोग गर्न सक्ने	मध्यम
सिकर्मी	माङ्ग्री	७	विपद्पछिको पुनर्निर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
डकर्मी	माङ्ग्री	७९	विपद् पछिको पुननिर्माणमा कार्य गर्न सक्ने	मध्यम
खानेपानी वितरण धारा	माङ्ग्री	५	पिउने पानीको व्यवस्था	मध्यम
गुम्बा	माङ्ग्री	४	विपद्का बेला ८०० जनाजति सुरक्षितसँग बस्न सक्ने	सामान्य
महिला/आमा /अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समूह	माङ्ग्री	७ (५ओटा आमा समूह र २ ओटा स्वस्थ्य समूह)	विपद्का बेला सामूहिक प्रतिकार्य गर्ने सक्ने	मध्यम

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
निर्णय तहमा भएका महिला	माङ्ग्री	२ जना कार्यपालिका सदस्य	समुदायको व्यक्तिहरूलाई सम्झाई-बुझाई गर्न सक्ने	सामान्य
शैक्षिक अवस्था (म/पु)	माङ्ग्री	३० प्रतिशत साक्षर	सही सूचना प्रदान गर्न सक्ने	सामान्य
आर्थिक स्रोत				
व्यापार व्यवसाय	माङ्ग्री	२४ (पसल, होटेल)	विपद्का बेला आवश्यक सहयोग	सामान्य
बचत समूह	माङ्ग्री	५	विपद्मा पूर्वतयारी गर्न सक्ने	सामान्य
प्राकृतिक धारा वा मूल	माङ्ग्री	१	खानेपानीको व्यवस्था	जीर्ण
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)	माङ्ग्री	१२०० हेक्टर	काठ तथा वन पैदावर उपलब्ध हुने	मध्याम
खेर गइरहेको जमिन	माङ्ग्री	२४ रोपनी		

वडा न. ९

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
भौतिक स्रोत				
पुल	काठेपुल	८	एक पटकमा ३० जना आवतजात गर्न सक्ने	कच्ची
	फलामको पुल	४	एक पटकमा ३० जना आवतजात गर्न सक्ने	पक्की
बाँध	तटबन्धन	३	कमजोरी	सामान्य
विद्यालय भवन	श्री आनन्द आधारभूत विद्यालय चिमाथ श्री नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालय पाँपु श्री नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालय छायाला	३	८६५ विद्यार्थी व्यवस्थापन गर्न सकिने	सबै भवनहरु भूकम्प प्रतिरोधी नभएको
वडा कार्यालय	वडा नं. ९ छायलको ढाँड भन्ने ठाउँमा	१ ओटा भवन	पक्की	राम्रो
सुरक्षित आवास तथा स्थान	छायलाको ढाँड, चिमाथको खेल मैदान, पाँपु	३	६५० जना व्यवस्थापन गर्न सकिने	

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
सामुदायिक चर्पी	छैन			
सञ्चारका साधन	छ			
यातायतका साधन	घोडा, खच्चर र झोवा		प्रतिघोडा ३० देखि ५० केजीसम्म बोक्न सक्ने	ठिकै
मानव संसधन				
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	छ	९	स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचना प्रवाहमा सहयोग	सक्रिय
तालिमप्राप्त कृषि प्राविधिक	०	५	गाउँमा कृषिसम्बन्धी प्रासविधिक सहयोग गर्ने	सक्रिय
शिक्षक	०	७	अध्यापन गराइरहेका	सक्रिय
सिकर्मी	०	२१	गाउँमा काम गरिरहेका	भूकम्प प्रतिरोधी भवन बनाउन
डकर्मी	०	४०	गाउँमा काम गरिरहेका	
सामाजिक स्रोत				
सामुदायिक भवन	चिमाथ	१	५० जना बस्न सक्ने क्षमता भएको	ठिकै
खानेपानी वितरण धारा	छ	५	वडा नं ९ मा खानेपानीको सुविधा पुगिरहेको	ठिकै
मठमन्दिर	देवता थान	६	राम्रो	राम्रो अवस्थामा
सामाजिक संरचना				
महिला/आमा /अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समूह	महिला आमा समूह वडा नं ९	५ ओटा	नियमित बैठक बसिरहेका	सक्रिय अवस्थामा छ
आय-आर्जनमा सक्रिय महिला समूह	छ	५ ओटा	नियमित बचत सङ्कलन	सक्रिय

विवरण	नाम र रहेको स्थान (कहाँ)	सङ्ख्या (कति)	क्षमता	अवस्था
आर्थिक स्रोत				
व्यापार व्यवसाय				
बचत समूह	छ	३ ओटा	राम्रो	सक्रिय अवस्थामा छ
बैङ्क तथा वित्तीय संस्था				
प्राकृतिक स्रोत				
निजी ताल तलैया	छ			
प्राकृतिक धारा वा मूल				
नदीनाला		२		
ताल तथा पोखरी		९ ओटा		

अनुसूची ८ बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी क्रियाकलापहरु

तालिका २४ : बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी क्रियाकलापहरु

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
भूकम्प	स्थानीय संरचना निर्माण संहिता बनाई कडाइका साथ लागू गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	गाउँपालिका	२०७९ भित्र
	सार्वजनिक संरचनाहरुको प्रमाणीकरण तथा प्रबलीकरण गर्ने, अपाङ्गमैत्री संरचना निर्माण गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	प्रदेश तथा सङ्घीय सरकार	२०८१ भित्र
	भूकम्पीय जोखिमसम्बन्धी, माटो परीक्षणसम्बन्धी भूगर्भविद् र माटो विशेषज्ञबाट अध्ययन गरी भूकम्पीय जोखिम पहिचान गर्ने गराउने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ भित्र

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
पहिरो	पहिरोबाट जोखिम रहेको स्थानहरूको पहिचान भएको स्थानबाट सुरक्षित स्थानमा घरपरिवारलाई व्यवस्थापन गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	जल उन्पन्न प्रकोप डिभिजन कार्यालय, स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ भित्र
	भुगर्भविद्ले अध्ययन गरी उच्च जोखिम स्थानका घरपरिवारलाई सुरक्षित स्थानमा यथाशीघ्र स्थानान्तरण	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरु	२०८० भित्र
	स्थानान्तरण गर्ने नीति कार्यान्वयन गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	राष्ट्रिय विपद् व्यवस्थापन प्राधिकरण	२०८९ भित्र
	उच्च जोखिम क्षेत्र व्यवस्थापन नीति बनाई कार्यान्वयन गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ भित्र
वन्यजन्तु आतङ्क	अन्नबालीको छेउछाउ मलासिस जातको घाँसपात लगाउने र लगाउन प्रोत्साहन गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	निरन्तर
	वन्यजन्तुबाट जोगिन हेरालु राख्ने, धपाउने व्यवस्था गर्ने र नियन्त्रण गर्न सक्ने जनशक्ति तयार गर्ने जङ्गलमा बाँदरले मन पराउने खालका फलफूलहरु रोप्ने आवश्यकताअनुसार सिकारी कुकुरहरूबाट बाँदर धपाउने व्यवस्था गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	निरन्तर
	आवश्यकताअनुसार पटका पड्काएर धपाउने, गुलेलीले धपाउने र शङ्ख फुक्ने जस्ता कार्य गर्नुपर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	निरन्तर
	वन्यजन्तुबाट जोगिन हेरालु राख्ने, धपाउने व्यवस्था गर्ने र नियन्त्रण गर्न सक्ने	वडा र समुदाय	गाउँपालिका	निरन्तर

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
	वन्यजन्तु विशेष गरेर बाँदर नियन्त्रण्का लागि नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	२०७९ भित्र
	वन्यजन्तुबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि साइरन राख्ने र व्यवस्था मिलाउने बादरलाई समातेर राष्ट्रिय निकुञ्जमा लगेर छाड्ने व्यवस्था गर्ने	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	गाउँपालिका, कृषि शाखा	२०८० भित्र
भेलबाढी	बाढी प्रभावित जोखिम क्षेत्रमा बस्ती तथा संरचनाहरु बनाउन नदिन नीतिगत व्यवस्था गर्ने जोखिम संवेदनशिल भूउपयोग योजनाको तर्जुमा गरी योजनाले निदृष्ट गरेको क्षेत्रमा साना अल्पीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, जोखिम बस्तीहरूलाई एकीकृत रूपमा सुरक्षित स्थानमा बसोबासको व्यवस्था मिलाउने भेलबाढीको उच्च जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रमा तारजाली, मेसिनरी वाल, बाँस, अम्रिसो, बकाइनो जस्ता रूखहरु लगाउने, वर्षाको समयमा सम्भावित जोखिम क्षेत्रका बस्तीहरूलाई अपनाउनुपर्ने सावधानीका विषयमा स्थानीय सञ्चारका साधानबाट सूचनाको प्रसारण गर्ने ।	गाउँपालिका	स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ भित्र
खडेरीका कारण बालीनाली नाश हुने तथा महामारी र आगलागीको सम्भावना	सुक्खा सहने खालका बाली तथा जातको प्रवर्द्धन गर्ने	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	जिल्ला कृषि, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
	भिरालो जमिनमा वृक्षारोपण गर्ने र भूउपयोग नीति तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ-संस्थाहरु	
	सिँचाइको वैकल्पिक उपायहरुको खोजी गरी सिँचाइको प्रबन्ध मिलाउने,	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	जिल्ला कृषि विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	२०८० भित्र
	कुलो तथा नहर मर्मत,	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	जिल्ला, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
	पोखरी संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	जिल्ला कृषि, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
	प्लास्टिक पोखरी निर्माण	गाउँपालिका कृषि विकास शाखा	जिल्ला कृषि विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु, जिल्ला भूमिगत सिँचाइ कार्यालय	२०८० भित्र
	जनचेतनामूलक कार्यक्रममहरु जस्तै सडक नाटक, माइकिङ गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु,	निरन्तर
महामारी	शौचालयको सही प्रयोग गर्न उत्प्रेरित गर्नेलगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका, स्वास्थ्य चौकी, सरसफाइ शाखा	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु,	निरन्तर
	फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि मुख्य स्थानहरुमा डस्टबिनको व्यवस्था गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु,	२०७९ भित्र

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
	विद्यालयमा व्यक्तिगत सरसफाइ, शौचालय निर्माण तथा खानेपानीका लागि सहयोग गर्ने	गाउँपालिका शिक्षा शाखा	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
	व्यक्तिगत तथा सामूहिक स्वास्थ्यका बारेमा जनचेतना जगाउने	गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, स्वास्थ्य चौकी, महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
	टोल सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चलान गर्ने	गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु, स्वास्थ्य चौकी, महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरु, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
जलवायु परिवर्तनको असर	बाँझो जमिन तथा बाटो किनार क्षेत्रमा वृक्षारोपण, सिमसार क्षेत्र तथा पोखरी संरक्षण	गाउँपालिका	डिभिजन वन कार्यालय र विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
रोग तथा कीराको आक्रमणबाट बालीनाली र तथा पशुहरुको क्षति	रोग अवरोधक जातका बालीको प्रवर्द्धन गर्ने	गाउँपालिका, कृषि विकास शाखा	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	निरन्तर
	बालीचक्र मिलाएर खेती गर्न जनचेतना जगाउने			निरन्तर

प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
	सुधारिएको खोर तथा गोठको प्रवर्द्धन गर्ने	गाउँपालिका, पशु विकास शाखा	जिल्ला पशुविज्ञ केन्द्र तथा भेटेरिनरी अस्पताल, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	
हावाहुरीका कारण कच्ची संरचनाहरु, बिजुलीका पोलहरु, अग्ला रुखहरुबाट मानवीय, पशुचौपाया तथा भौतिक क्षति हुन सक्ने	कच्ची संरचना, घरका छानाहरु, विद्युतीय पोलहरु तथा प्राकृतिक स्रोतहरुको उचित व्यवस्थापन र जनचेतना जगाउने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	नियमित
असिनापानीका कारण अन्न, फलफूल तथा तरकारी बालीमा हुन क्षति	बाली बिमा तथा टनेल खेतीमा प्रोत्साहन गर्ने	गाउँपालिका, कृषि शाखा	जिल्ला कृषि ज्ञान केन्द्र, विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु	नियमित
चट्याङबाट मानवीय, भौतिक तथा प्राकृतिक क्षति	अनुदानमा आधारित अर्थिङ प्रणालीलाई अनिवार्य गर्ने, सार्वजनिक भवनहरुमा अर्थिङ अनिवार्य गर्ने	गाउँपालिका	सम्बन्धित परिवार र वडा	नियमित

अनुसूची ८ (क) : प्रतिकार्य योजना

तालिका २५ : (क) प्रतिकार्य योजना

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधि
प्रकोपबाट विशेष गरी भेलबाढी, पहिरो, भूकम्पबाट घरहरु, विद्यालयहरु, खानेपानी संरचनाहरुमा क्षति पुग्नुका साथै उच्चदरमा मानिसको मृत्यु हुने सम्भावना	• स्थानीय जलवायु उत्थानशील समितिको आकस्मिक बैठक बोलाउने • वडा स्तरमा वडा जलवायु उत्थानशील समितिको आकस्मिक बैठक बोलाउने • प्रहरी तथा स्थानीय स्तरमा तयार गरिएका खोज तथा उद्धारका दक्ष व्यक्तिहरुको परिचालन गरी खोज तथा उद्धारका कार्य गर्ने र सुरक्षित स्थानमा राख्ने • घाइतेहरुलाई प्राथमिक उपचार गरी तत्काल एम्बुलेन्स बोलाई अस्पताल पुऱ्याउने व्यवस्था गर्ने • जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग सर्म्पक समन्वय गरी अवस्थाको जानकारी दिने र प्रभावकारी सञ्चारको व्यवस्था मिलाउने • महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको विशेष व्यवस्था मिलाउने	गाउँपालिका	७ घण्टाभित्र
	• विपद्बाट प्रभावितहरुको प्रारम्भिक तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने र आवश्यक सामग्रीको पहिचान गर्ने • घाइतेहरुको उपचारका लागि अस्थायी शिविर खडा गर्ने र सबै स्वास्थ्य संस्थालाई सक्रिय वनाउने • प्राथमिक उपचार स्वयम्सेवकहरु परिचालन गर्ने • विपद्बाट प्रभावितहरुका लागि तत्काल राहतका सामग्रीहरु तयारी खाना उपलब्ध गराउने • खोज तथा उद्धारका कार्य जारी राख्ने • समुदायका मानिसहरुको बहुमूल्य सामानहरुको सुरक्षाको व्यवस्था मिलाउने	गाउँपालिका	२४ घण्टाभित्र
	• विपद्बाट प्रभावितहरुको विस्तृत क्षतिको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने र आवश्यकताको पहिचान गर्ने • विपद् प्रभावितहरुका लागि अस्थायी टहरा निर्माण गर्ने र अस्थायी टहरामा बस्ने व्यवस्था मिलाउने, जसका लागि त्रिपाल, टेन्टहरु, ब्ल्याङ्केट वितरण गर्ने • सामुदायिक भवनहरु भएको स्थानमा सामुदायिक भवनमा बस्ने व्यवस्था मिलाउने • प्रभावितहरुका लागि आवश्यक पर्ने तयारी खाद्य सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने	गाउँपालिका	२४ देखि ७२ घण्टासम्म

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधि
	• विपद् प्रभावितहरूका लागि आवश्यक पर्ने दाल, चामल, नुन, तेल वितरण गर्ने • प्रभावितहरूका लागि ओढ्ने, ओछ्याउने सामग्रीहरु वितरण गर्ने • सरसफाइ र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था मिलाउने • अस्थायी शौचालयहरु निर्माण गरी सरसफाइसम्बन्धी चेतना जगाउने • प्रभावितहरूका लागि पकाउने भाँडाकुँडाहरु उपलब्ध गर्ने • हराएका, बिछोडिएका बालबालिकाहरूको खोजी गर्ने र आमाबाबुसँग पुनर्मिलन गराउने • बालबालिका, महिलाहरूको विशेष संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने • महिलाहरूका लागि आवश्यक पर्ने विशेष सामग्री (स्यानिटरी प्याड, हाइजिन किट, डिग्निटी किट) उपलब्ध गर्ने • शववाहनको व्यवस्था गरी मृतकहरूको व्यवस्थापन गर्ने • बालबालिकाहरूलाई विद्यालय फर्कने वातावरण तयार गर्ने र अभिभावकहरूसँग छलफल गर्ने • अस्थायी सिकाइ केन्द्र तयार गरी कक्षा सुचारू गर्ने • विभिन्न सङ्घ-संस्थाहरु समन्वय र सहकार्य गर्ने	गाउँपालिका	७२ घण्टादेखि २ हप्तासम्म
	• प्रभावितहरूका लागि निरन्तर खाद्यान्न, पानी, लत्ताकपडा, स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारी अनुगमन गरी राहतका कार्य जारी राख्ने • विद्यालयमा मनोसामाजिक परामर्श दिने सिकाइ कक्षाहरु सञ्चालन गर्ने • स्वास्थ्य शिविर कायम गरी बिरामी, घाइतेहरूको निरन्तर उपचारमा सहयोग गर्ने • महिला, बालबालिकाको बेचबिखन, यौनहिंसा, शोषणसम्बन्धी जनचेतना जगाउने र निगरानी राख्ने	गाउँपालिका	२ हप्तादेखि १ महिनासम्म

अनुसूची ८ (ख) : पूर्वतयारी योजना

तालिका २६ : पूर्वतयारी योजना

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधि
प्रकोपहरु विशेष गरी बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, हावाहुरीबाट घरहरु, विद्यालयहरु, खानेपानी संरचनाहरु र मानवीय क्षति भई जनजीवन अस्तव्यस्त हुन सक्ने	प्रत्येक वडाले कम्तीमा १५० जनसङ्ख्या र २५ घरका लागि आवश्यक पर्ने राहत सामग्रीहरु (त्रिपाल, ब्ल्याङ्केट, ओढ्ने, ओछ्याउने, तयारी खानाहरु पानी, पकाउने भाँडाकुँडा) व्यवस्थापन गरी राख्ने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	गाउँपालिकाले कम्तीमा २०० घरपरिवार र १२०० जनसङ्ख्याका लागि आवश्यक पर्ने राहत सामग्रीहरु (त्रिपाल, ब्ल्याङ्केट, ओढ्ने, ओछ्याउने, तयारी खानाहरु पानी, पकाउने भाँडाकुँडा) व्यवस्थापन गरी राख्ने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	वडा स्तरमा आगलागी, बाढी, पहिरो, भूकम्पसम्बन्धी खोज तथा उद्धार गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने	गाउँपालिका	२ वर्षभित्र
	वडा तथा गाउँपालिकास्तरमा खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरु तयारी अवस्थामा राख्ने जस्तै गैची, वेल्चा, डोरी, भऱ्याङ., सुरक्षा ज्याकेटहरु, आगलागी निभाउने सामग्रीहरु	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	खुला स्थान, सुरक्षित आवासगृहहरु पहिचान गरी राख्ने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	वडा तथा गाउँपालिका स्तरमा प्राथमिक उपचारका सामग्री, औषधी राख्ने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	महिला, बालबालिकाहरुका लागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्न तथा गैरखाद्याान्न सामग्रीहरु वडा तथा गाउँपालिका स्तरमा राख्ने जस्तै हाइजिन किट, डिग्निटी किट, स्यानिटरी प्याडहरु	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	अस्थायी शौचालय निर्माणका लागि प्यान, त्रिपालहरु भण्डारण गरी राख्ने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधि
	खानेपानी शुद्धीकरणका सामग्री स्टकमा राख्ने जस्तै पियुस, अक्वागार्ड आदि	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	विद्यालय सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने किटहरु जस्तै स्टुडेन्ट किट, किताबहरु, शैक्षिक सामग्रीहरु आदि	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	चट्याङबाट जोगिने उपायहरूवारे वडा स्तरमा जनचेतना जगाउने	गाउँपालिका	१ वर्षभित्र
	पालिकाले समुदायस्तरमा घट्न सक्ने प्रकोपको प्रोफाइल तयार गरी प्रकोपको सिजनअनुसार टेलिभिजन तथा स्थानीय रेडियोबाट स्थानीय भाषामा सचेतनामूलका कार्यक्रम तथा विज्ञापनहरु प्रसारण गर्ने	गाउँपालिका सूचना शाखा	नियमित
	स्थानीय रेडियो तथा सूचनाका अन्य माध्यमबाट केन्द्रीय जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँग समन्वय गरी साप्ताहिक तथा दैनिक रूपमा मौसमको अवस्थाका बारेमा अद्यावधिक गराउने ।	गाउँपालिका सूचना शाखा	नियमित
	राष्ट्रिय विपद् व्यवस्थापन प्राधिकरणसँग समन्वय गरि बहुप्रकोपका जोखिमका विषयमा समुदायतहमा सचेतीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका सूचना शाखा	नियमित

अनुसूची ८ (ग) : पुनर्लाभ (पुनर्स्थापना र पुननिर्माण) का क्रियाकलापहरु
तालिका २७ : पुनर्लाभका क्रियाकलापहरु

विपद्को सम्भावित अवस्था	पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधि
प्रकोपहरु विशेष गरी बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, हावाहुरीबाट घरहरु, विद्यालयहरु, खानेपानी संरचनाहरु र मानव जीवनको क्षति भई जनजीविका अस्तव्यस्तको अवस्था	• क्षति भएका संरचनाहरूको पूर्ण रूपमा लगत सङ्कलन गर्ने र प्राविधिकको लगत इस्टिमेट तयार गर्ने	गाउँपालिका	३ महिनापश्चात्
	• पूर्ण रूपमा ध्वस्त भएका घरहरु, विद्यालयहरु, खानेपानीका संरचनाहरु, विद्युत्का संरचनाहरु, सिँचाइका संरचनाको पुनर्निर्माण कार्य सुरू गर्ने	गाउँपालिका	२ वर्षभित्र
	• पुराना भग्नावशेषहरु हटाउने कार्य गर्ने	गाउँपालिका	४ महिनाभित्र
	• पुनर्निर्माणका कार्यहरु सुरू गर्दा भूकम्प, हावाहुरी, बाढी, पहिरो, चट्याङ, वन्यजन्तु, आगलागी आदि बहुप्रकोपको जोखिमबाट सुरक्षित हुने गरी संरचना निर्माण गर्ने • घरहरु, सरकारी संरचनाहरु, विद्यालय संरचना बनाउँदा अपाङ्ग मैत्री, बालमैत्री र महिलामैत्री निर्माण गर्ने	गाउँपालिका	२ वर्षभित्र
	• हावाहुरीले उडाएका छानाहरु मर्मत गरी पुनः हावाहुरीले क्षति नहुने गरी बलियो गरी बाँध्ने, प्याराफिट लगाउने	गाउँपालिका	६ महिनाभित्र
	• विद्यालयको शौचालय बहुप्रकोपबाट सुरक्षितलगायत अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री र महिलामैत्री निर्माण गर्ने	गाउँपालिका	२ वर्षभित्र
	• जीविकोपार्जनसम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने, व्यावसाय सञ्चालन गर्न अनुदान तथा ऋण सहयोग उपलब्ध गराउने	गाउँपालिका	निरन्तर
	• मनोसामाजिक समस्या भएका महिला, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिकाहरूलाई र अन्यलाई मनोसामाजिक परामर्श दिने र मनोचिकित्सक शिविर सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका	निरन्तर
	• अङ्गभङ्ग भएका बिरामीलाई निरन्तर स्वास्थ्य उपचारमा सहयोग गर्ने	गाउँपालिका	निरन्तर

अनुसूची ८ (घ) : कोरोना महामारीको न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजनाहरु
तालिका २८ : कोरोना महामारीको न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्य योजनाहरु

क.सं.	क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
१	१५ शैयाको हस्पिटलको सेवा सुचारू गरी डाक्टरको व्यवस्थापन गर्ने	गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	प्रदेश सरकार, सङ्घ-संस्था, गाउँपालिका	२०७९ असारसम्म
२	कोभिड १९ बाट बच्न अपनाउनुपर्ने स्वास्थ्य सावधानीका बारेमा जनचेतना (माइकिङ, रेडियो जिङ्गल आदि) जगाउने	गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलावायु उत्थानशील समिति	सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ भित्र
३	सेवाग्राहीहरूको चाप धेरै हुने स्थानहरु जस्तै, गापा, वडा, स्वस्थ्यचौकी कार्यालयहरूमा हातधुने स्थानको निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, स्वस्थ्य शाखा स्थानीय विपद् तथा जलावायु उत्थानशील समिति	सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ सालभित्र
४	स्वास्थ्य चौकीहरूलाई स्वास्थ सामग्रीहरु (स्वचालित ह्यान्ड स्यानिटाइजर, मास्क, ग्लोब्स, पिपिई, फेस सिल्ड आदि) उपलब्ध गराउने	गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखा, स्थानीय विव्यस	सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ सालभित्र
५	कोरोना प्रभावित तथा ज्यान गुमाउने परिवारका लागि जीविकोपार्जनमा सहयोग	गाउँपालिका, स्थानीय विपद् तथा जलावायु उत्थानशील समिति	सङ्घ संस्थाहरु	२०८० सालभित्र
६	कोरोना प्रभावित परिवारका लागि उन्नत पशु, पक्षी तथा कृषि प्रविधिसम्बन्धी तालिम तथा सहयोग	गाउँपालिका, कृषि तथा पशु विकास शाखा, स्थानीय विव्यस	कृषि ज्ञान केन्द्र, पशु अन्य सङ्घ-संस्थाहरु	२०८० सालभित्र

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	सम्भावित सहयोगी निकाय	समय अवधि
७	समुदायमा विद्यमान लैंगिक हिंसाका घटनाहरु र कोभिड-१९ का कारण पर्ने थप नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका लागि समुदायस्तरमा अभिमुखीकरण सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका सामाजिक शाखा	अन्य सङ्घ-संस्थाहरु, प्रहरी कार्यालय	२०८० सालभित्र
८	कोभिड-१९ का कारण समुदायका व्यक्तिहरुमा पर्न सक्ने मनोसामाजिक समस्या व्यवस्थापन गर्नका लागि सामग्री प्रकाशन तथा समुदायमा मनोसामाजिक परामर्शदाताद्वारा अभिमुखीकरण	गाउँपालिका, स्वस्थ्य शाखा, स्थानीय जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील समिति	सङ्घ-संस्थाहरु	२०७९ सालभित्र
९	विद्यालयहरुमा कोभिड-१९ को जोखिम न्यूनीकरण गर्न स्वास्थ्य सामग्री हस्तान्तरण	गाउँपालिका, शिक्षा शाखा, स्थानीय विव्यस	सङ्घ-संस्थाहरु	२०८० सालभित्र

अनुसूची ९ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, मुगुम कार्मारोङ

तालिका नं २९ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति

क्र.स.	नाम थर	पद	प्रतिनिधि गर्ने समुह वा संस्था	फोन नं.
१.	छिरिङ्ग काप्ने लामा	संयोजक	गाउँपालिका अध्यक्ष	९८५१०१९१६०
२.	सोनम पुटी लामा	सदस्य	गाउँपालिका उपाध्यक्ष	(९८४९८९३०८० ९८६८१८७३६४)
३.	कार्मा तुन्डुप लामा	सदस्य	वडा नं. १ अध्यक्ष	९८६८३८०६५४
४.	च्याबा तामाङ	सदस्य	वडा नं. २ अध्यक्ष	९८४१२८४८६५
५.	पासाङ लामा	सदस्य	वडा नं. ३ अध्यक्ष	९८६९५९१५७०
६.	पेमा छोइदाक तामाङ	सदस्य	वडा नं. ४ अध्यक्ष	९८६८३७७३४४
७.	धावा साङबो लामा	सदस्य	वडा नं. ५ अध्यक्ष	९८६८३७७२४३
८	ग्याल्जान तामाङ	सदस्य	वडा नं. ६ अध्यक्ष	९८६८३७७२७१

क्र.स.	नाम थर	पद	प्रतिनिधि गर्ने समुह वा संस्था	फोन नं.
९.	शशांक लामा	सदस्य	वडा नं. ७ अध्यक्ष	९८४११६४०७०
१०.	पेमा टुल्डुल लामा	सदस्य	वडा नं. ८ अध्यक्ष	९८६४३४८७०७
११.	रतन बहादुर बुढा	सदस्य	वडा नं. ९ अध्यक्ष	९८६४८१२५०६
१२.	शुवास चन्द्र रावल	सदस्य	प्रमुख प्रशाकिय अधिकृत	९८५८३२२५४९
१३.	मदन कुमार वि.सी	सदस्य	प्रहरी सहायक नीरिक्षक	९८६६२०८४९५
१४.		सदस्य सचिब	निमित्त प्रशाकिय अधिकृत	
१५.		सदस्य	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा	
१६.	जगत सुबेदी	सदस्य	प्रशासन सहायक	
१७.	गौरी कान्त चौलगाई	सदस्य	भण्डारण शाखा	
१८.	अमृता बुढा	सदस्य	वडा सचिब वडा न ७	९८६४७४४५०९
१९	विजय भाम	सदस्य	प्रशासन शाखा	

अनुसूची नं. १० : विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका उपायहरु

विगतको सिकाइबमोजिम जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण खास गरी स्थानीय स्तरका लागि अत्यन्तै अन्तरसम्बन्धित विषयवस्तु भएको र यी दुवै पक्षमध्ये कुनै एकलाई मात्र ध्यान दिई कार्यान्वयन गरिएका कार्यक्रम प्रभावकारी नहुने देखिएकाले यस योजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई पनि सँगै लैजाने प्रयास गरिएको छ ।

तालिका ३० : विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका उपायहरु

विपद्पूर्वका योजनाहरु	विपद्को समयका योजनाहरु	विपद्पश्चात्का योजनाहरु
• विपद् जोखिम क्षेत्रमा, प्रभावित तथा जोखिममा रहेका व्यक्ति वा समुदायलाई लक्षित एवम् सरोकारवालाहरूको तयारीका लागि सचेतना • आकस्मिक कोषको व्यवस्था • प्राथमिक उपचारसम्बन्धी तालिम • विपद्को समयमा आवश्यक पर्न सक्ने सुरक्षित आश्रयस्थल पहिचान र जानकारी • वडा स्तरको प्रकोप व्यवस्थापन समिति, विभिन्न कार्यदल (पूर्व सूचना, खोज तथा उद्धार, राहत व्यवस्थापन र पुनर्निर्माण, प्राथमिक उपचार) तथा स्वयम्सेवक, जिम्मेवारी र स्रोतहरूको पहिचान गर्ने • बिमा तथा सुरक्षाको व्यवस्था • आपत्कालीन उद्धार र राहत सामग्रीको व्यवस्था • पूर्वसूचना कायम गर्नका लागि माथिल्लो तटीय क्षेत्र र तल्लो तटीय क्षेत्रको सम्बन्ध विस्तार गर्ने, नदी तथा खोला किनारमा बाढीको सङ्केत चिह्न • जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण, वृक्षारोपण, क्षमता विकास कार्यहरु गर्ने • महिला, बालबालिका, अशक्त बिरामी, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गहरूको विवरण सङ्कलन गर्ने • लैङ्गिक आकलन गर्ने, लैङ्गिक भूमिका र विपद्बीचको सम्बन्ध थाहा पाउने • सामाजिक सुरक्षाका व्यवस्था मिलाउने • वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको क्षमता अभिवृद्धि र परिचालन गर्ने • समुदाय, वडा, जिल्ला स्तरमा समन्वय गरी पूर्वसूचना खोज तथा उद्धार प्राथमिक उपचार जस्ता कुराको व्यवस्थापन गर्न सम्पर्क नम्बरहरु राख्ने	• खोज तथा उद्धार • प्राथमिक उपचार र आवश्यकता हेरी यथाशीघ्र थप उपचारका लागि अस्पताल पुऱ्याउने व्यवस्था गर्ने • कार्यदल तथा स्वयम्सेवक परिचालन • निश्चित अवधिका लागि सुरक्षित क्षेत्रमा जम्मा हुने/गराउने • विपद्को अवस्था हेरी क्षतिको विवरण सङ्कलन गर्ने • क्षतिको विवरणअनुसार राहत सामग्री उपलब्ध गराउन पहल गर्ने • मृतकहरूको शव आफन्तहरूलाई बुझाउने • विपद्मा परेकाहरूलाई आफू सुरक्षित भएको विश्वास दिलाउने • मनोवैज्ञानिक असर परेकाहरूलाई मनोविमर्श दिलाउने • सुरक्षाका सवालहरु जस्तै विपद्को समयमा हुने लैङ्गिक हिंसासम्बन्धी विशेष कार्यक्रम • सुत्केरी, गर्भवती महिला, फरक क्षमता भएका, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिकाहरूको सुरक्षाका लागि विशेष क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने	• तथ्याङ्कका आधारमा अस्थायी आवासको व्यवस्थापन गर्ने • अस्थायी आवास व्यवस्था गर्दा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएकाहरूको विशेष आवश्यकता र सुरक्षाको सुनिश्चित गर्ने • क्षति भएका भौतिक पूर्वाधारहरूको पुनः निर्माण • विस्थापित भएका परिवारलाई सुरक्षित जग्गा खोजी गरी स्थानान्तरण गर्ने • न्यूनतम मानवीय अधिकारलाई सुनिश्चित/संरक्षण गर्ने • विभिन्न पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्य गर्ने

अनसूची ११ : नियमित योजना प्रक्रियामा यस योजना समायोजनको कार्ययोजना
तालिका ३२ : नियमित योजना प्रक्रियामा यस योजना समायोजन गर्ने कार्ययोजना

विवरण	उपयुक्त समय	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	असोज, कात्तिक, मङ्सिर	यस योजनाबमोजिम आ-आफ्नो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरु निर्धारित ढाँचामा पेस	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति
वडा स्तर	कात्तिक, मङ्सिर	विभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडासचिव वा सदस्य
गाउँपालिका स्तरमा			
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरु	साउन, भदौ कात्तिक, मङ्सिर	वनसँग सम्बन्धित योजनाहरु सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको साधारणसभापूर्व नै कार्यसमितिमा पेस गर्ने माथिल्लो स्तरमा लैजानुपर्ने योजना भए पनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै : इलाका वन कार्यालय)को सिफारिस गर्ने इलाका, सेक्टर तथा जिल्ला स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेस गर्ने	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति
विभिन्न परियोजनाहरु	समयानुकूल	परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोझै परियोजनाको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेस गर्ने	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी
पुनश्च : नेपाल सरकार तथा गाउँपालिकाको निर्णयबमोजिम उपर्युक्त समयतालिकामा समेत फरक हुन सक्ने हुनाले सोहीअनुसार अद्यावधिक जानकारी लिई कार्य गर्नु जरूरी हुन्छ ।			

अनुसूची १२ : कार्यक्रम कार्यान्वयनका समयमा मूल प्रवाहीकरण

तालिका ३२ : वातावरणमैत्री, विपद् जोखिमरहित विकास कार्यक्रमहरूका लागि सहयोगी चेकलिस्ट

विवरण	सहयोगी चेकलिस्ट
वातावरणमैत्री कार्यक्रमका लागि चेकलिस्ट	• यस कार्यक्रमबाट वातावरणमा कस्तो प्रभाव पर्छ ? • वातावरणमा सकारात्मक प्रभाव पार्नका लागि के-के कुरामा ध्यान दिनुपर्छ ? • कतै यो कार्यक्रमले वातावरणमा हानि त गर्दैन ? • कतै कार्यक्रमको दौरानमा प्रयोग गर्ने सामग्रीले वातावरणलाई हानि त गरेको छैन ? • नकारात्मक प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरु के-के हुन सक्छन् ?
विपद् जोखिमरहित कार्यक्रमका लागि चेकलिस्ट	• यस कार्यक्रमबाट विपद् जोखिममा कस्तो प्रभाव पर्छ ? • यस कार्यक्रमले कसरी विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सहयोग गर्न सक्छ ? • कतै यो कार्यक्रमले नयाँ वा थप विपद् जोखिमको खतरा त ल्याउँदैन ? • कतै यस कार्यक्रमले अर्को कुनै क्षेत्रमा थप जोखिम त ल्याउँदैन ? • के हामीले प्रयोग गर्ने सामग्री सुरक्षित क्षेत्रबाट आएको छ ? • के हरित पुनर्स्थापना तथा दिगोपनाका बारेमा हामीले सोचेका छौं ? • के हाम्रा कार्यक्रम योजनाले पहिचान गरेका प्रभावित तथा जोखिममा रहेका क्षेत्रमा लक्षित छन् ? • के हाम्रा कार्यक्रमले प्रभावित तथा जोखिममा रहेका व्यक्ति तथा समुदायको फरक प्रभावलाई सम्बोधन गर्न मद्दत गर्छ ? • के भविष्यको सम्भावित अवस्थालाई हामीले ध्यान दिएका छौं ? • नकारात्मक प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरु के-के हुन सक्छन् ?
जलवायु अनुकूलित कार्यक्रमका लागि चेकलिस्ट	• यस कार्यक्रमबाट जलवायु परिवर्तनमा कस्तो प्रभाव पर्छ ? • यस कार्यक्रमले कसरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका लागि सहयोग गर्न सक्छ ? • कतै यो कार्यक्रमले जलवायु परिवर्तन तथा सोको नकारात्मक प्रभावलाई बढाउने खतरा त छैन ? • के भविष्यको सम्भावित अवस्थालाई हामीले ध्यान दिएका छौं ? • नकारात्मक प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरु के-के हुन सक्छन् ?

अनुसूची १३ : व्यवहार, अभ्यास तथा नीतिगत परिवर्तन

तालिका ३३ : व्यवहार, अभ्यास तथा नीतिगत परिवर्तनका केही उपायहरु

व्यक्तिगत स्तर	घरधुरी स्तर	समुदाय स्तर	वडा वा पालिका स्तर
पानीको किफायती उपयोग गर्मीको समयमा पर्याप्त पानी खाने प्लास्टिकलगायत वातावरणमा हानि गर्ने वस्तुहरूको प्रयोगमा कमी सचेतना जागरण	• पानीको किफायती प्रयोग • बर्सातको पानीको सङ्कलन तथा भण्डारण (पानी घैंटो, प्लास्टिक पोखरी, भूमिगत जलभण्डार आदि) • जुठेल्नु सिँचाइ, थोपा सिँचाइ, प्लास्टिक टनेल आदिको प्रयोग • पानी जम्ने क्षेत्रमा टाँडे नर्सरी • घरमा भेन्टिलेसन, लामखुट्टे आदिको प्रकोप न्यून गर्न झ् यालढोकामा जालीको प्रयोग • भूकम्प प्रतिरोधी घर बनाउने • फोहोरमैला व्यवस्थापन । प्रत्येकका घरमा दुई ओटा खाडल भएको हुनेछ, जसमध्ये एउटामा कुहिने र अर्कामा नकुहिने वस्तु राख्ने । • प्राङ्गारिक मल तथा एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन • झटपट झोला • विपद्को समयका लागि खुला तथा सुरक्षित क्षेत्र • करेसाबारी (बालीमा विविधता) • बिउबिजनको सुरक्षा • अनुकूलित बिउबिजनको प्रयोग • फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूलाई विशेष ध्यान • जैविक झोलमल • सलाई, लाइटर तथा अन्य ज्वलनशील पदार्थ बालबच्चाले नपुग्ने क्षेत्रमा सुरक्षित राख्ने	• पानीको मुहानको सरसफाइ र संरक्षण • बर्सातको पानीको सङ्कलन तथा भण्डारण (पोखरी, जलाशय तथा सिमसारको संरक्षण आदि) • आकस्मिक कोषको व्यवस्था • प्राथमिक उपचारका सामग्रीहरु • उद्धारका सामग्रीहरूको व्यवस्था • विपद्पूर्व अभ्यास • विपद्को समयका लागि खुला तथा सुरक्षित क्षेत्र • जिम्मेवारीको बाँडफाँड • सलाई, लाइटर लिएर वन प्रवेशमा रोक • चर्को गर्मीको समयमा जङ्गलमा पिकनिक नियन्त्रण • वृक्षारोपण • वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन • जैविक तटबन्धन • अनुकूलित बिउबिजनको व्यवस्थापन • सचेतना	• घर वा अन्य पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड लागू (खासगरी भूकम्प प्रतिरोधी घर, अर्थिङ, आदि) • वातावरणमैत्री स्थानीय शासन लागू • सरोकारवालाहरूबीच समन्वय र स्रोत सङ्कलन, परिचालन • आकस्मिक कोषको व्यवस्था • अस्पतालको व्यवस्था • मूल प्रवाहीकरण • विपद्पूर्व अभ्यास • विपद्को समयका लागि खुला तथा सुरक्षित क्षेत्र • सचेतना तथा क्षमता विकास • अनुकूलित बिउबिजनको व्यवस्थापन • भूउपयोग नीति लागू गर्ने र सङ् कटासन्न क्षेत्रमा घर तथा बस्ती बसाल्न निषेध

अनुसूची १४ : अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

तालिका ३४ : अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

अनुगमनका तहहरु	किन	कसले	कहिले	कसरी
समुदाय तथा टोल सुधार तहका अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न । कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन ।	स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, समुदाय स्तरको अनुगमन समिति	कार्यक्रम सञ्चालनपूर्व, सञ्चालनका क्रममा र सम्पन्न भएको एक महिनाभित्र (हरेक कार्यक्रममा)	सार्वजनिक लेखा परीक्षण, स्वःअनुगमन तथा मूल्याङ्कन, होर्डिङ बोर्ड अवलोकन
वडा तहको अनुगमन (क्रियाकलाप कार्यान्वयन तहमा)	कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धि गर्दै समयमा कार्य सम्पन्न गर्न ।	वडाको अनुगमन समिति, वडा विपद् तथा जलवायु उत्थानीशल समिति	अर्धवार्षिक रूपमा (पुस र असारमा)	समीक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक
			त्रैमासिक	फिल्ड अनुगमन
			त्रैमासिक	सङ्कटासन्न वर्गहरूसँग छलफल
			नियमित	फोटो तथा घटना अध्ययनको सङ्कलन

अनुगमनका तहहरु	किन	कसले	कहिले	कसरी
गाउँपालिका तहको (प्रक्रिया र प्रगतिहरु तहमा)	योजनाका प्रभावकारी कार्यान्वयन, उपलब्धिहरु र नतिजाहरु सुनिश्चित गर्न । राम्रा अभ्यासहरूको अनुसरण, थप विस्तार र मूल प्रवाहीकरण गर्न ।	गाउँपालिकाको अनुगमन समिति, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सम्भव भएसम्म जिल्ला समन्वय समिति, वन समन्वय समिति, सरोकारवालालाई समेत समावेश गर्ने ।	अर्धवार्षिक	संयुक्त अनुगमन
			अर्धवार्षिक	समीक्षा तथा अन्तर्क्रिया
			वार्षिक	प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन
			पाँच वर्षमा	सहभागितामूलक सङ्कटासन्नता विश्लेषणसहित योजनाको पुनरावलोकन

अनुसूची १५ : पहिरो, भेलबाढी र ढुङ्गा खस्ने जोखिम न्यूनीकरण सन्दर्भमा

पालिकामा भूकम्पपछि धेरै धनजनको क्षति गर्ने प्रकोपमा पहिरो र भेलबाढी पर्छ । समुदायसँगको छलफलका आधारमा सम्भावित पहिरो र भेलबाढीको जोखिम भएको क्षेत्रको पहिचान गरी उक्त क्षेत्रको जोखिम न्यूनीकरणका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने समाधानका उपयाहरूको विषयमा वडागत रूपमा यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

वडा नं. १

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
चितैको बगरमा रहेको बस्ती बाढीले बगाउन सक्ने	ग्याबिन जाली लगाउने, जोखिममा रहेका घरधुरीलाई स्थानान्तरण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	२ बर्षभित्र
माहोर खोलामा बाढी आएर ७ घर ढुबाउने	तटबन्ध गर्ने, जोखिम घरलाई स्थानान्तरण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
भट्याउली जोखिमपूर्ण बाटो	काठेपुल निर्माण गर्ने, पानीको वहाब नियन्त्रण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
डोल्फु पुराना घरहरु भत्कियर मानवीय क्षति हुन सक्ने	नयाँ घर निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	२ बर्षभित्र
भाइलुङ खोलामा बाढीका कारण पुल बगाउन सक्ने	पक्की पुल बनाउने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	२ बर्षभित्र

वडा नं २

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
मुगु गाउँको (ढोमेखो) बगरको बस्तीलाई क्षति पुग्न सक्ने	३०० घनमिटर जाली लगाउने, खोलावरिपरि वृक्षारोपण गर्ने, बगरको ढुङ्गा, बालुवा नभिक्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
छजोन काठको पुल बाढीले बगाउन सक्ने	तटबन्ध गर्ने, पक्की पुल निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
सालक पुल बाढीले बगाउन सक्ने	तटबन्ध गर्ने, मर्मत गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
छाबा खोला काठे पुल बगाउने	पक्की पुल निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
हयुसी बाटो पहिरो र बाढीले बगाउन सक्ने	ग्याबिन जाली लगाउने, तटबन्ध गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
छुथाङ पहिरो घर बगाउन सक्ने	ग्याबिन जाली लगाउने, बायो इन्जीनियरिङ गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र

वडा नं. ३

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
भारी हिमपातको कारण दैनिक आवतजावत गर्न कठिनाइ	हिमपहिरो आएको स्थानमा पुल निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय	१ बर्षभित्र
ताखा गाउँमा पहिरोका कारण बस्ती जोखिममा रहेको	पाइपबाट ढलको निकासको उचित व्यवस्थापन गर्ने, नाला तर्काउने	स्थानीय समुदाय, वडा कार्यालय	१ बर्षभित्र
ताखा खारी गाउँबीचमा बाढीका कारण बाटो जोखिम रहेको हुँदा ज्यान जोखिममा रहेको	काठेपुल निर्माण गर्ने	स्थानीय समुदाय, वडा कार्यालय	१ बर्षभित्र
किम्री जाने बाटोमा बाढीका कारण जोखिम रहेको हुँदा ज्यान जोखिममा रहेको	काठेपुल निर्माण गर्ने	स्थानीय समुदाय, वडा कार्यालय	१ बर्षभित्र

वडा नं ४

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
किम्री गाउँको माथि ढुङ्गा खसेर मानवीय क्षति हुन सक्ने	ढुङ्गा फुटाएर उचित व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय तथा वडा कार्यालय	१ वर्ष भित्र
किम्रीको जीर्ण चिस्दिम भत्किएर मानवीय क्षति हुन सक्ने	प्रबलीकरण गर्ने	वडा कार्यालय, स्थानीय	१ वर्ष भित्र
किम्रीको जीर्ण गुम्बा भत्किएर मानवीय क्षति हुन सक्ने	भत्काएर नयाँ निमार्ण गर्ने	वडा कार्यालय, गाउँपालिका	३ वर्ष भित्र
पुरानो घर भत्किन सक्ने	भत्काएर नयाँ घर निर्माण गर्ने	स्थानीय, वडा कार्यालय	१ वर्ष भित्र
कार्ती गाउँको माथि ढुङ्गा आउन सक्ने	ढुङ्गा फुटाएर उचित व्यवस्थापन गर्ने, छेकबार गर्ने	स्थानीय, वडा कार्यालय	१ वर्ष भित्र
कार्ती गाउँको तह कच्ची बाटोका कारण मानवीय र पशु चौपायाको क्षति हुन सक्ने	बाटो निर्माण गर्ने	स्थानीय, वडा कार्यालय	१ वर्ष भित्र
किम्री काडाल जोखिम पूर्ण बाटो	बाटो निर्माण गर्ने, मर्मत गर्ने	स्थानीय, वडा कार्यालय	१ वर्ष भित्र

वडा नं. ५

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
सेरोग ह्युल मुछे गाउँको माथि ढुङ्गा खस्ने	ढुङ्गा फुटाउने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
माङ्ताक्सा टोलमा बाढी आउने सक्ने	ग्याबिन लगाउने र वृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
छार्बा खोलामा बाढी आउने भएकाले आवतजावत गर्न अप्ठारो	काठेपुल निर्माण गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
ताङरी बाटोमा पहिरो जाने	वृक्षारोपण गर्ने र बाटो निर्माण गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
दाउरा ग्याकाक्सा खोलामा बाढी आउने	काठेपुल निर्माण गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र

वडा नं. ६

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
पुअको पाँ घट्टा खोला बाढी जान सक्ने	ग्याबिन लगाउने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
धेले हिमाल खोला र फर्चङ खोलामा बाढी आउने	काठेपुल निर्माण गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
गाउँको बीचमा पानी निस्केर पहिरो जाने	मोटो पाइप ल्याएर पानी निष्कासन गर्ने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
ढुङ्गा खस्ने, मान्छे हिँड्दा चोटपटक लाग्ने सम्भावना	तड्बन्धन लगाउने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
रिउसा गाउँको घट्टा खोलामा बाढी जान सक्ने	ग्याबिन लगाउने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
रिउसा गाउँको माथि ढुङ्गा खस्ने	ढुङ्गा फुटाउने	स्थानीय वडा कार्यालय र गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
रिउसा गाउँको गोरेटो बाटोमा हिलो भएकाले जान अप्ठ्यारो भएको	बाटोमा ढुङ्गा बिछ्याउने	स्थानीय वडा गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र

वडा नं. ७

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
महगाउँको धार्क्य बारामाथिबाट (ढुङ्गा खस्ने)	ढुङ्गालाई फुटाउने	वडा	३ महिना भित्र
महगाउँको माथिल्लो बारा (ढुङ्गा खस्ने)	ढुङ्गालाई फुटाउने	गा.पा., वडा, गाउँले, सङ्घ संस्था र समूहको मूख्य व्यक्तिहरूले	३ महिना भित्र
गाँगी बारा (बाढी)	ढुङ्गालाई फुटाउने	गा.पा., वडा, गाउँले, सङ्घ संस्था र समूहको मूख्य व्यक्तिहरूले	३ महिना भित्र
गाउँदेखि ढुङ्गेधारा बाडिङ जाने बाटो	ढुङ्गालाई फुटाउने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	१ वर्ष भित्र
थार्चा जाने बाटो छाल्दाक खोलामा काठे पुल जिर्ण भई भँच्ना सक्ने ।	पुल बनाउने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	२ महिना
डाँडा गाउँको माथि खहरे बाढी जान सक्ने ।	ग्यविन लगाउने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	४ महिना
थायाक बाट ढुङगा खस्ना सक्ने	सानो सानो ढुङगा सार्ने र होडिङ बोर्ड राख्ने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	३ महिना
गाउँको खोलाले धेरै ठाउँमा क्षति गर्न सक्ने (माथि धारो,तल धारो र विद्यालयमा)	ग्याविन लगाउने र सानो काठे पुल लगाउने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	३ महिना
नाचिन जाने बाटो बाट मान्छे सख्ना सक्ने	बाटो सुधार गर्ने र ग्याविन लगाउने	गाउँले, सङ्घ-संस्था र समूहको मूख्य व्याक्तिहरूले	२ वर्ष

वडा नं. ८

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
माग्री गाउँ मूनि पहिरोले क्षति पुग्न सक्ने	वृक्षारोपण गर्ने, ग्याबिन जाली निर्माण गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	१ वर्ष भित्र
बाँडार खोला बाढीले बस्ती बगाउन सक्ने	ग्याबिन जाली लगाउने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	१ वर्ष भित्र

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
त्यागा छिमी बाढी खानेपानीको मुहान बगाउन सक्ने	ग्याबिन जाली लगाउने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	१ वर्ष भित्र
रालाम सोक्पा, माग्री गाउँको माथी ढुङ्गा खस्ने समस्याले मानवीय क्षति हुन सक्ने	ढुङ्गालाई फुटाउने र उचित व्यवस्थापन गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	१ वर्ष भित्र
सार्वजनिक धाराको पानिले पहीरोलाई थप वृद्धि गर्न सक्ने ।	पाईप कुलोको व्यावस्थापन गर्ने	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	२ वर्ष

वडा नं. ९

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
छायलको फलामे पुल जोखिमपूर्ण भएकाले बालबालिकाहरु र पशुचौपायहरु खस्ने सम्भावना भएको ।	जोखिम नियन्त्रण गर्नका लागि ५० मिटर ग्याबिन लगाउने,	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, सङ्घ संस्था र स्थानीय समुदाय समूह	१ बर्षभित्र
बाढीको कारण छायल बस्ती र जग्गाजमिन क्षति पुग्न सक्ने ।	गाउँको तल्लो कर्णालीमा ५० मिटर तट्बन्धन गर्नुपर्ने ।	गाउँपालिका, वडा पालिका, सङ्घ संस्था र समूह समुदाय	२ बर्षभित्र
बुन्चुरी ढाँटमा पहिरो आउनले कोइराडासे गाउँमा क्षति पुग्न सक्ने ।	पहिरो नियन्त्रण गर्न ग्याबिन जाली लगाउनुपर्ने, वृक्षारोपण गर्नुपर्ने ।	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, वन उपभोक्त समिति र समूह समुदाय	२ बर्षभित्र
बालुवा कुनामा बाढी र पहिरो आउनाले विद्यालय र जग्गाजमिनमा क्षति पुग्न सक्ने ।	पहिरो नियन्त्रण गर्नका लागि ठाउँ-ठाउँमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने र बाढी नियन्त्रण गर्नका लागि १५० घनमिटर जाली लगाउनुपर्ने ।	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, वन उपभोक्त समिति र समूह समुदाय	१ बर्षभित्र
पहिरो आउनाले पाँपुको गाउँ र जग्गाजमिन क्षति पुग्न सक्ने ।	पहिरो नियन्त्रण गर्न जाली लगाउनुपर्ने, बग्न लागेको माटोलाई पन्छाई वृक्षारोपण गर्नुपर्ने । डालेघाँसहरु रोप्ने ।	गाउँपालिका, वडा कार्यालय, वन कार्यालय पशुसेवा शाखा र स्थानीय समुदाय	२ बर्षभित्र

विपद्को सम्भावित अवस्था	विपद् व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	समय अवधी
भेल बाढीले पाँपु गाउँ जान सक्ने सम्भावना ।	५ घरपरिवार स्थानान्तरण गर्नुपर्ने, २० मिटर जाली लगाउनुपर्ने, वर्षायाममा बगेर आउने पानीको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने, ढल निष्कासन गर्नुपर्ने ।	गाउँपालिका, वडा कार्यालय,सङ्घ संस्था स्थानीय समुदाय	१ बर्षभित्र
पहिरो र हावाहुरीले चिमाथको इसिडी भवनमा क्षती पुग्ने	भवन स्थानान्तरण गर्नुपर्ने र १ घरपरिवारलाई अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्नेछ ।	गाउँपालिका,वडा कार्यालय ,सङ्घ संस्था रस्थानीय समूह समुदाय	२ बर्षभित्र

स्रोत : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषण, २०७८

अनुसूची १६ : महत्वपूर्ण स्थानको सम्पर्क नम्बर

तालिका : महत्वपूर्ण स्थानको सम्पर्क नम्बर

सि.नं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	ठेगाना	कैफियत
१	मोहन बानियाँ	सांसद प्रतिनिधिसभा तथा पूर्वमन्त्री	९८४१४४४६३६	खत्याड गापा ३, श्रीकोट	
२	गोपालबहादुर बम	सांसद, प्रतिनिधि सभा	९८५८०२९०५०	छायानाथ रारा न.पा ७, पिना	
३	दानसिंह परियार	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८५८०८८६६५	छायानाथ रारा न.पा. १	
४	चन्द्रबहादुर शाही	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८६१४६११३०	सोरू गा.पा १	
५	झोवा बिक	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८४०७२६९३४	मुगुम कार्मारोड. गा.पा. ७	
		पूर्वजनप्रतिनिधिहरुको विवरण र सम्पर्क नं.			
१	हस्तबहादुर मल्ल	पूर्वशिक्षा राज्यमन्त्री	९७४११५२५४४	छायानाथ रारा न.पा. १	
२	मानबहादुर शाही	पूर्वभूमिसुधार राज्यमन्त्री	९७४१२३०३५७	खत्याड गा.पा ११	
३	नवराज धामी	संविधान सभा सदस्य	९८५१०३५६८९	सोरू गा.पा ३	
४	सोनाम छेजुम लामा	संविधान सभा सदस्य (समानुपातिक)	९८४३८४९६४७	मुगुम कार्मारोड. गा.पा ३	
५	इटोल लामा	राष्ट्रिय सभा सदस्य	९८४८३१५२६९	मुगुम कार्मारोड. गा.पा ६	

अनुसूची १७ : सामाजिक स्रोत तथा जोखिम नक्सा

अनुसूची १८ : सङ्कटासन्नता क्षमता विश्लेषणको झलक

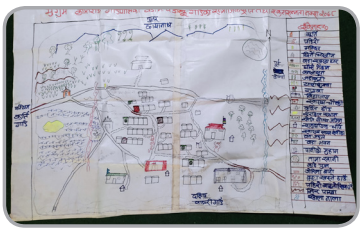

सन्दर्भ सामग्रीः

- कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय (२०७४), विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन
- कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय (२०७४), स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन
- सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय (२०७४), स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका
- मुगुम गाउँपालिकाको परिवेश विश्लेषण, (२०७४)
- सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण, सूचना सङ्कलन, २०७८
- वातावरण मन्त्रालय, नेपाल सरकार (२०६८), स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना स्थानीय विकास मन्त्रालय, नेपाल सरकार (२०६८), स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका

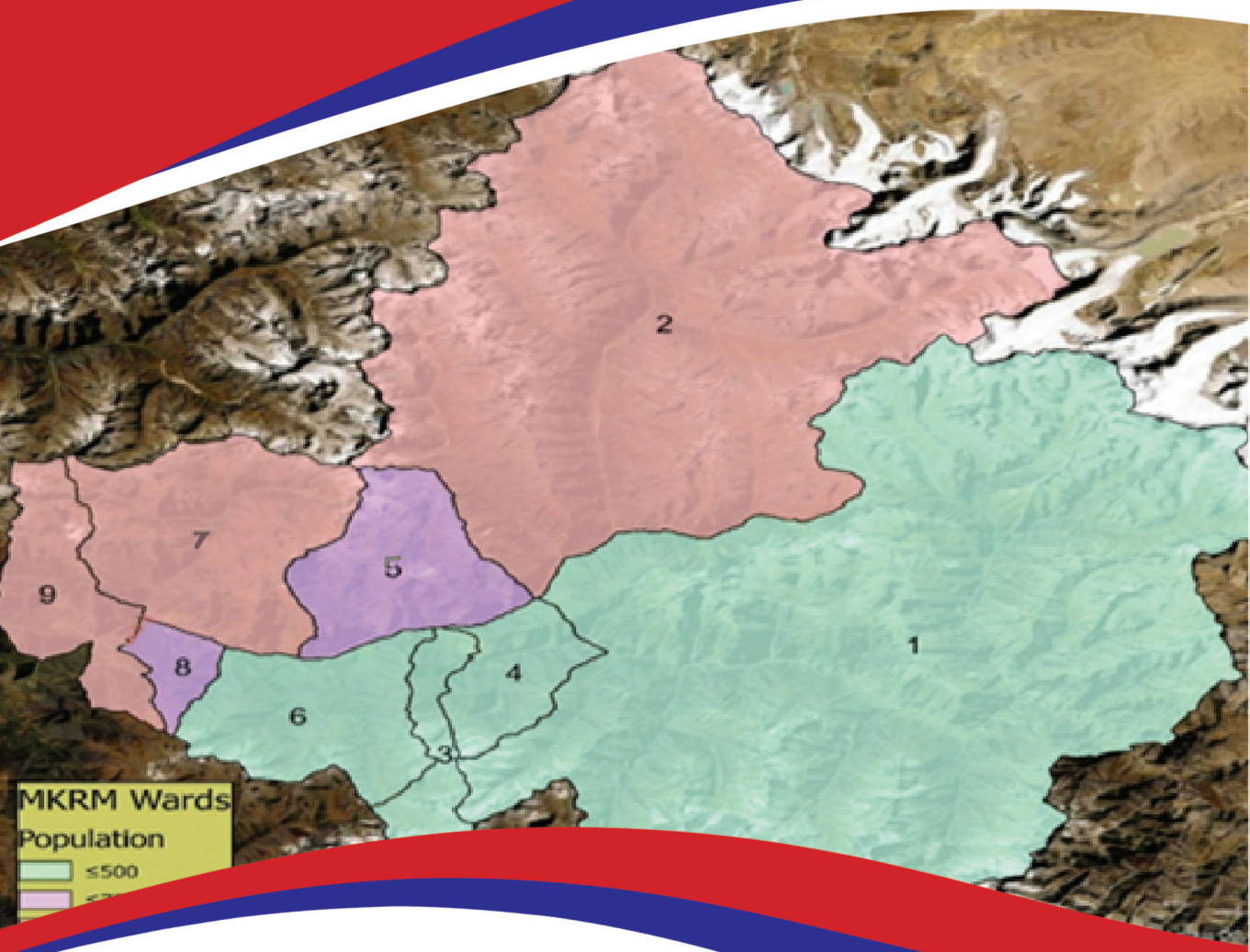

युएमएन, मुगु क्लस्टर

करानी सामुदायिक विकास केन्द्र